

FACULTY OF LAW
Lund University

Yashin Hajee

Idrottsrörelsens autonomi med fotbollsfamiljen i fokus

Examensarbete
30 högskolepoäng

Handledare

Ola Svensson

Förmögenhetsrätt

HT09

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	4
FÖRORD	5
FÖRKORTNINGAR	7
1 INLEDNING	9
1.1 Syfte	9
1.2 Frågeställning	9
1.3 Avgränsning	10
1.4 Material	10
1.5 Metod	10
1.6 Disposition	11
2 FOTBOLLENS HISTORIA - FRÅN DESS BEGYNNELSE FRAM TILL IDAG	12
2.1 Fotbollen kodifieras	12
2.2 Dåtidens fotboll	13
2.3 Utvecklingen i Sverige	14
2.4 Från amatörism till professionalism	14
2.5 Kommersialiseringen	15
2.6 Några moderna händelser i punktform	19
3 IDROTTENS AUTONOMI OCH RÄTTENS PÅVERKAN	20
3.1 Inledning	20
3.2 Olika föreningsformer	21
3.3 Ideella föreningar	21
3.4 Bolaget	22
3.5 Idrottens regelverk	23
3.6 När prövar en domstol idrottstvister gällande föreningstvister?	24
3.7 Förening vs. medlem	26
3.8 Praxis rörande frågan om domstolens överprövning av föreningsbeslut	27
3.9 Egna kommentarer	30
3.10 Kort om tvister som domstolarna ej befattar sig med	31
3.11 Idrotten inom EU	31

3.12	Egna kommentarer	33
4	SKILJEFÖRFARANDE	35
4.1	Allmänt om skiljeförfarande	35
4.2	Vilka krav ställs i svensk rätt för skiljeförfarande?	35
4.3	Skiljeförfarande som alternativ	36
4.4	Fördelar med skiljeförfarande	37
4.5	Nackdelar med skiljeförfarande	39
4.6	Skiljeklausuler och 36 § AvtL	40
4.7	Egna kommentarer och en sammanfattande överblick över rättsläget av skiljeklausulers giltighet	43
4.8	Begreppet arbetstagare	45
4.9	Professionella och icke professionella spelare	46
5	FOTBOLLENS TVISTELÖSNING	49
5.1	Inledning	49
5.2	Fotbollens organisation	49
5.3	Skiljeförfarande inom idrotten	50
5.4	Idrottens skiljeklausuler	52
5.5	Kommentarer rörande skiljeklausulers giltighet i anställningsavtal med idrottsanknytning med hjälp av en oskälighetsbedömning enl. 36 § AvtL	53
5.6	Invändningar mot skiljeförfaranden i SvFF: s regi	55
5.7	Egna kommentarer, De lege ferenda:	59
6	ANALYS/SAMMANFATTNING	63
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	68
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	72

Summary

Football is an ancient sport and one of the most popular sports around the world. Not only that, football is also a forerunner in fields such as codification and commercialisation. The development in sport we see today, show us that history has a tendency to repeat itself and recreate itself in a more modern way. The importance and meaning of sport is unquestionable today, which also explains why the sports movement is allowed acting as they were independent from the rest of society.

The commercialisation progress has been seen for a while, not to mention the interaction between sport and Law. Traditionally, the sports movement has handled a lot of its conflicts independently without any intervention by the judicial system, which is very significant for a lot of other non-profitable organisations in Sweden. Nevertheless, a small change is to be recognized from the attitude of the judicial system towards the independency of the sports movements. This change is first to be seen in the growing legal usage in the subject area Sports Law. The governing principle in Swedish legislation, when it comes to the implications of the legal system on Corporate Law concerning non-profit associations, could best be described as follows; when a dispute within a association has any involvement with a commercial condition, it is more plausible that the public court will interfere as it were its own matter. The European Union and its members also share this view, although the terminology may differ from the Swedish legislation.

The right to self-determination within the sports movement is partly based on the condition that its activities are non-profitable. This is not always the case in today's sport, especially when sport at the highest level is concerned. In light of this, it might not be reasonable to maintain such an order as for the more wealthy associations are concerned. The rapid progress within the field of Sport Law has sometimes made it difficult to survey the foundation of its rules. Even the lack of legal qualifications among the participants should be taken into consideration. This also explains why some of the regulations have been neglected, the consequences of which has been more trials in the public courts. As much as the fast growth and the absence of legal competence explain the shortcomings in some of the regulations, the complexity in the matter is also due to the number of legal areas it connects with. There is no such an answer to what is clearly the existing Law when it comes to the sport movement's independency towards the legal system. Therefore, I think one has to draw a line as to what is to be reserved exclusively for the sports movement and what is not. All the sub standards mentioned above, stresses the need for an urgent reformation from both the sport movement and the authorities to adjust the defects. Arbitration clauses somehow work as an obstacle in search of how far self-determination stretches.

Albeit a hindrance to find out what the existing Law is, arbitration clauses do have an essential role to play, not to mention its importance within the sport movement and its peculiarity. The sport movement has created its own court of arbitration, although it is sometimes insufficient in its judging. When acting as a judge, the sport movement requires all possible speed and expert knowledge, which cannot always be provided by public courts. Despite all the benefits that exist with arbitration there are some things that can be questioned about the way the trial is implemented. Plenty of cases have been brought up to the public courts, depending on the denial of justice in the different arbitration boards, associations and regulations within the sports movement. It would be an understatement to say that one does not always act in accordance with the Law in their decision-making. This denial of justice often relies on the simple fact that one is unable to look after the inferior party's interests, which most of the time is equivalent with the athlete or employee. The remedy for this deficiency is to be found in an overhaul of the regulations governing the trials in the arbitrations boards, associations and the different types of regulations found in the contracts. To sum up the significance of arbitration clauses, one has to consider the pros and cons to find out what is the most suitable option in that particular case.

If one continues to neglect the need for change, especially in the Swedish Football Association, the risk of litigation increases. The strength of this assertion is even more evident in light of the impact of the new articles in the Swedish Contract Law. In § 36, one is now offered an additional opportunity to cancel a contract as such or a specific stipulation retrospectively. Despite the increasing possibilities to cancel a contract after a settlement has been made, there is still some uncertainty as to where the line is to be drawn. For most of the times arbitration clauses are accepted between two commercial parties, the case is opposite between a businessman and a consumer.

The device that the sport movement is partly independent does not usually create any conflict with the legal system. This is due to the similarities between the two bodies and that the sport movement is a part of society as a whole. Therefore, perhaps sports at the top level should be treated differently from the more non-profitable ones? Sports at the top level have a lot in common with business due to its commercialisation. Perhaps the fairest thing would be if it were to be treated as such? The similarities probably outweigh the disparities. It could also be argued that it is not fair for other economic organisations to be treated differently from the sport movement. A division is therefore preferable, separating the non-profitable organisations from the profitable ones. To put such demands on Sweden's biggest movement is not unreasonable, especially if one thinks of the fact that the sports movement is sanctioned by both the government and the local authorities. Moreover, these demands are even more justified in light of the message that the sport movement itself wants to promote. Such things as fair play, democracy and fosterage are well known spirits in the sports movement.

If one carries out a few of the amendments that I have advocated, perhaps one could gain an even bigger self-determination in return. This is also one of the greatest aims within the sports movement. Perhaps, eventually one could even, in a not too distant future, set up an own court that is both sanctioned and recognised by the legal system. This is to be for everyone's benefit, since no one gains anything from being involved in a trial which demands both time and money, things that are better spent elsewhere. Certainly, a reformation would make it easier to predict the outcome of a case, which would most likely mean fewer disputes. As soon as some of the above mentioned changes are carried out I cannot see any reasons to why the sports movement cannot continue to hear some of its own cases. This right of self-determination could even be increased to an ever greater extent than what it is today.

Arbitration trials bring out both advantages and disadvantages in the football society, as well as in other fields. Most arbitration clauses are to be found in either the employment agreement or in the belonging statutes of an association. For the most part, they are to be recognised in agreed documents that are non-negotiable. The biggest challenge when it comes to standard clauses is to incorporate the terms in a binding way in the contract. This could be done in different ways.

If some of the things that are lacking in terms of arbitration clauses were to be corrected, I think that the benefit of the doubt should be given for its continuing and growing existence when it comes to the right of self-determination. To omit to give a right of self-determination to the sports community is not one of the legal systems enactors purposes, to refuse this right to the sports movement would almost be inevitable, given the fact that some progress has been made in the regulations governing arbitration trials. The biggest challenge would be to better support the party that is inferior to his counterpart. This right would almost be something similar to the Swedish consumers' rights. Other suggestions that I have stressed, relate to how remuneration to the arbitration board members should be settled, and that there should be some sort of limitation on how much a weaker party should have to pay in arbitration.

As far as I am concerned, self-determination cannot be increased on behalf of the weaker party's rights if it puts justice at risk. Therefore, I think that the Swedish football society, an ancient and powerful association, can set an example by changing some of its regulations. Then hopefully, many other sport associations can follow that step too. This would better comply with the existing conditions of today's sport. It is better to try to make a change than to omit it. Since some of the existing regulations are insufficient anyway. My conclusion in this thesis is that rapid change is necessary in the regulatory framework of the Swedish Football Association, which also is my final conclusion

Sammanfattning

Fotbollen är inte bara en av de mest anrika och populära sporterna världen över, utan även föregångare vad gäller struktur, organisation och kommersialisering. Kanske kan vi därför idag dra lärdom av tidigare skeenden i historien eftersom den har en tendens att upprepa sig själv. Idrottsrörelsen har traditionellt sett hanterat de flesta tvister på egen hand som en del av sin självständighet. Presumtionen om ideella föreningars självbestämmanderätt kan brytas först om ett beslut som har fattats har en viss kommersiell prägel. Svensk rätt och EG-rätt är ganska snarlika även om terminologin skiljer sig åt något mellan de båda.

Dagens idrott bygger ej lika mycket på de premisser som tidigare har rått inom idrottsrörelsen, såsom idealism och amatörism, utan den styrs numera av andra krafter som t ex kommersialism och internationalisering. Detta är särskilt tydligt inom elitidrotten där de aktiva numera även blir att betrakta som anställda, medan föreningarna blir att se som arbetsgivare. Detta har t ex medfört att idrotten och juridiken har närmat sig varandra idag mer än vad som tidigare var fallet. Den nya utvecklingen har även medfört att många regleringar har blivit eftersatta, vilket resulterat i att rättssäkerheten ej längre kan garanteras på samma sätt som tidigare, vilket bidragit till fler antal tvister. Eftersom specifik lagstiftning saknas liksom praxis ej är särskilt rikhaltig är det svårt att säga vad som verkligen är gällande rätt beträffande idrottens självbestämmanderätt.

Det något oklara rättsläget beror även på att man inom idrottsrörelsen använder sig av skiljeförfaranden, vilka normalt sett ej blir offentliga. Skiljeförfarande fyller en funktion så som tidsbesparande, men bidrar även till saker såsom sakkunskap och sekretess. Dessvärre finns det även en del saker som kan ifrågasättas vad gäller rättssäkerheten, där framförallt kostnadsaspekten är av betydelse. Detta gör att risken ökar för att domstolen underkänner en skiljeklausul med motiveringen att den anses oskälig med stöd av 36 § AvtL, särskilt när den ena parten dessutom befinner sig i en underlägsen ställning. Givetvis går det att råda bot på detta genom att företa en del förändringar i de olika regelverk som finns inom idrottsrörelsen. Att ställa sådana krav är inte på något sätt orimligt, särskilt med tanke på att idrottsrörelsen är Sveriges största folkrörelse och även är sanktionerad av både stat och kommun. Om idrottsrörelsen företar en del förändringar vad gäller tvistelösningssystemet, så att man på ett bättre sätt tillvaratar den underlägsna partens intressen finns det en hel del som talar för ett ökat självstyre, vilket även är ett av idrottens självändamål. Om man inom fotbollsfamiljen, i egenskap av den största och mäktigaste organisationen inom idrottsrörelsen, tog det första steget är jag ganska övertygad att många andra mindre organisationer hade följt i samma spår som den föregångare fotbollsrörelsen är. Historien hade då upprepat sig själv och till det bättre förstås.

Förord

Så länge jag kan minnas så har idrott och då i synnerhet fotboll alltid haft en oerhört stor betydelse för mig, dels som utövare, men även som supporter. Det är något med idrotten som alltid har fascinerat mig och fotbollen kommer för alltid att ha en stor plats i mitt hjärta.

Min första tanke med examensarbetet var därför att skriva om något som hade en koppling till idrotten, d v s något som skulle kunna karaktäriseras som idrottsjuridik. Jag har tidigare läst kursen "Idrottsjuridik och idrottsetik" vid Malmö högskola, vilket även väckt en del tankar och funderingar. Med ovan sagda, tänkte jag därför vidareutveckla mina tidigare arbeten i idrottsjuridik, dels ifrån kursen "Idrottsjuridik och idrottsetik" men även från "Göran Linders kurs i kommersiell avtalsrätt" som ges vid fakulteten i Lund. Jag delar också den uppfattningen med många idrottsjuridikintresserade att det som skrivits om ämnet är ganska knapphändigt och att det därför finns en lucka att fylla. Då det inte finns någon klar sådan disciplin inom juridiken, utan detta snarare innefattar en rad olika ämnen som tangerar de flesta rättsområden, insåg jag ganska snart att detta skulle bli en omöjlighet att genomföra inom ramen för examensarbetet, såvida jag inte avgränsade mig ytterligare. En annan aspekt värd att nämnas i mitt ämnesval är att det inte skrivits så mycket i framförallt svensk litteratur i ämnet och att det därför således fanns en del frågor att besvara. Med ovan nämnda begränsning i åtanke fick jag istället kombinera mitt eget uppsatsämne.

Jag har alltid förundrats över hur idrottsrörelsen sköter sina interna angelägenheter med minsta möjliga inblandning av övriga rättssamhället. Man skulle nästan kunna tro att det finns något slags överenskommelse mellan idrottsrörelsen och samhället, så att idrotten får ha monopol på att lösa idrottsrelaterade tvister, tvister som ibland kanske kunde vara förbehållna de allmänna domstolarna. Jag tänkte därför kombinera min stora passion för idrott och framförallt fotboll med mina juridiska kunskaper och göra en undersökning av hur tvistelösning inom idrottsrörelsen går till med extra fokus på fotboll. Att jag valde att fokusera mer på fotboll än övriga idrotter beror främst på att det är den sport som engagerar mig mest. Vidare är fotbollen en föregångare för många andra sporter både regelmässigt och organisatoriskt och frågan är om det finns någon sport som kan mäta sig vad gäller dess popularitet världen över. Därför passade det alldeles utmärkt att undersöka just denna sport.

Hur sköter idrotten sina interna tvister och hur pass självständig är idrottsrörelsen i utövningen av den dömande verksamheten?, är några av de frågor som jag hoppas kunna besvara i det här examensarbetet. Min jämförelsemåttstock kommer framförallt vara de olika lagar som finns inom området, men även praxis är av intresse när statusen på ett rättsförhållande är osäkert. För fotbollens vidkommande är det framförallt skiljeförfarandet

inom fotbollförbundet som är av intresse i jämförelse med LSF och 36 § AvtL.

Jag vill som brukligt är samtidigt passa på att tacka vissa personer som har haft en påverkan på arbetets gång i färdigställandet av uppsatsen som härmed avslutar mina studier i Lund. Era insatser har om inte varit avgörande i alla fall underlättat och hjälpt till i att få klart detta examensarbete. Tack Ola, för din tålmodiga handledning, med värdefulla tips och kommentarer under resans gång vilket varit till en stor hjälp. Tack Leila, tillika mamma, för din genomläsning av uppsatsen med korrigeringsavdelning som största insats. Tack Saida, tillika syster för din hjälp med formalia!

Göteborg i november 2009

Yashin Hajee

Förkortningar

ABL	Aktiebolagslagen (2005:551)
AD	Arbetsdomstolen
AvtL	Lag (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område
AVLK	Lag (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden
CAS	Court of Arbitration for Sport
DF	Distriktsförbund
EG	Europeiska gemenskapen
EKMR	Europarådets konvention om mänskliga rättigheter
EU	Europeiska unionen
FA	Football Association
FB	Föräldrabalken (1949:381)
FIFA	Fédération Internationale de Football Association
HD	Högsta domstolen
HovR	Hovrätt
JmL	Jämlikt
JT	Juridisk tidskrift
K	Kärande
LAS	Lagen (1982:80) om anställningsskydd
LSF	Lagen (1999:116) om skiljeförfarande
LO	Landsorganisationen

MBL	Lag (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet
NJA	Nytt juridiskt arkiv
RB	Rättegångsbalken (1942: 740)
RF	Regeringsformen (1974:152)
RF	Riksidrottsförbundet
RIN	Riksidrottsnämnden
RomF	Romfördraget
S	Svarande
SDF	Specialdistriktsförbund
SEF	Svensk Elitpelarförening
SF	Specialidrottsförbund
SFS	Spelarföreningen fotboll i Sverige
SvFF	Svenska Fotbollförbundet
SvJIF	Svensk idrottsjuridisk forskning
SvJT	Svensk juridisk tidskrift
TR	Tingsrätt
UEFA	Union des Associations Européennes de Football
VML	Varumärkeslagen (1960:644)

1 Inledning

Idrottsrörelsen är idag den största folkrörelsen i Sverige, varför det kan vara av betydelse och av allmänintresse att se hur idrottsrörelsen löser sina konflikter. Idrottsrörelsen är medveten om sin betydelse för demokratisk fostran i vårt samhälle idag och det skulle därför vara av intresse att se om de själva lever upp till det budskap de förmedlar, d v s om demokrati och rättvisa genomgår även dess egen verksamhet när det gäller tvistelösning. En öppenhet i en organisation är många gånger av betydelse för allmänhetens förtroende då man skall syna demokrati och rättvisa i sömmarna. Jag kommer att fokusera mer på fotboll än andra idrotter. Detta för att det är den sport som synes vara den största och mest populära regionalt och globalt och där mestadels av mitt personliga intresse ligger. Vidare är fotbollen en föregångare för många andra idrotter vad gäller dess sätt att saluföra sig och organisera sig med ett enhetligt regelverk. Som en följd av fotbollens popularitet finns det även mycket material jämfört med många andra idrotter, vilket gör mitt val av idrott än mer självklart. Sist men inte minst så är det fotbollens tvistelösningsformer som avviker mest från lagen och som ibland även t o m kan anses strida mot gällande rätt. Således finns mer att utreda vad gäller SvFF: s (Svenska Fotbollförbundet) sätt att hantera tvister inom fotbollen.

1.1 Syfte

Gränsen mellan vad som är att hänföra till idrottens interna ärenden och det som är förbehållet de allmänna domstolarnas prövning är inte alltid helt skarp. Detta är en av anledningarna till att jag valt detta ämne, eftersom det är en jurists uppgift att utreda rättsläget. Mitt syfte är att beskriva några av de kopplingar som finns mellan idrott och juridik med fokus på fotbollen och närmare undersöka hur tvistelösningen fungerar inom fotbollen. Detta sker först i ett slags allmän presentation av fotbollens historia följt av en beskrivning av idrottens och juridikens samverkan. För att tydliggöra några av de kopplingar som finns mellan idrott och juridik så har jag tagit med ett avsnitt om idrottens kommersialisering. Vidare jämför jag idrottens sätt att lösa tvister med den ordning som påbjuds i LSF för att sedan se vad det finns för likheter respektive olikheter mellan de båda.

Syftet med den här uppsatsen är alltså att undersöka idrottsrörelsens rättsliga ställning i vissa avseenden. Detta kommer jag att göra genom att närmare undersöka hur man inom idrottsrörelsen och framförallt SvFF hanterar sina tvister och på vilket sätt detta sköts i en jämförelse med lagens mening.

1.2 Frågeställning

Jag har för avsikt att besvara nedan ställda frågor i mitt examensarbete. Det kan vid en första anblick synas vara många frågor, men eftersom ämnet är

vitt bör nedan ställda frågor vara väl lämpade för detta examensarbete. Svaren ger på så vis en bättre förståelse av ämnet och knyter ihop det på ett bättre sätt, varför antal frågor är väl försvarbart.

- Hur ser utvecklingen ut inom fotbollen?
- På vilket sätt har kommersialiseringen kommit till uttryck inom idrotten?
- Är idrottsrörelsen autonom i förhållande till det övriga rättssystemet?
- Hur ser det ut internationellt?
- Var går gränsen för allmän domstols inblandning?
- Är prövningen i fotbollens skiljenämnd skälig?
- Vad talar för skiljeförfaranden, både inom idrotten och i affärlivet?
- På vilka grunder kan skiljeförfaranden med utgångspunkt i anställningsavtalet inom idrottsrörelsen underkännas?

1.3 Avgränsning

Jag kommer främst att fokusera på elitidrott och mestadels belysa relationen förening vs spelare vid besvarandet av mina frågor. De som är anställda av sin förening och som samtidigt är aktiva utövare går allt som oftast in under begreppet professionell spelare i SvFF: s bestämmelser. Det är denna grupp jag ämnar använda mig av i den här uppsatsen och inte de som är att klassa som amatörer. Min utgångspunkt för beskrivningen av nämnda relation blir därför i anställningsavtalet som är av en central betydelse för den kommersiella delen. Det är ofta i det ledet som tvister uppstår mellan dessa parter. Trots att relationen arbetsgivare och arbetstagare är av central betydelse för beskrivningen av skiljeklausuler och dess problematik, kommer jag att bortse mycket från de arbetsrättsliga frågorna och istället fokusera på de saker som har med fotboll att göra och dess tvistlösningsmekanism. De saker som främst är av intresse är istället de regler som styr skiljeförfaranden och närliggande områden.

1.4 Material

Jag kommer främst att använda mig av de olika artiklar som skrivits om ämnet vad gäller de delar som berör idrottsjuridik. Vidare kommer jag även att komplettera detta med de traditionella källorna, d v s tryckt material i form av doktrin, praxis, lagförarbeten m.m.

1.5 Metod

Jag har främst använt mig av en traditionell rättsdogmatisk metod i min framställning. För svenskt vidkommande kan även EG-rätten vara av intresse. I stora delar är uppsatsen deskriptiv såtillvida att den är inriktad på

att kartlägga gällande rätt. Framställningen kompletteras dock med hjälp av egna kommentarer till de flesta avsnitten och avrundas sedan i en slutlig kommentar i form av en analys och sammanfattning. Värt att påpeka är att detta är ett ämne som inte behandlats så mycket tidigare i svensk doktrin. Det är delvis det som gör det så intressant.

1.6 Disposition

Jag har valt att disponera uppsatsen enl. följande:

I kap. 2 kommer en presentation av fotbollens historia som kan vara värdefull och underlätta förståelsen av den senare framställningen. I kap.3 beskriver jag idrottens autonomi och rättens påverkan, samt redogör för idrottens kommersialisering och utveckling för att tydliggöra den utveckling som skett på senare tid. Vidare förklarar jag distinktionen mellan ideella föreningar och bolag. Senare tar jag upp en del av den praxis som finns på området och avrundar med en summering I kap. 4 berör jag regler om skiljeförfarande samt tar upp de för- och nackdelar som finns med ett sådant förfarande. Jag kommer även in på jämkning, alternativt ogiltigförklaring av skiljeklausuler med stöd av 36 § AvtL. I kap. 5 redogör jag för tvistelösningen inom fotbollen och tittar närmare på dess regler och struktur. Jag undersöker också närmare de skiljeklausuler som förekommer inom idrotten och förslag till förändringar. I kap. 6 som även är det sista kapitlet kommer mina egna reflektioner i form av en sammanfattning och analys.

2 Fotbollens historia - från dess begynnelse fram till idag

Det går inte att med ett exakt datum precisera när fotbollen som sport uppstod. Än mindre kan något land utropa sig själv som upphovsman till spelet. Snarare var det en rad händelser som tillsammans så småningom kom att leda till att fotbollen kom att växa fram sakta men säkert till vad den är idag, dvs världens störst sport. Vad man med säkerhet kan säga är att grunden till den organiserade fotbollen lades någon gång under den senare hälften av 1800- talet i industrialismens Storbritannien.¹ Under ett par sekels tid spred sig fotbollen lavinartat till jordens alla hörn och kom att bli världens största sport, en sport med få motsvarigheter. Fotbollen är t ex en av Storbritanniens mest varaktiga exportvaror världen över och britterna gjorde en stor insats för spelet när de i samband med sin ekonomiska expansion spred fotbollen världen över med sina handelsflottor och krigsfartyg.² Fotboll är idag något som påverkar och engagerar människor oerhört mycket i deras vardag på gott och ont.³

Förstadiet till dagens moderna fotbollsspel har förekommit i en rad olika kulturer och kan genom vissa arkeologiska fynd spåras så långt tillbaka i tiden till som i faraonernas Egypten, det antika Grekland, det forntida Japan och Kina samt i Syd - och Nordamerika innan européernas ankomst. I Europa kan man på en hel del områden se spåren av begynnelsens fotboll, t ex i klassiska kulturella verk så som Shakespeare och Bibeln och i fornminnen och i religiös utsmyckning. Många gånger spelades någon form av fotboll i samband med firandet av religiösa högtider.⁴ Fotbollen kan verkligen göra anspråk på att vara global med en bred förankring och representation i alla världsdelar och samhällen. Totalt har man inom FIFA, fotbollsrörelsens internationella organisation, 208 st. medlemmar vilket faktiskt är fler än i FN.⁵

2.1 Fotbollen kodifieras

Den 26 oktober 1863 samlades några herrar i London för att diskutera spelet fotboll. Ämnet för dagen var hur man skulle kunna sprida spelet till en större krets och få de olika aktörerna att samlas och enas under en gemensam kodifiering. Tidigare var fotbollen förknippad med ett spel mellan två byalag. Det kunde t ex vara de ogifta mot de gifta männen i byn och resulterade oftast i mycket våldsamma drabbningar med många skadade

---

¹ Se framställningen hos Åke Jönsson, *Fotboll - Hur världens största sport växte fram*, s. 7 f.f.

² Murray, Bill, *Football a history of the world game*, s. xi, 52

³ Se vidare Jönsson, Åke, s. 7-8

⁴ Murray, Bill, s. 1,4

⁵ Internet: <http://sv.wikipedia.org/wiki/FIFA#Medlemsorganisationer> 2009.01.28

spelare som följd. Likheterna med dagens fotboll är få med det som för oss mestadels skulle se ut som ett slagfält, utan varken struktur eller finess.⁶ I samband med mötet bildades också FA (Football Association) som skulle ge spelet dess första gemensamma regler och någon form av administrativ kontroll en tid framöver. Även när mer världsliga efterföljare uppstod så som FIFA (Fédération Internationale de Football Association) som bildades i Paris 1904 var det alltså till London man vände sig i frågor rörande spelet. Fotbollen var i och med FA:s bildande bland de första sporterna att organisera sig och med en mer uttalad målsättning att fungera som mer än bara en fritidssysselsättning.⁷ Detta kan stå i kontrast till vad fotbollen är idag med fotbolls-VM som världens enskilt största evenemang med en miljardpublik som följer varje litet steg.⁸ Man kan ganska enkelt dra slutsatsen att dessa herrar lyckades uppnå sitt mål mer än väl, även om vägen dit inte alltid varit spikrak.

2.2 Dåtidens fotboll

Från början användes termen fotboll för att särskilja de bollspel som spelades till fots från dem som utövades från t ex en hästrygg. De flesta saker som hade något att göra med en boll kunde inrymmas i detta begrepp. Den enda gemensamma nämnaren mellan de olika spel som fanns var just bollen.⁹

Spelet präglades av en våldsamt natur, vilket kan avspeglas från 1200-talet fram till 1800-talet. Belackarna var många och man var orolig för fotbollens negativa inverkan på samhället. Särskilt kritisk var man från statsmaktens sida då man såg en tendens att spelets våldsamma karaktär snabbt kunde övergå i något slags allmänt kaos, vilket man ville undvika. Förbudet mot fotboll har därför varit många och har avlöst varandra. Även från kyrkan var man angelägen om att få ett slut på fotbollen eftersom spelet många gånger krockade med den heliga söndagen. Inom det militära var man heller inte särskilt förtjust i spelet då man tyckte att det hade få likheter med krigsföring och att man därför borde ägna sig åt andra aktiviteter. Bland de övre samhällsklasserna var fotbollen något man till en början ej lät sig blidkas av.¹⁰ Men det var faktiskt inom utbildningsväsendet som fotbollen skulle få sitt fäste. Närmare bestämt på de engelska internatskolorna fick spelet en grund och en chans att utvecklas till mer än bara ett slagfält. Här kom spelets första regler att skapas även om den slutliga separationen från rugby ännu inte hade skett. Spelet kännetecknades alltså av att vara ett "dribbling game" vilket senare kom att ersättas med the "passing game".¹¹ De första fotbollsklubbarna kom att uppstå från de redan existerande cricketklubbarna som ett sätt att hålla sig i trim under vintermånaderna då

---

⁶ Jönsson, Åke, s. 7, 14-15

⁷ Murray, Bill, s. 1

⁸ Ibid s. x

⁹ Ibid s.2

¹⁰ Jönsson, Åke, s. 15-17

¹¹ Ibid s. 25-26, 155

cricketen ej var aktuell.¹² Dock spelade alla lag inte efter samma regler och viss förvirring rådde.¹³

2.3 Utvecklingen i Sverige

Sverige var inte ett av de första länderna dit fotbollens spreds i samband med briterernas expansion. Detta till skillnad från vårt grannland Danmark där man spelade fotboll under den senare delen av 1800- talet och där den första klubben bildades redan 1878. I Sverige anlände fotbollen först ett decennium senare. Den stora förklaringen förutom att vi geografiskt ligger norr om våra grannar var att vi till skillnad från danskarna hade starkare band till tyskarna än till engelsmännen. Vidare fanns det ingen tydlig skillnad mellan rugby och fotboll. I Göteborg bildade man dock Sveriges första klubb redan 1875 om än inte en renodlad fotbollsklubb, eftersom man ej skiljt fotboll och rugby åt som idag. Men det var först 1885 man skapade en någorlunda enhetlig regelsamling efter visst utbyte mellan Göteborg, Stockholm och Visby. Dock var separationen från rugby alltjämt inte helt tydlig.¹⁴ Den första internationella matchen spelades mellan Halmstad Bollklubb och Akademisk Boldklubb från Köpenhamn som befann sig i Sverige som ambassadörer för fotbollen. Dock är det inte helt fastställt huruvida man spelade helt efter dagens regler.¹⁵ Det kom istället att ske i Malmö mellan två danska lag som spelade en uppvisningsmatch. Efter annonser i dagspressen lät succén ej vänta på sig och de danska lagen hade gjort ett gott intryck på svenskarna. I Göteborg kom den första matchen mellan två svenska lag att spelas år 1892. I Göteborg var man inspirerad av alla hantverkare av skotskt ursprung som på sin fritid spelade fotboll i hamnstaden Göteborg. Den första SM-tävlingen kom att genomföras år 1895 med Örgryte IS som första vinnare. I Stockholm skulle det dröja ett par år till, innan man tog till sig spelet. Med fotbollens ökade popularitet bildades föregångaren till svenska fotbollförbundet Svenska Bollspelsförbundet år 1902.¹⁶

2.4 Från amatörism till professionalism

Genom de engelska internatskolorna fick fotbollen en stadig grund att stå på. Fotboll var något man förknippade med gentlemannaskap inom universitetsvärlden.¹⁷ Därför var deras ideal beträffande sporten något som inte gick så bra ihop med professionaliseringens intåg. Fotbollen i gentlemännens anda handlade främst om ett nöje och oppositionen var därför stark mot allt som kunde förknippas med professionaliseringens intåg.¹⁸ Kritikerna menade att började man blanda in pengar så skulle man äventyra spelets "fairplayanda" då så mycket mer skulle stå på spel än bara

---

¹² Murray, Bill, s. 32

¹³ Jönsson, Åke, s. 27

¹⁴ Ibid, s. 203

¹⁵ Ibid s. 206

¹⁶ Ibid s. 207-212

¹⁷ Andersson, Torbjörn, *Kung fotboll - Den svenska fotbollens kulturhistoria från 1800- talets slut till 1950*, S. 45-46

¹⁸ Jönsson, Åke, s. 84

äran, vilket skulle få vissa att vilja vinna till varje pris. Vidare fanns det en risk att spelet skulle locka till sig onda krafter såsom korruption.¹⁹

2.5 Kommersialiseringen

Kommersialiseringen inom fotbollen inleddes genom att man införde entréavgift till matcherna. Från början gav man bort överskottet till välgörande ändamål, men så småningom blev de ideellt verksamma aktörerna inom klubbarna avlönade. I samma veva började spelarrekyteringen öka, något som tidigare mest hade varit lokalt förankrat. Man började sakteligen inse fotbollens potential med högre publiksiffror som en följd av framgångsrika lag. De första proffsen kom från Skottland som hade en lång tradition av att förse de engelska klubbarna med kvalificerade spelare.²⁰ Även en del markägare började inse fotbollens kommersiella värde och höjde avgiften rejält. Detta föranledde att många klubbar valde att flytta sin verksamhet till annan plats så att de kunde behålla mer pengar själva om de själva ägde marken och slapp att erlægga några avgifter.²¹

Alltjämt var spelarna att anse som amatörer med viss betalning för sina tjänster. Gränsen var dock inte så skarp och många sades ha s.k. skenanställningar inom industrin vars huvudsakliga syfte egentligen var att spela fotboll. Även s.k. mecenater började involvera sig genom att stödja sina favoritlag genom bidrag. Som en följd av detta införde FA en proffsstadga med mål att motarbeta kommersialiseringens intåg. Om man bröt mot stadgan riskerade man att uteslutas från tävlingar vilket kunde bli ekonomiskt kännbart.²² År 1885 blev dock trycket för starkt på dem som försökte hindra proffsfotbollens intåg och man fick därför se sig besegrad. Dock fanns vissa begränsningar och man hade ett regelverk att följa.²³ Redan på den här tiden existerade fenomen såsom vadslagning, agentverksamhet²⁴ och bolagisering av klubbar, något som man kanske främst förknippar mer med dagens idrott.²⁵

Om man tittar mer på fotbollens moderna historia så har en viktig företeelse i fotbollen och kommersialiseringen av detsamma varit medias påverkan. Fotbollen och media som på den tiden mest bestod av pressen levde i ett slags symbios, vilket var framgångsrikt för de båda. Senare kom även tipset att bana väg för fotbollens utveckling. Vadslagning och fotboll var tidigare något som ej hörde ihop. Dock hade det existerat sedan en tid tillbaka om än i skymundan.²⁶ Detta står i kontrast till vad idrottsrörelsen och tips och spel

---

¹⁹ Ibid s. 93

²⁰ Ibid s. 85

²¹ Ibid s. 189-190

²² Ibid. s. 85-87

²³ Ibid s. 95

²⁴ Ibid s. 101

²⁵ Ibid s. 190

²⁶ Se framställningen i Torbjörn Anderssons bok *Kung fotboll - Den svenska fotbollens kulturhistoria från 1800-talets slut till 1950*, s. 333-346, 346-360 där han vidareutvecklar kopplingarna mellan idrotten, media, tipset och vadslagning

är idag med Svenska spel som en av de största bidragsgivarna till idrottsrörelsen i Sverige.²⁷

I och med kommersialiseringens intåg inom fotbollen kan många jämförelser göras med näringslivet i övrigt. Fotbollen kan på många sätt ses som en ren kommersiell verksamhet precis som vilket företag som helst och omsätter idag miljarder.²⁸ Detta får även till följd att juridikens betydelse ökar mer och mer och kunskapen om densamma. Det finns m a o ett intresse för fotbollen, ett intresse som grundar sig mer än bara på det idrottsliga planet. Kommersialiseringen är som sagt inget nytt fenomen utan har funnit sedan en tid tillbaka. Utvecklingen inom fotbollen har gått hand i hand med övriga samhället. Många av de saker vi ser idag existerade som sagt även förr i tiden och det finns fler likheter med historien än vad vi kanske tror. Därför är steget kanske inte så stort när man gör en jämförelse mellan fotbollen och näringslivet. Kanske kan man även se till historien och använda sig av tidigare erfarenheter idag.

Idrotten ser ut att gå mer åt ett affärsinriktat håll än tidigare.²⁹ Tidigare välkända ord som lojalitet och laganda har på senare tid ersatts av ord som individualism och professionalism. Idrottens organisation bygger numera mer på en blandning av ideellt arbete och kommersialism.³⁰ Idrottsföreningarna ses nu som vilka arbetsgivare som helst. En annan företeelse som blivit vanligare är att fler och fler föreningar överväger att bedriva sin verksamhet i bolagsform för att sedan börsnoteras. För att bara nämna ett exempel så är det i Sveriges högsta serie i fotboll, Allsvenskan fyra föreningar av sexton som vid sidan om det föreningsrättsliga bedriver viss del av sin verksamhet i aktiebolag. Medlemmarna ges också ofta en möjlighet att köpa aktier och vid sportslig framgång skjuter aktiernas värde i höjden och utdelningen blir större för aktieinnehavarna. En av föreningarna är Stockholmsklubben AIK.³¹ Vidare är det inte ovanligt att externa investerare går in och köper upp hela eller en viss del av verksamheten genom ett s.k. riskkapitalbolag för att på sikt stärka föreningens ekonomi, men även för att bidra till att föreningens idrottsliga resultat stärks och att klubben blir mer konkurrenskraftig. Här finns ett ömsesidigt intresse från såväl idrottsrörelsen som näringslivet om ett samarbete. Samtidigt finns det en potentiell möjlighet för investerarna, vid sidan av det rent gåvomässiga, att få en viss avkastning på sin investering vid försäljning av spelare eller i form av marknadsföring.³² Man kan även se att arenafrågor är en ny viktig företeelse för många klubbar. Vissa säljer ut arenanamnet till en storsponsor, vilket garanterar dem en bra inkomst en lång tid framöver. Många klubbar vill kunna erbjuda mer än bara matchen, d v s det skall vara en hel kommers runt själva arrangemanget. Att gå på ett evenemang skall innebära tillgång till annan service i form av t ex kringförsäljning såsom souvenirer, mat och dryck, vilket genererar mer intäkter. Merchandising är vid sidan av de stora

²⁷ Se länk *Om svenska spel* och *Sponsring* på svenska spels hemsida, Internet: www.svenskaspel.se 2009-05-05

²⁸ Se Ann-Charlotte Söderlunds artikel, "Varumärken i fotbollsvärlden", *Idrottsjuridisk Skriftserie Nr 7 2002*, s. 302-303

²⁹ Se t ex AIK: s bolagisering, Internet: www.aik.se/fotboll/index.html och under AIK Fotboll AB 2009.02.04

³⁰ Malmsten, Krister, Pallin, Christer, *Idrottens föreningsrätt*, s. 123-124

³¹ Internet: <http://www.aik.se/fotboll/index.html>, och länken till AIK Fotboll AB 2009.05.07

³² Se Örgryte Fotboll AB, Internet: <http://www.ois.se/Default.aspx?sID=3&oID=1127&tID=1> 2009.05.04

intäkter som tv-rättigheter ger den största inkomstkällan.³³ Vidare finns en del intäkter att hämta när man t ex upplåter lokaler för viss näringsverksamhet.³⁴ De flesta elitföreningar inom de stora lagsporterna har ökat sin omsättning markant på senare år. Detta bl.a. genom ökade sidointäkter. Lagen i Allsvenskan omsatte i fjol 1011 milj. kr tillsammans med AIK i topp med en omsättning på 125, 5 milj. och med Ljungskile i botten med blygsamma 13 milj.³⁵ Man kan idag jämföra elitidrotten med vilken annan underhållningsform som helst, t ex biograf, teater etc. Att en del av idrotten, särskilt elitverksamheten ser ut att gå mer mot det kommersiella hållet får till följd en rad förändringar. Nya frågeställningar och problem dyker upp och man får många gånger agera mer som ett företag än en förening. Vissa negativa effekter går redan att tyda då t ex dopning³⁶ och mutor³⁷ är mycket vanligare nu än vad det var förr i tiden. Detta beror säkerligen på att pressen ökat på idrottsmännen och klubbarna att tjäna in så mycket som möjligt under deras relativt korta karriärer. Även prissummorna har ökat mycket idag jämfört med förr vilket gör att frestelsen att fuska ökar.³⁸

Att idrotten blivit allt mer kommersiell är nog något de flesta kan hålla med om. Detta stämmer också väl överens med immaterialrättens koppling till idrotten där man i VML 1 § talar om ett varumärke som något som används i näringsverksamhet för att lagen skall bli tillämpliga, även om en viss uppluckring av rekvisitet har skett på senare tid.³⁹ Immaterialrätten kan med fördel användas som ett exempel för att illustrera idrottens alltmer expansiva kommersialisering. Det kommersiella inslaget inom idrotten är mer påtagligt idag jämfört med förr, likaså har ord såsom varumärkesrätt fått en ökad betydelse i föreningarnas jakt på att tjäna mer pengar. Som en följd av den ökade kommersialiseringen blir effekten ett ökat intrång i varumärkesrätten i form av t ex piratkopiering. Fler och fler vill vara med och dela på kakan när den ekonomiska expansionen inom idrotten ökar.⁴⁰

I jakten på mer pengar har immaterialrättsliga rättigheter fått större betydelse, detta sker inte bara inom idrotten utan i samhället i stort. Dotevall framhåller att det som skiljer t ex idrotten från näringslivet, är att den förra tidigare mer har byggt på saker såsom amatörism med ideella krafter bakom snarare än marknadsekonomiska principer.⁴¹ Därför är man inom idrotten ej lika bekant med varumärkesrätt som man kanske borde vara. Björn Lindquist skriver att det inom idrottsrörelsen främst är skyddet av

---

³³ Söderlund, Ann-Charlotte, s. 305

³⁴ Se Elfsborg hemsida och länken till Borås Arena, Internet: <http://www.elfsborg.se/default.aspx?fromflash=yes>, 2009.05.01

³⁵ *Ullevi*bladet, Officiellt Matchprogram för GAIS, s. 32

³⁶ Se länk till Antidoping, RF: s hemsida Internet: <http://www.rf.se/Statistik--forskning/Antidoping/> 2009.06.01

³⁷ Se motion nr 1 från Proletärens FF,³⁷ RF: s hemsida, Internet: <http://www2.rf.se/t8.asp?p=14903> 2009.01.28

³⁸ Internet: <http://sv.wikipedia.org/wiki/Friidrott>, se under rubriken "Från amatörer till professionelle" 2009.01.28

³⁹ Carlsson, Anneli, Lindquist, Björn, *Artiklar i Idrottsjuridik* s. 79

⁴⁰ Se Mål C-206/01

⁴¹ Dotevall, Rolf, "Avtalslagens Tillämpning I idrottsammanhang, En kommentar till rättsfallet NJA 2001 s. 511", *Avtalslagen 90 år*, s. 35

föreningsnamn, emblem, firma och varumärke som kan vara av intresse för föreningarna.⁴²

De olika arrangemang som genomförs i fotbollens regi tillhör de största i världen med fotbolls-VM i spetsen. Detta betyder också att fotbollen är en miljardindustri och att föreningarna och förbunden snarare är att betrakta som företag i affärsvärlden.⁴³ I Sverige t ex så är Svenska Fotbollförbundet det i särklass rikaste specialförbundet med en vinst på 56 miljoner kr för 2008. En stor del av dessa intäkter är att hänföra till de stora mästerskapen som genererar en hel del pengar vid kvalificering.⁴⁴

I Sverige råder som bekant en högre skattesats än i de flesta andra länder inom EU och det finns inga undantag för idrottsmän. Detta har fått till följd att det blir svårare att t ex konkurrera med andra nationer vad gäller löner, vilket får till följd att svensk fotboll fått svårare att hävda sig internationellt. Dock finns en viss möjlighet att inom en begränsad tid använda sig av den s.k. artistskatten.⁴⁵ Givetvis har skattesatsen ensam inte givit upphov till allt detta, men är en del av det. För att kunna konkurrera med t ex löner så måste man därför i Sverige, kanske i än högre grad än andra länder rikta mer fokus på immaterialrättens område, d v s saker såsom försäljning av arenanamn och kringförsäljning i form av souvenirer blir än mer betydelsefullt när man vill öka vinsten i en idrottsförening. Ann-Charlotte Söderlund konstaterar i sin artikel "Varumärkena i fotbollsvärlden" att man inom fotbollen traditionellt sett har fått större delen av sina inkomster från biljettförsäljning och medlemsavgifter.⁴⁶ Som en konsekvens av detta så har man slagit vakt än mer om andra saker som kan ge goda inkomster.⁴⁷ I utlandet har man på vissa håll gått än längre och t o m sålt ut namnet på sina ligor till någon sponsor. Vid en första anblick kan det nästan verka som om det immaterialrättsliga enbart har en positiv inverkan på fotbollen. Men det finns såklart även negativa saker också, det som kanske ligger närmast till hands är ett varumärkes känslighet att förknippas i fel sammanhang. Jag tänker då problem i form av t ex huliganism eller varför inte problem med rättvisan som i fallet med IFK Göteborg och dess inblandning i en skattehärva.

Fotbollen kan idag ses som en del av underhållningsbranschen, vilket betyder att det numer är så mycket mer än själva spelet som måste tas i beaktande. Om man arbetat upp en bra goodwill för sitt föreningsnamn så tycker jag att det inte är mer än rätt att man får slå vakt om det, precis som vilket företag som helst och försöka se efter sina intressen på bästa möjliga

⁴² Carlsson, Anneli, Lindquist, Björn, s. 74

⁴³ Söderlund, Ann-Charlotte, s. 303

⁴⁴ Jansson, Tobias, "Miljonvinst för rikaste förbundet", *Göteborgs Posten* 2009.02.04

⁴⁵ Se Martin Larssons artikel, "Expertbeskrivning av utländska idrottare", *Idrottsjuridisk Skriftserie Nr 6* 2001 s. 121-129

⁴⁶ Söderlund, Ann-Charlotte, s. 305

⁴⁷ Se t ex bolagisering, AIK: s hemsida och länken AIK Fotboll AB, Internet: <http://www.aik.se/fotboll/index.html>, 2009.03.03

sätt. Inom fotbollsrörelsen har möjligheten att kunna identifiera sig med en klubb och dess symboler alltid spelat en viktig roll. Därför är varumärkesrätt kanske extra viktigt för klubbarna.

2.6 Några moderna händelser i punktform

För fotbollens historia så finns det en del viktiga datum att hålla i minnet, datum som har haft en avgörande betydelse för spelets utveckling och dess organisation. Jag har här valt ut några av de viktigaste händelserna och presenterar dem i kronologisk ordning i punktform för att ge läsaren en bättre överblick över händelseutvecklingen.

- 1863 FA bildas
- 1872 Spelas den första landskampen mellan England och Skottland
- 1875 Första föreningen i Sverige bildas
- 1895 Första SM-tävlingen genomförs
- 1900 Första gången som fotboll är en del av det olympiska programmet
- 1904 FIFA bildas liksom Svenska Fotbollförbundet
- 1927 Första cupen för europeiska klubblag
- 1930 Första VM-turneringen spelas i Uruguay
- 1938 Första gången som en match tv-sänds
- 1938 Nuvarande spelregler kodifieras för första gången
- 1954 UEFA bildas
- 1960 Första Europamästerskapet spelas i Frankrike
- 1974 Första målet som handlar om fotboll avgörs i EG- domstolen
- 1991 Första VM-turneringen för damer spelas i Kina
- 2002 Första gången VM för herrar arrangeras i Asien
- 2010 Första gången kontinenten Afrika tilldelas VM-slutspelet i fotboll⁴⁸

---

⁴⁸ Se Åke Jönssons bok ”Fotboll - Hur världens största sport växte fram” (s. 216-218), FIFA: s hemsida (<http://www.fifa.com/classicfootball/history/index.html>), UEFA: s hemsida (<http://www.uefa.com/uefa/aboutuefa/newsid=2476.html>) och SvFF: s hemsida (<http://www.svenskfotboll.se/t2svff.aspx?p=288454> 2009.06.01)

3 Idrottens autonomi och rättens påverkan

3.1 Inledning

I dagens samhälle har idrotten en viktig betydelse för många av oss. Den fyller en funktion som bl. a. underhållning och motionsgren⁴⁹, men har även en viktig social funktion såsom en värdeskapande grund i vår uppfostran.⁵⁰ En stor del av idrotten bygger på en ideell inriktning då den för en majoritet av befolkningen är fråga om en fritidssysselsättning.⁵¹ Inom idrottsrörelsen har man av tradition löst uppkomna tvister med interna regelverk.⁵² Vissa har t o m hävdat att det finns ett slags tyst överenskommelse mellan idrottsrörelsen och rättsväsendet om att de ska få sköta sig själva och att idrottsrörelsen direkt p.g.a. sina nyttoeffekter blivit en av staten sanktionerad verksamhet.⁵³ Idrottens ensamrätt att få lösa tvister med idrottsanknytning kan te sig en aning märkligt då man ofta från idrottsrörelsen sida framhäver värderingar såsom demokrati.⁵⁴ Idrottsrörelsen i Sverige är idag den största folkrörelsen med sina ca 22 000 föreningar och över 2 miljoner medlemmar.⁵⁵ Denna verksamhet är mer eller mindre självreglerande.⁵⁶ Man skulle kunna se på förhållandet mellan idrott och samhället så som Jyri Backman beskriver det⁵⁷; ”/.../antingen att idrotten är en spegel av samhället (avspeglings teorin) eller att idrotten väljer sin väg själv (autonomiteorin)”. Jag skulle nog säga att det är en kombination av de båda teorierna.

Amatörismen, idealismen och självständigheten inom idrottsrörelsen har på senare tid fått stå tillbaka och i vissa fall ersatts med professionalisering, internationalisering och kommersialisering.⁵⁸ Detta är extra tydligt inom elitidrotten, där såväl utövare som arrangörer idag tjänar mycket pengar på idrotten. Aldrig tidigare har t e x svenska idrottsmän varit så framgångsrika som nu. Elitidrott kan idag ses som en del av underhållningsbranschen där arrangörerna tar betalt för underhållningen och de aktiva får betalt för sin prestation. Den senare gruppen uppbär även stora inkomster utanför idrotten i form av sponsorkontrakt och utnyttjar den goodwill som deras namn kan föra med sig. Ett flertal av elitidrottarna inom de stora lagsporterna kan idag helt försörja sig på sitt idrottande till skillnad från ett antal år sedan. Detta får till följd att idrott och juridik samverkar mer och mer och kunskapen om

---

⁴⁹ Dotevall, Rolf, s. 35

⁵⁰ Larsson, Annika, ”Idrotten har ett eget rättssystem”, *Apropå* s. 21

⁵¹ Dotevall, Rolf, s. 35

⁵² Carlsson, Annelie, Lindquist, Björn, s. 96-97

⁵³ Larsson, Annika, s. 21

⁵⁴ Backman, Jyri, ”Fotbollsfamiljens struktur och dess tvistelösning, och frågan om demokrati och monopol”, *Svensk Idrottsforskning Nr 3-2005*, s. 60

⁵⁵ Backman, Jyri, *Idrottsjuridik- en introduktion*, s. 17

⁵⁶ Jönsson, Kutte, *Idrottsfilosofiska introduktioner*, s. 229

⁵⁷ Backman, Jyri, *Idrottsjuridik- en introduktion*, s. 17

⁵⁸ Andersson, T, s. 13, 254, 333-346

detta får en ökad betydelse. En ny bransch inom juridiken har skapats, något som skulle kunna betecknas som idrottsjuridik. Den ökade kommersialiseringen inom idrotten har lett till att de inblandade parterna är i större behov av juridisk rådgivning nu än tidigare.⁵⁹ Vissa hävdar t o m att idrottsrörelsen är i behov av en egen domstol erkänd och sanktionerad av rättsväsendet.⁶⁰ Om så är fallet eller inte låter jag vara osagt tills vidare.

Lauri Tarasti⁶¹ pekar också på en viktig företeelse i dagens idrott, nämligen att skillnaden mellan amatörer och professionella eller ideell och kommersiell verksamhet har blivit större. Dock är detta svårt att fastställa vid en ev. reglering eftersom en uppdelning inte alltid kan göras med enkelhet. Detta beror även på att gränsen mellan ideell verksamhet och kommersiell sådan inte alltid är helt klar.⁶² Grundplåten för den ökade kommersialiseringen inom idrotten lades genom sändningsrättigheter till olika evenemang. De tv-avtal som sluts inom idrotten genererar stora inkomster för de inblandade parterna.⁶³ För fotbollens vidkommande är spelarförsäljningar en viktig inkomstkälla, i alla fall för många klubbar i de lite mindre ligorna. Denna fråga behandlas även kort i den s.k. Bosmandomen (se avsnitt 3.11).

3.2 Olika föreningsformer

För att beskriva de kopplingar som finns mellan idrott och juridik och underlätta förståelsen av desamma får man göra en uppdelning av vad som är att hänföra till den kommersiella delen (bolagisering) och vad som är att betrakta som ideellt.⁶⁴ Dotevall framhåller att elitidrotten ser ut att gå mer mot en bolagisering, medan de flesta motionsföreningar alltså bedriver ideell verksamhet. Det finns även blandformer där viss del av verksamheten är kommersiell medan resterande del bedrivs på ideell basis.⁶⁵

3.3 Ideella föreningar

Den dominerande organisationsformen inom idrottsrörelsen är de ideella föreningarna med vissa undantag vad gäller elitidrotten, detta trots den ökade kommersialiseringen inom idrotten. För att överhuvudtaget delta i de arrangemang som genomförs i RF: s och underliggande organs regi krävs att man är medlem i något av förbunden. Dessa organisationer är ideella föreningar vilket också framgår av RF: s stadgar (2:2).⁶⁶ För de ideella föreningarna är det föreningsrätten som är av central betydelse och som i sin tur har sin utgångspunkt i Regeringsformen.⁶⁷ Vad är då en ideell förening?

⁵⁹ MAQS hemsida, Internet: http://www.maq.s.se/legal_areas/?id=20 2009.04.12

⁶⁰ Larsson, Annika, s. 22

⁶¹ Tillika förvaltningsråd som i sin artikel "Idrottens normsystem- etik och juridik" behandlade ämnet på det 34: e Nordiska Juristmötet i Stockholm. 21-23 augusti 1996, se särskilt s. 86

⁶² Förhandlingarna vid det 34: e Nordiska Juristmötet, s. 86

⁶³ Backman, Jyri, *Idrottsjuridik- en introduktion*, s. 18

⁶⁴ Se t e x Dotevalls artikel "Avtalslagens tillämpning i idrottssammanhang En kommentar till rättsfallet NJA 2001 s. 511" som delvis berör frågan. Se framförallt s. 35-36

⁶⁵ Ibid s. 35

⁶⁶ Ibid s. 35

⁶⁷ Backman, Jyri, *Svensk Idrottsforskning*, s. 63

Det som främst kännetecknar en ideell förening är att medlemmarna inte är ansvariga för föreningens skulder. Vidare behöver den ideella föreningen inte registreras för att medlemmarna skall erhålla vissa rättigheter. En ideell förening har ofta till syfte att tjäna ändamål så som religiösa, politiska och sociala. Man främjar alltså sina medlemmars intresse utan att för den sakens skull enbart bedriva ekonomisk verksamhet.⁶⁸ Det arbete som medlemmarna lägger ner är som framgår av namnet ofta ideellt, men ibland kan viss ersättning utgå. Så det blir ett givande och tagande där både parter kan dra nytta av varandras tjänster. Rättsförhållandet mellan förening och medlem är grundat på ett avtal där det finns ett gemensamt mål att uppnå, vilket medlemmarna skall verka för. Detta regleras i föreningens egna stadgar och kan variera något. Oftast finns en viss mall att utgå ifrån som respektive förbund tillhandahåller, vilket kan liknas vid standardavtal. Då man är medlem i föreningen blir man avtalsrättsligt bunden av dess stadgar. För att reglera enskilda förhållanden kan man även komplettera med individuella avtal. Som medlem får man så att säga acceptera avtalsvillkoren så som de är med ytterst små möjligheter till förändringar. Vad gäller lag så finns det inga särskilda bestämmelser som reglerar de ideella föreningarna, till skillnad från exempelvis ekonomiska föreningar, utan man får använda sig av de avtalsrättsliga reglerna och praxis. En viss analog tillämpning kan ske av lagen om ekonomiska föreningar. Vissa föreningar står under sina respektive förbunds stadgar som i sin tur står under Riksidrottsförbundet. Som en extensiv tolkning av de avtalsrättsliga reglerna, kan man öppna upp för möjligheten att använda sig av en del närliggande principer inom associationsrätten. Om domstolen står inför alternativet att jämka en eller flera bestämmelser i en förenings stadga för att de anses oskäligen, skulle man förutom att använda sig av 36 § AvtL, även kunna tänka sig att likabehandlingsprincipen i ABL 4:1 skulle kunna bli tillämplig i en förevarande situation.⁶⁹

3.4 Bolaget

En förening kan också upplåta en del av sin verksamhet till ett aktiebolag. För detta krävs att föreningen alltjämt innehar röstmajoritet på bolagsstämman 21 § SF. Därför är reglerna om ideella föreningar fortfarande av intresse. För att upplåta en del av verksamheten på ett bolag krävs vidare att de spelare som finns i aktiebolaget är medlemmar i föreningen som överlåtit sina rättigheter till bolaget. Detta för att även spelaren skall vara bunden till de stadgar som gäller för det ifrågavarande förbundet.⁷⁰ Den bolagsform som är vanligast att bedriva bolaget i är den publika varianten.⁷¹ Dessa bolagskonstruktioner har på sistone blivit alltmer vanliga inom svensk elitidrott, särskilt inom de stora lagsporterna ishockey och fotboll.⁷² För att vissa svenska föreningar alltjämt skall ha en chans att konkurrera med utländska föreningar och hänga med i utvecklingen väljer

---

⁶⁸ Rodhe, Knut, *Aktiebolagsrätt*, s. 19.

⁶⁹ Se Rolf Dotevalls artikel i *Avtalslagen 90 år*, s. 35-40

⁷⁰ *Ibid*, s. 35.

⁷¹ Se t ex följande länk på AIK: s hemsida: www.aikfotboll.se/TextPage.aspx?textpageID=230 2009.09.01

⁷² Backman, Jyri, *Idrottsjuridik – En introduktion*, s. 28-29

många föreningar att överlåta sin verksamhet på ett bolag. Man hoppas att på så vis öka intäkterna och ser en fördel med att drivas som ett bolag med vinstintresse som främsta syfte. Andra fördelar som Backman ser med aktiebolagsformen är att delägarna ej är personligt ansvariga för bolagets räkning, att ägandet kan utövas passivt och slutligen att införskaffandet av kapital underlättas samt att aktier som huvudregel är fritt överlåtbara.⁷³ Detta kan även komma att gynna de sportsliga framgångarna. Bolaget kan då helt koncentrera sig på de kommersiella delarna samtidigt som föreningen sköter det sportsliga. Man kan anlita personer med sakkunskap inom ekonomi och juridik som sköter bolagets angelägenheter, medan de som är bekanta med det sportsliga sköter de saker som hör därtill. En annan fördel med att bedriva en viss del av verksamheten i ett bolag, förutom de ovan nämnda kan vara att föreningens samarbetspartner sluter längre avtal med bolaget och indirekt föreningen. Detta eftersom det i ett bolag till skillnad från en förening finns större möjligheter att ställa en säkerhet. Detta incitament gör att sponsorer skulle kunna bli mer benägna att sluta längre avtal då de känner sig tryggare i sin investering. Vidare pekar Backman på att det finns en del skattetekniska fördelar att hämta med denna konstruktion.⁷⁴ Vad gäller närmare regleringar om aktiebolag se ABL. De nackdelar som finns är att de båda verksamheterna blir beroende av varandra och att den sportsliga sektorn ej kan agera lika självständigt.

3.5 Idrottens regelverk

Kommersialiseringen och elitidrottens utveckling till trots; om man ser till det stora antalet föreningar så är det den ideella delen som alltså är den största inom svensk idrott. För att få delta i de olika arrangemang som Riksidrottsförbundet och deras paraplyorganisationer (specialidrottsförbund) anordnar krävs att man är medlem i något av förbunden. De flesta föreningar är medlemmar i ett specialidrottsförbund (SF) som i sin tur står under Riksidrottsförbundet (RF). Rättsförhållandet mellan medlem och förening grundas på innehållet i föreningens stadga, medan relationen förening och förbund regleras genom förbundets stadga. Genom föreningsstadgan blir medlemmen även indirekt bunden av RF och SF. Vidare kan varje SF stå under ett internationellt organ. Inom t ex fotbollsrörelsen i Europa så är föreningarna underordnade UEFA och FIFA:s regler. För de ideella föreningarna finns som ovan påpekats, till skillnad från de ekonomiska inte någon speciell lag, utan man får använda sig av avtalsrättsliga regler. Vidare kan en del principer inom t ex associationsrätten bli tillämpliga, detta särskilt för en förening som upplåter en del av sin verksamhet i bolagsform. Även sedvänja och domstolsavgöranden kan ha betydelse för rättsbildningen inom området.⁷⁵ Idrottens grundläggande bestämmelser återfinns alltså i RF:s och dess förbunds stadgar.⁷⁶ När en tvist uppstår så löses den allt som oftast internt, det kan t ex ske genom ett skiljeförfarande, vilket är vanligt inom

---

⁷³ Ibid s. 27

⁷⁴ Ibid s. 27

⁷⁵ Malmsten, Krister, Pallin Christer, s. 13-14

⁷⁶ Dotevall, Rolf, s. 35

idrottsrörelsen. I de flesta föreningsstadgar finns en skiljedoms klausul som blir tillämplig vid en ev. uppkommen tvist mellan t ex en medlem och en förening.⁷⁷ Vid bestraffningsärenden är det vanligt att det finns en disciplinnämnd som meddelar beslut och dömer ut påföljder.⁷⁸ Att tävlingsbestämmelser och bestraffningsärenden tillhör idrottens dömande verksamhet är mer naturligt då de ofta skall avgöras i nära eller direkt anslutning till olika evenemang i idrottens regi.⁷⁹ Som utövare har man dessutom underkastat sig att följa idrottens spelregler med risk för erinran vid överträdelse.⁸⁰

3.6 När prövar en domstol idrottstvister gällande föreningstvister?

I idrottssammanhang kan man tänka sig att en rad olika tvister kan uppstå som tangerar de flesta rättsområden.⁸¹ I svensk rätt är det dock ytterst sällsynt att domstolarna lägger sig i en rent idrottsrelaterad tvist mellan t ex en medlem och en förening. De anser oftast att de tvister som uppstår inom idrottsrörelsen är interna angelägenheter med ett stort personligt inslag som bäst löses genom parternas egna bestämmelser i form av t ex ett skiljedomsförfarande. Vidare så skall ett avgörande i dagens idrott liksom inom näringslivet helst ske snabbt, vilket inte alltid är fallet hos de allmänna domstolarna. Därför har idrotten av tradition hanterat de flesta spörsmål på egen hand och tillåts att göra så såvida det inte finns något att invända mot den formella riktigheten i prövningen.⁸² Dock kan man se att en förändring är på gång när det gäller idrottsrörelsens självbestämmanderätt. Detta som en konsekvens av att idrotten närmar sig de kommersiella intressena. Precis som professor Geir Woxholt framhållit, är skillnaden mellan företag och idrottsföreningar inte alltid så stor som man kanske tror.⁸³ Även om domstolarna visar en viss ovilja mot att ta upp idrottstvister till prövning så är de skyldiga att göra så under vissa föreskrivna premisser, detta underförstått att part skickar in en stämningsansökan. Om ett beslut som har fattats i en föreningstvist har en viss kommersiell prägel eller om beslutet skapat en rättslig förpliktelse och resultatet skulle visa sig vara uppenbart otillbörligt bör detta föranleda en rättslig prövning från domstolens sida. Detta har jag för avsikt att återkomma närmare till i nästnästföljande stycke. Vidare kan ett skiljeavtal med giltig verkan ha träffats mellan parterna vilket leder till avvísning av talan så som rättegångshinder RB 10:17 a. Slutligen kan en avvísning ske om stämningsansökan skulle sakna laga grund (RB 42:2, 4) eller om stämningsansökan är befängd, på juristspråk även kallat ”Tokmål”. Då kan domstolen direkt avvisa målet JmL i 42:5 1 st. 2 men. RB. Vissa likheter finns även med de fall som går under benämningen

⁷⁷ Se t ex Jens Erikssons och Ulf Svenssons bok *Idrottsföreningar, Föreningsbok om skatt, ekonomi och juridik* på s.37 där ett exempel på en skiljeklausul finns

⁷⁸ Larsson, Annika, s. 20

⁷⁹ Tarasti, Lauri, ”Idrottens normsystem- etik och juridik”, Förhandlingarna vid det 34:e Nordiska Juristmötet, s. 90

⁸⁰ Larsson, Annika, s. 20-22

⁸¹ Backman, Jyri, *Idrottsjuridik- en introduktion*, s. 16, 20

⁸² Dotevall, Rolf, s. 36-39

⁸³ Lauri Tarastis artikel ”Idrottens normsystem- etik och juridik”, Förhandlingarna vid det 34:e Nordiska Juristmötet, som på s. 84 som delvis återger ett föredrag av ovan nämnda professor

pactum turpe och som närmare beskrivs i avsnitt 3.10. Dock är skyndsamheten av så pass stor betydelse att parterna oftast inte har tid att invänta ett domstolsavgörande så detta är i praktiken inget spörsmål av större dignitet, trots domstolens ovilja att ta upp tvister med idrottslig anknytning.

Gränsen mellan det tillåtna och otillåtna i idrottens värld är inte alltid helt skarp, vilket kan illustreras med hjälp av bestraffningsärenden. Där kan man inom idrotten vid övertramp av regelverk undkomma med en disciplinär åtgärd när det i det verkliga livet hade renderat i ett åtal, vilket ger en bra bild av idrottens självständighet.⁸⁴

Av förklarliga skäl, som en följd av självständigheten, är rättsfloran ganska fattig i såväl svensk som internationell rätt. Mig veterligen har HD endast prövat två idrottsrelaterade fall vad gäller överprövning av ett förbunds- eller föreningsbeslut (NJA 1990 s. 687 och NJA 2001 s. 511).⁸⁵ Det rättsområde som kanske har interagerat mest med idrotten, särskilt med tanke på dagens utveckling är arbetsrätten och AD: s domar.⁸⁶ Då praxis inte är så rikhaltig tvingas domstolen många gånger i idrottsrelaterade tvister göra en analogisk tolkning från närliggande områden så som associationsrätt. Som tidigare nämnts kan domstolarna göra avsteg från idrottens självbestämmanderätt. Om en tvist är kommersiellt betingad eller om ett beslut skapat en rättslig förpliktelse⁸⁷ har domstolarna ofta en skyldighet att ingripa och lösa den uppkomna tvisten. Ett exempel på det förstnämnda är föreningsbeslut som har en ekonomisk inverkan på den enskildes ekonomi i form av t ex försörjning eller liknande. Då kan domstolen få göra en materiell prövning av ett beslut (se NJA 1998 s. 293). Exempel på det senare kan vara föreningsbeslut som är uppenbart otillbörliga p g a t ex diskriminering.⁸⁸

För att komma fram till om domstolen är behörig att döma i en tvist måste hänsyn tas till om tvisten rör sig om en materiell eller en formell fråga. Exempel på en materiell fråga kan vara en prövning av skäligheten av en förenings verksamhet, vilken oftast prövas på subjektiva grunder. En formell fråga kan däremot röra bestämmelser om hur man fattar beslut inom en förening och således rör främst objektiva grunder. Det är ytterst sällan domstolen gör en prövning på den förra grunden då verksamheten har en alltför stor personlig prägel. Frågan bör istället lösas med det interna tvisteförfarandet eftersom man inom föreningsrörelsen har en bättre sakkunskap och oftast är mer tidsbesparande. Ett ytterligare skäl för att en domstol ogärna ingriper är för att det kan strida mot den grundlagsfästa föreningsfriheten i RF 2:1. Föreningsfriheten står mot ingripanden mot den offentliga makten där den senare ofta får stå tillbaka på bekostnad av den förra.⁸⁹

---

⁸⁴ Larsson, Annika, s. 20

⁸⁵ Malmsten, Krister, Pallin, Christer s. 186

⁸⁶ Se under rubriken praxis i kap. 6

⁸⁷ Om en part i ett av rättsordningen skyddat avtal eller liknande med giltig verkan blivit förpliktad att uppfylla ett avtalsvillkor

⁸⁸ Dotevall, Rolf, s. 36-37

⁸⁹ Ibid s. 36-37

Domstolen ingriper som sagt ogärna i tvister som rör ideella föreningar. Men om man tvingas ingripa i en tvist mellan en förening och medlem så måste man väga den enskilda medlemmens intresse mot föreningens. Om föreningen är den som själv dömer i en tvist med en medlem och resultatet skulle visa sig vara uppenbart otillbörligt kan en domstolsprövning göras. Det skulle t ex kunna röra sig om diskriminering av något slag eller att förfarandet ej ger tillräckliga garantier för en annars objektiv prövning.⁹⁰ Värt att påpeka, precis som von Post gör, är dock att dagens ideella föreningar inte riktigt ser likadana ut som de tidigare gjorde. Detta kan delvis förklaras av att fler aktörer idag är delaktiga, vilket gör att föreningarna får en mer kommersiell prägel, vilket torde leda till fler konflikter och en större benägenhet att ingripa från rättsväsendets sida.⁹¹

För att vid en prövning av tvist avgöra om ett beslut är av ekonomisk betydelse för medlemmen får man se till föreningens huvudsakliga ändamål. Om en materiell prövning görs av ett föreningsbeslut skall det ske utifrån allmänna avtalsrättsliga grunder. Föreningens stadgar är då det som grundar rättsförhållandet mellan parterna och som således är primärkällan, vilken man får utgå ifrån.⁹² Detta gäller främst föreningens medlemmar av allmänt slag och för de medlemmar som vid sidan av sitt medlemskap även är anställda av föreningen. För t ex spelare regleras förhållandet i ett individuellt avtal t e x anställningsavtal eller spelaravtal.

En ytterligare aspekt värd att nämnas i samband med rättsväsendets ovilja att ingripa i idrottstvister är idrottens nyttoeffekter. Kanske är det dessa, d v s idrottens betydelse för t ex hälsan och dess påverkan på demokratisk fostran som gör att man ser mellan fingrarna vad gäller det som skall prövas av domstol eller ej. Detta kanske blir än mer tydligt då idrotten stöds av stat och kommun genom bidrag.⁹³ Sammanfattningsvis kanske man förenklat, kan summera rättsläget med att säga att de gånger en allmän domstol väljer att ingripa i en idrottstvist rörande föreningsbeslut så är det nästan uteslutande på formella grunder,⁹⁴ d v s frågor som rör själva beslutsfattningen inom en förening eller sammanslutning.

3.7 Förening vs. medlem

I föreningssammanhang kan en medlem uteslutas ur en förening p.g.a. brott eller överträdelse av föreningens eget reglemente. Exempel på detta skulle kunna vara dopning som inte är förenligt med svensk lag och som även strider mot RF: s bestämmelser. Kristina Olinder påpekar att man som medlem i en motionsförening ibland ingår ett avtal om att ej nyttja några dopingklassade preparat. Detta sker oftast i samband med att man löser

---

⁹⁰ SOU 1974: 83 s. 190

⁹¹ von Post, Claes-Robert, *Studier kring 36 § avtalslagen med inriktning på rent kommersiella förhållanden*, s. 278-279

⁹² Dotevall, Rolf, s. 36-38

⁹³ Larsson, Annika, s. 21

⁹⁴ Förhandlingarna vid det 34: e Nordiska Juristmötet, s. 91

medlemskap.⁹⁵ Man skulle vidare som exempel även kunna tänka sig att en anhängare av någon förening som begår ett brott i samband med tävling, men även bryter mot föreningens eget reglemente. Ett bra typfall är huliganism. En supporter kan delta i ett upplopp i samband med en match. Personen kan då begå ett brott mot svensk lag genom t ex våld mot tjänsteman eller liknande. Samtidigt ingår emellertid personen ett avtal med arrangören då denne löser entrébiljett. Han kan då även bryta mot föreningens stadga och avstängas från föreningens arrangemang.⁹⁶ Dessa två förseelser behöver inte nödvändigtvis ha ett samband, utan kan ske utan koppling till varandra. Detta är bara några exempel som visar på att man kan bryta mot svensk lag och samtidigt även överträda föreningens egna regler. Den vanligaste grunden för uteslutning ur förening torde vara om man som medlem ej betalar medlemsavgiften.⁹⁷ Genom att inte betala så utesluts man per automatik, vilket också får anses spegla parternas vilja. Detta leder då inte heller till något rättsligt efterspel och därför finns det ingen praxis som rör frågan. En annan vanlig grund för uteslutning är ett uppenbart motarbetande av föreningens ändamål.⁹⁸ Ett föreningsbeslut kan angripas med hjälp av t ex 36 § AvtL om det är att anse som oskäligt.⁹⁹ Vad gäller de aktiva medlemmarnas tvister med sin förening, dvs i första hand avlönade spelare så har de ofta sin utgångspunkt i själva anställningsavtalet, som reglerar parternas mellanhavanden på ett mer individuellt plan. De tvister som uppstår löses antingen internt genom egna överenskommelser eller i sista hand genom ett skiljeförfarande.

3.8 Praxis rörande frågan om domstolens överprövning av föreningsbeslut

NJA 1990 s 687

Fallet går under benämningen ”Ringsjömålet” och behandlar frågan om uteslutning av medlemmar i en idrottsförening. Två makar hade blivit uteslutna ur en orienteringsklubb. Uteslutningen var en följd av de meningsskiljaktigheter som rådde mellan å ena sidan makarna och å andra sidan styrelsen. Frågan var ifall uteslutningen kunde klandras på en formell grund. TR: n lämnade käromålet utan bifall. Som skäl angav man bl. a. att föreningens verksamhet ej var av sådan ekonomisk karaktär att en överprövning var nödsakad, samt att beslutet som föregick uteslutningen ej ingav några direkta betänkligheter.

HovR: n kom fram till att en uteslutning till följd av en konflikt av ifrågavarande slag som äventyrar föreningens intressen inte inger några betänkligheter. En medlem som bryter mot föreningens stadgar får uteslutas

⁹⁵ Olinder, Kristina, ”Kan dopingkontroller genomföras på gym?”, *Idrottsjuridisk Skriftserie Nr 11 2006*, s. 243-244

⁹⁶ Malmsten, Krister, ”Filmförbud och andra besöksvillkor vid idrottsevenemang”, *Idrottsjuridisk Skriftserie Nr 2 1997*, s. 42-46.

⁹⁷ Eriksson Jens, Svensson, Ulf, *Idrottsföreningar, Föreningsbok om skatt, ekonomi och juridik* s. 31.

⁹⁸ Se t ex NJA 1990 s. 687.

⁹⁹ Se författarna Nial och Johansson som ger stöd för en sådan tillämpning i *Svensk associationsrätt i huvuddrag* vilket återges av von Post s. 277

så länge det har skett enl. gängse bruk, d v s att beslutet är fattat på en formellt riktig grund. TR: ns dom fastställdes.

HD fann ej skäl att ändra tidigare domslut¹⁰⁰ även om det fanns en skiljeaktig ledamot.¹⁰¹ Bl. a. kunde man utläsa följande väl utvecklade resonemang ur domskälen, vilket också på ett konkret sätt beskriver gällande rätt vad gäller på vilka grunder en domstol kan överpröva ett föreningsbeslut på materiell grund.

”Frågan i vad mån beslut om uteslutning av medlem ur ideell förening kan bli föremål för rättslig prövning är inte reglerad i lag utan är överlämnad åt domstolarna att bedöma enligt allmänna rättsprinciper. I praxis har frågan prövats endast beträffande vissa typer av ideella föreningar. I ett par äldre rättsfall har ansetts att uteslutning ur religiös förening inte kan prövas materiellt av domstol (NJA 1906 s 317 och 1931 s 604). I det senare fallet angavs som skäl arten av föreningens verksamhet. I fråga om fackföreningar har däremot beslut om uteslutning ansetts kunna prövas i sakligt hänseende (NJA 1945 s 290, 1946 s. 83 och 1958 s 654) “...” Att prövning skett i dessa fall har uppenbarligen grundats på den betydelse som medlemskap i fackförening ofta har för utövande av yrkesverksamhet och därmed i ekonomiskt hänseende för en medlem. Prövningen får antas ha skett på avtalsrättsliga grunder, varvid stadgarna ansetts som led i rättsförhållandet mellan föreningen och medlemmen. På samma sätt har frågan bedömts beträffande uteslutning ur en förening, som organiserade viss yrkesgrupp och förmedlade uppdrag åt medlemmarna (NJA 1977 s 129). Skälet för ståndpunkten angavs vara den ekonomiska betydelse som medlemskapet hade (jfr även NJA 1970 s 394). Huruvida uteslutning ur en idrottsförening kan föranleda prövning i materiellt hänseende av domstol har inte tidigare varit föremål för HD: s bedömande.

En idrottsförening verkar på olika sätt för utövande av viss eller vissa idrottsgrenar. Sådana föreningar har i allmänhet ett klart ideellt syfte, vilket också brukar komma till uttryck i stadgarna. I följd härav får medlemmarnas deltagande i verksamheten ett personligt inslag, som i princip saknas i föreningar där det ekonomiska intresset träder i förgrunden. Det är inte väl förenligt härmed att uteslutning skulle kunna prövas enligt avtalsrättsliga principer.” (695)

”Den ideella inriktning och det personliga inslag som präglar idrottsföreningars verksamhet utgör emellertid ett så starkt skäl för att föreningarna själva bör få avgöra frågan, huruvida en medlem avviker från en förenings regler på sådant sätt att han bör uteslutas ur föreningen, att det inte är lämpligt att sådana frågor generellt skulle vara underkastade domstols prövning, inte ens om den rättsliga prövningen begränsades till att avse huruvida en uteslutning var oskäligen (jfr 36 § avtalslagen).

Man kan dock inte bortse från att det undantagsvis kan förekomma fall, då det framstår som angeläget att uteslutning ur en idrottsförening kan prövas av domstol, trots förhållandets i princip personliga karaktär. Här åsyftas fall då uteslutningen påstås innebära en diskriminering av den uteslutne på grund av dennes ras, religion eller annan liknande omständighet eller vara grundad på annat jämförbart förhållande som får anses göra uteslutningen uppenbart otillbörlig.

När det gäller den i målet aktuella uteslutningen... är det tydligt att medlemskapet inte är av ekonomisk betydelse för dem vid deras utövande av yrkesverksamhet eller på annat liknande sätt. Inte heller föreligger någon sådan särskild anledning till prövning som har angetts i det närmast föregående. På grund härav kan uteslutningen inte prövas av domstol på materiell grund.” (696)

---

¹⁰⁰ En domare var trots enigheten villig att ge sin syn på saken. Han ansåg bl. a. att idrotten har fått en ökad betydelse i den enskildes liv och att ett medlemskap i en förening inte är helt utan ekonomisk art. Därav kan en uteslutning av en medlem bli ganska så kännbart för den enskilde varför en rättslig prövning kunde vara påkallad. Dessa kriterier torde dock vara ganska svåra att få på pränt varför entydigheten inom området får anses väga högre än den enskildes intresse

¹⁰¹ Fallet återges i sin helhet i Jyri Backmans *Idrottsjuridisk rättsfallsamling – med lästips och kommentarer*, s. 164-176

NJA 2001 s. 511

En vinnande häst hade i en travtävling diskvalificeras p.g.a. dopning. Kan detta underkastas en domstols materiella prövning och kan det i så fall bifallas?

Efter att arrangören vid en travtävling dopingtestat en vinnande häst och där upptäckt spår av icke tillåtna preparat hos hästen frändömdes segraren prissumman på 90 000 samt en ännu icke utbetald dithörande uppfödningssumma på 9 000 kr. Vidare belades hästen med körförbud under 3 månader och dessutom utdömdes ett bötesbelopp på 25 000 kr i enlighet med STC: s regler. Käranden hävdade att hästen av misstag fått i sig preparatet, eftersom den stått i samma box som en annan häst som behandlades med preparatet av medicinska skäl. Svaranden ansåg att allmänhetens förtroende för en ren idrott är av vikt för sportens överlevnad och strikt ansvar gäller därför för hästränare enl. STC: s regler. Käromålet ogillades hos TR med motiveringen att man skall vara restriktiv från domstolens sida med att ingripa och göra en materiell prövning av en förenings beslut. Detta särskilt om ett beslut tillkommit i behörig ordning enligt gällande regler, såvida inte beslutet som gått medlemmen emot är av så allvarlig natur att en överprövning är nödvändig. HovR: n gick dock på en annan linje. Domstolen ansåg att eftersom halten av de otillåtna medel som uppmäts hos hästen varit väldigt låga och en aktiv dopning ej hade skett, förelåg det ej rätt från STC: s sida att återkräva prissumman och ej att betala ut resterande därtill knutna belopp. HD tog upp målet till prövning och kom fram till att de tävlingsbestämmelser som finns direkt eller indirekt är förbundna med vissa rättsverkningar, vilka kan bli föremål för domstolsprövning. Enl. HD ska i princip den efterhandsbedömning som STC gjort respekteras och endast prövas om resultatet anses stå i uppenbar strid mot reglementet, praxis eller om det annars föreligger särskilda skäl. Så ansågs ej vara fallet här och med upphävande av HovR: ns dom fastställde man TR: ns domslut.¹⁰²

NJA 1998 s. 293

Här var det en familj som uteslutits från ett föräldrakooperativ efter det att en dispyt uppstått mellan parterna. Både TR: n och HovR: n ansåg att en materiell prövning av det beslut som fattats av föreningen inte kunde göras av domstol. Det fanns m a o inget att invända mot riktigheten i vare sig det formella som föregått beslutet eller beslutets materiella riktighet. Emellertid var HD av en annan uppfattning då man ansåg att föreningens verksamhet var att liknas vid en ekonomisk förenings verksamhet då det fanns vissa ekonomiska fördelar med att vara medlem i föreningen. Detta är av stor ekonomisk betydelse för den enskilde medlemmen och detta ansågs sammantaget överväga argumenten emot en domstolsprövning p.g.a. personliga inslag som präglar föreningens verksamhet.¹⁰³

---

¹⁰²Ibid s. 202-219.

¹⁰³Fallet behandlas även av Carl Hemström i hans artikel "Uteslutning ur ideell förening – en kommentar till ett par HD - avgöranden" i *Juridisk tidskrift 1998/99* s. 956-959

3.9 Egna kommentarer

De olika fallen visar både på att idrottsrörelsen/föreningsrörelsen ibland får ha sin egen justis men ibland inte, lite beroende på omständigheterna i det enskilda fallet. Idrottsrörelsen kan i vissa fall få behålla sin självbestämmanderätt om man lyckas hävda sin särart. Dock krävs starka skäl härför och dessutom hör det inte till vanligheterna. Olika intressen får vägas mot varandra och ingen riktig klarhet råder även om man kan se vissa tendenser som pekar i den ena eller andra riktningen. Den springande punkten torde vara ifall en förenings verksamhet är av ekonomisk art eller inte. Är den det så är en domstolsprövning i ett materiellt hänseende påkallad. För att komma fram till om en förenings verksamhet är av ekonomisk art¹⁰⁴, vilket kan föranleda en rättslig prövning av en förenings beslut i materiellt hänseende får man se till föreningens huvudsakliga ändamål. Detta anges i dess stadgar.¹⁰⁵ Man kan även göra en ytterligare uppdelning beroende på om föreningen är att anse så som en elitidrottsförening eller en kvartersklubb.¹⁰⁶ För den förra kan skälen för ett ingripande från rättsväsendets sida anses vara mer motiverat p.g.a. av dess ekonomiska verksamhet. Som tidigare nämnts finns det ingen direkt lag som reglerar dessa förhållanden, utan man får använda sig av avtalsrättsliga principer och rättspraxis. Eftersom idrotten verkar få en ökad betydelse i vårt samhälle idag jämfört med förr är det inte helt omöjligt att vi får se annan inställning från rättsväsendets sida framöver. Detta helt i linje med den skiljeaktiga lagmannens mening i HovR: n i NJA 1990 s. 687 och ett av justitieråden i HD.

De olika åsikterna till trots råder det för närvarande en ganska stor enighet om när ett idrottsrelaterat föreningsbeslut får underkastas en allmän domstols prövning. En jämförelse kan göras med medlemskap i en fackförening eller en religiös sammanslutning (Även det sist beskrivna fallet¹⁰⁷ i föregående avsnitt kan ge viss vägledning). Exemplet med fackföreningar är ett bra exempel på när en domstol kan gå in och överpröva en förenings beslut i materiellt hänseende grundat på ekonomiska faktorer. Religiösa sammanslutningar kan däremot illustrera, när en domstol ej överprövar en förenings beslut i materiellt hänseende grundat på att det har en alltför personlig prägel. Dock är praxis ej så rikhaltig här heller. Vad gäller föreningar med religiöst innehåll så finns det två gamla rättsfall, det ena från 1906 och det andra från 1931¹⁰⁸ som konstaterar ungefär samma sak som tidigare sagts. De torde gälla än idag. För frågor som rör uteslutning av medlem i en förening så finns det några äldre rättsfall att hänvisa till. Två från 1940 och två från 70- talet, där de två första handlade om uteslutning av medlem ur en fackförening och där de två senare berörde frågan om uteslutning ur en ideell förening.¹⁰⁹ I samtliga fall prövades frågan om ett besluts materiella riktighet i de olika föreningarna. De

¹⁰⁴ För en närmare förklaring av begreppet se Dotevall, Rolf, s. 37

¹⁰⁵ Malmsten, Krister, Pallin Christer, s. 186, 25

¹⁰⁶ Se RevSkr Krantz betänkande på s. 694-695 i NJA 1990 s. 687

¹⁰⁷ NJA 1998 s. 293

¹⁰⁸ NJA 1906 s. 317 och NJA 1931 s. 604

¹⁰⁹ NJA 1945 s. 290, NJA 1946 s. 83, NJA 1970 s. 394 samt NJA 1977 s. 129

allmänna domstolarnas prövningsrätt utvidgades ytterligare genom domslutet i det sist refererade fallet under föregående rubrik.¹¹⁰ För om ett beslut om uteslutning ur en förening var av stor ekonomisk betydelse eller hade en inverkan på medlemmens yrkesutövning så kunde detta utgöra en grund för att domstolen skulle upphäva beslutet. Detta trots att det rörde sig om en prövning av en materiell fråga där domstolen annars är restriktiv i sin tillämpning.¹¹¹ Om frågan skall ställas på sin spets torde gällande rätt för rättsväsendets intervention i idrottsrelaterade tvister vara det som nyss beskrivits, d v s att viss restriktivitet råder vad gäller domstolarnas benägenhet att ingripa i en föreningstvist. Det är sällan man från rättsväsendets sida gör en överprövning av ett föreningsbeslut på en materiell grund såvida det inte rör sig om en föreningsverksamhet av betydande ekonomisk art eller liknande med stora konsekvenser för den enskilde medlemmen.

3.10 Kort om tvister som domstolarna ej befattar sig med

En kort jämförelse skulle kunna göras mellan föreningsärenden som domstolarna ogärna befattar sig med och tvister där partsförhållandet grundar sig på avtal som ej upprätthålls av rättsordningen. För den senare varianten tänker jag främst på privata överenskommelser som ej konstituerar avtal i en juridisk mening.¹¹² Gränsen mellan de avtal som skyddas av rättsordningen och de som ej omfattas av det skyddet är dock inte alltid helt skarp och det finns exempel på när privata överenskommelser har lett till skadeståndskyldighet.¹¹³ Dessa har på ett eller annat sätt haft att göra med väntjänster i samband med spel och tips. Ett grundläggande kriterium för att en domstol överhuvudtaget skall befatta sig med vissa tvister torde vara avtalets syfte.¹¹⁴

3.11 Idrotten inom EU

Det har ovan framhållits att idrotten åtminstone på nationell basis i de flesta fall som huvudregel är autonom i förhållande till det övriga rättssystemet. Men om tvisten är kommersiellt betingad eller skapat en rättslig förpliktelse så har domstolen ofta en skyldighet att ingripa. Den förra grunden kan som påpekades t ex handla om ett beslut som har en ekonomisk inverkan på den enskildes ekonomi i form av t ex försörjning eller liknande. Då ska domstolen beroende på omständigheterna i det enskilda fallet göra en materiell prövning av ett beslut. Den senare grunden kan vara ett föreningsbeslut som är uppenbart otillbörligt p.g.a. t ex diskriminering.¹¹⁵ Delvis samma saker gäller i EG- rätten.

---

¹¹⁰ Jämför även med NJA 1977 s. 129

¹¹¹ Backman, Jyri, *Idrottsjuridisk rättsfallsamling – med lästips och kommentarer*, s. 167

¹¹² För vidare läsning se Ramberg, Jan, Ramberg, Christina, *Allmän avtalsrätt*, s. 202-208

¹¹³ Se t ex NJA 1964 s. 80

¹¹⁴ Ramberg, Jan, Ramberg, Christina, s. 202-204

¹¹⁵ Dotevall, Rolf, s. 36-38

Liksom idrotten påverkas av svensk nationell rätt omfattas den även av EU-lagstiftningen.¹¹⁶ Som medborgare i Europa kommer EG-domstolens avgöranden att ha en påverkan på våra liv. Man skulle mycket väl kunna uttrycka det så som den franska pedagogen och historikern Pierre de Coubertin gjorde innan EU existerade: "Idrott är en del av varje mans och kvinnas gemensamma arv och kan inte på något sätt ersättas." Detta citat är något som alltjämt stämmer väl överens med vårt intresse för idrott, eftersom idrott är något som engagerar de flesta av oss på ett eller annat sätt. I en nyligen genomförd undersökning år 2004 framgick att ca 60 % av EU:s medborgare var aktiva inom idrotten, antingen så som motionär eller som medlem i någon idrottsförening.¹¹⁷ Detta exempel visar tydligt på vilken stark ställning idrotten har i dagens samhälle.

Den dominerande formen inom idrotten är amatörismen som bygger på ideell basis även om den mer elitidrottsinriktade kommersialiseringen som så mycket annat i vårt samhälle är på frammarsch. Detta har även fört med sig vissa avarter som måste bekämpas. I och med kommersialiseringens intåg har idrotten och juridiken närmast sig varandra mer, vilket har ökat betydelsen av förståelsen för detsamma.¹¹⁸ Detta visar inte minst de olika mål som varit föremål för prövning hos EG-domstolen och som i sin korthet skall behandlas strax. Tidigare hade idrotten nästan ett slags monopol på att få sköta sina egna tvister utan någon som helst inblandning. Detta är dock något som ändrats vilket inte minst de olika mål som varit uppe för prövning hos EG-domstolen visar på.¹¹⁹

Gemensamt för avgörandena nedan, förutom att de berör idrotten inom EU är att de handlar om den fria rörligheten för varor, tjänster, kapital och personer, vilka återfinns i Romfördragets artikel 39. Enligt nämnda artikel råder det ett förbud mot att diskriminera p.g.a. nationalitet och att motarbeta den fria rörligheten inom unionen. Principerna är en av EU:s grundstenar och ryms i den första pelaren.¹²⁰ Detta förbud skall i de flesta fall tillämpas undantagslöst eftersom regeln är tvingande. På vilka grunder kan det då anses vara legitimt att t ex diskriminera en part p.g.a. nationalitet och frånga regeln om fri rörlighet, d.v.s. när kan något av undantagen som bekräftar idrottens särart och självstyre vara för handen?

Walrave/Koch var det första målet som kom att synas under EG-domstolens lupp. Frågan i målet var ifall det internationella cykelförbundets stadgar om nationalitet strider mot diskrimineringsprincipen. Förbundet hade vissa regler som baserade sig på medborgarskap. Domstolen kom fram till att idrottsorganisationer lyder under EG-rätten om de utgör en ekonomisk verksamhet enl. art. 2 i RomF samt att idrottsutövare är att betrakta som arbetstagare om de är hel- eller halvprofessionella och erhåller ett vederlag för sin prestation som inte är försumbar. Det är således okej att

---

¹¹⁶ Europeiska Gemenskapernas Kommission, *Vitbok, Vitbok Om Idrott*, s. 13

¹¹⁷ *Ibid* s. 2-3

¹¹⁸ *Ibid* s. 2,3,13,16

¹¹⁹ Carlsson, Anneli, Lindquist, Björn, s. 25

¹²⁰ Se EU: s hemsida, Internet: www.europa.se och under flikarna "Om EU", "Basfakta", "EU-fördragen" och "Presentationsbilder om EU" 2009.01.14

diskriminera om det rör sig om ett rent sportsligt intresse som ej har något samband med ekonomisk verksamhet. Det skulle t ex kunna röra sig om sammansättningar av landslag eller liknande som ej är att betrakta som kommersiellt.¹²¹

Även för den icke idrottsintresserade juristen kan inte Bosmandomen och dess påverkan på juridiken och idrotten undgått någon inom området. Vissa talar till och med om idrottsjuridik i termer som före och efter Bosmandomen. Till skillnad från tidigare mål handlade det i förevarande fall främst om den fria rörligheten för arbetstagare inom unionen. Domstolen kom i sitt avgörande fram till att det står i strid med gemenskapsrätten att hindra en spelare vars kontrakt har löpt ut att söka sig till en annan klubb om de inte erhåller ersättning. Likaledes får förbunden ej ha några kvoter vad gäller antal utländska spelare i de matcher de arrangerar. Argumenten för detta från domstolens sida var delvis samma som i fallet ovan. Frågorna kring den fria rörligheten för arbetstagare kanske inte är av så stort intresse för den här uppsatsen. Men det som ändå kan vara intressant med just det här fallet är att det dels rör sig om en fotbollsrelaterad tvist och att den dessutom rönt väldigt mycket uppmärksamhet även utanför idrotten. Av mer intresse var frågan hur långt idrottens självbestämmanderätt sträckte sig inom unionen, vilket jag återkommer till strax. Konsekvenserna av domen spåddes få förödande effekter för idrotten och inte minst fotbollen. Men som med så mycket annat fick man hitta nya sätt att tackla problemet eller leva med det samma och idag är fotbollen kanske mer populär än någonsin tidigare.¹²² Klubbarna blev dock efter domen bl. a. tvungna att se över sina spelaravtal och det uppstod en benägenhet att sluta så långa avtal som möjligt.¹²³ Även efter Bosmandomen har det kommit fler avgöranden som pekat i samma riktning vad gäller idrottens självständighet.¹²⁴

3.12 Egna kommentarer

När EG- domstolen satte ner sin fot efter domarna kunde man konstatera att idrotten även inom EU liksom i den nationella rätten ej var helt autonom. Vidare kunde man konstatera att rättssystemets intervention i idrotten inom svensk rätt ligger helt i linje med EG- rätten. Enda skillnaden torde vara domstolarnas formuleringar som är av mer akademisk betydelse. Den gemensamma nämnaren i de båda målen ovan var att aktiviteterna på ett eller annat sätt stred mot den fria rörligheten inom EU som regleras i RomF art. 39. Vidare använde man ofta från förbundens sida någon form av diskriminering för att upprätthålla de olika regler som gäller inom idrotten.

---

¹²¹ Se Jyri Backmans referat i *Idrottsjuridisk rättsfallssamling - med kommentarer och lästips* där bägge ovan nämnda fall återges på s. 219-224 respektive 229-259

¹²² *Ibid* s. 229-259

¹²³ Carlsson, Annelie, Lindquist, Björn, s 51

¹²⁴ Mål C- 51/96 Christelle Deliège mot Ligue francophone de judo et disciplines associées ASBL, Ligue belge de judo ASBL, Union européenne de judo (C- 51/96) och Francois Pacqué (C- 191/97) (2000) REG s. I-2549, Mål C-265/03 Igor Simuntkenkov mot Ministerio de Educación y Cultura och Real Federación Española de Fútbol (2005) REG I-2579. Även dessa mål återfinns i Jyri Backmans rättsfallssamling på s. 270-283 och 310-318

För idrottens vidkommande så kan dess särart möjliggöra att något av undantagen är för handen, d v s att man inom idrottsrörelsen kan få ett slags amnesti och inte alltid behöva åtyda EG- rätten till punkt och pricka i utövandet av sin verksamhet. Detta är möjligt om man har konstaterat att utövandet ej rör sig om en ekonomisk verksamhet enligt RomF art. 2 och upprätthållandet av vissa regler är nödvändiga för arrangemang av själva verksamheten. Man fick alltså se till det bakomliggande syftet med regeln.

Idrotten är alltså autonom i förhållande till unionens regler så länge det ej rör sig om en ekonomisk verksamhet som på något sätt skulle hindra den fria rörligheten inom unionen och eller diskriminera någon av dess medborgare. Förbuden gäller även för de stater som träffat partnerskapsavtal med EU, s.k. tredje länder vilket framgår av t ex *Simutenkovdomen*(Mål C-265/03).

Tidigare har man trott att idrotten var helt självständig gentemot det övriga samhället alldeles oavsett vilken typ av verksamhet man sysslade med. På senare tid har man dock kunna konstatera att så inte är fallet alla gånger vilket man inom idrottsrörelsen blivit väl varse om. Dock råder det fortfarande en viss skillnad mellan å ena sida ideell idrott och å andra sidan kommersiell sådan där den förra fortfarande har fått behålla en del av sin suveränitet.¹²⁵

Idrotten är på många olika sätt är en viktig del av unionen, då idrott berör många av dess medborgare, samt gör sig påmind inom flera andra sektorer inom EU. Därför är ett samarbete mellan de båda både nödvändig och viktigt för en fortsatt bra samexistens inom Europa. Detta kan bekräftas inte minst genom skapandet av *Vitboken* som kommissionen lagt fram.¹²⁶ Efter domarna kan man även konstatera att man fått upp ögonen för idrottens samverkan med juridik och att den erkänts som en egen disciplin inom juridiken från EU: s sida.¹²⁷ Viss kritik kan dock riktas mot kraven vad gäller domstolsprövning då de inte finns samlade på en och samma plats, utan att de istället finns fördelade på många olika ställen. Detta ger en något oklar bild vilket kan leda till vissa oklarheter vad gäller hur långt t ex idrottens självbestämmanderätt sträcker sig.¹²⁸

---

¹²⁵ Malmsten, Krister, Pallin, Christer, s. 149-150

¹²⁶ Se not 116 på s. 49

¹²⁷ Ibid s. 150

¹²⁸ Lindh, Ove, "Några tankar om prövning av idrottsbeslut i allmän domstol och om idrottens skiljeklausuler", *Idrottsjuridisk Skriftserie Nr 3 1998*, s. 63

4 Skiljeförfarande

4.1 Allmänt om skiljeförfarande

Skiljeförfarande är en väl beprövad alternativ tvistelösningsmetod inom t ex näringslivet och har sina rötter långt tillbaka i tiden. Man kan spåra skiljeförfarandet i Sverige ända tillbaka till Visbys stadslag från 1300- talet. Skiljeförfarandets betydelse går hand i hand med den kommersiella utvecklingen.¹²⁹ Denna tvistelösningsmetod har skapats för att tillgodose det behov som funnits för att snabbare och mer effektivt kunna lösa tvister inom olika områden, däribland idrotten.¹³⁰ Förfarandet i de allmänna domstolarna kan ibland vara ganska segdraget och detta i förening med en rad andra faktorer gör att olika parter träffar avtal om skiljeförfarande vid en ev. tvist för att bättre tillgodose sina behov.¹³¹ Dock får detta inte gå ut över rättssäkerheten vilket också är ett grundläggande krav.¹³² De flesta stora branschorganisationer torde ha tagit in bestämmelser om skiljeklausuler i sina standardavtal.¹³³ Att vissa tvister prövas i en skiljenämnd istället för hos en allmän domstol kan vara alla parter till gagn, inklusive det allmänna, eftersom arbetsbördan minskar något samtidigt som statens utlägg torde minska. Även de tvistande parterna torde många gånger vara nöjda med en sådan lösning.¹³⁴ Eftersom förfarandet sker bakom stängda dörrar så är dess omfattning något osäker. Dock torde dess användning som alternativt forum för tvistelösning vara ganska så vanligt förekommande inom t ex näringslivet och idrottsrörelsen där internationella relationer är väl framträdande.¹³⁵

4.2 Vilka krav ställs i svensk rätt för skiljeförfarande?

För att en tvist skall kunna slitas inför en skiljenämnd så krävs det att det som parterna tvistar om även går att förlikas om.¹³⁶ Detta fastslås i 1 § LSF¹³⁷ som är tillämplig lag rörande frågor om skiljeförfarande. De flesta tvister inom förmögenhetsrättens område faller in under denna definition. En annan grundläggande förutsättning för att ett skiljeförfarande skall få äga rum är att man erbjuder en rättssäker och rättvis prövning, särskilt när det gäller omständigheter knutna till själva prövningen av tvisten och skiljenämnden, m a o formella grunder. Men även en skiljeklausuls skälighet på det individuella planet kan prövas trots att ett giltigt skiljeavtal är för handen med stöd av 36 § AvtL. Denna möjlighet skall främst finnas

¹²⁹ SOU 1994: 81 s. 55

¹³⁰ Kvarn, Johan, Olsson, Bengt, s. 12

¹³¹ Heuman, Lars, s.28

¹³² Malmsten, Krister, Pallin, Christer, s. 202

¹³³ SOU 1974: 83 s.187-188

¹³⁴ SOU 1994: 81 s. 58

¹³⁵ Kvarn, Johan, Olsson, Bengt, s. 27-28

¹³⁶ Ibid s. 39

¹³⁷ Lagen (1999: 116) om skiljeförfarande

till för konsumenter eller annars underlägsna parter. Exempel på omständigheter knutna till själva prövningen som kan bli aktuella att pröva i en idrottstvist eller i andra typer av tvister skulle kunna vara skiljenämndens sammansättning, skiljemännens opartiskhet, skiljemännens ersättning, utpekandet av skiljenämnden och en skiljedoms riktighet. Vidare kan en oskälighetsprövning göras av en skiljeklausuls införlivande i ett avtal. Några av dessa återkommer jag till längre fram.¹³⁸ Det står parterna fritt att själva bestämma hur skiljenämnden skall utses och hur många skiljemännen skall vara till antalet (LSF 12 §). Parternas rätt till självbestämmande kan härledas ur de grundprinciper på vilka lagen vilar på, men även principen om avtalsfrihet ger stöd åt en sådan uppfattning.¹³⁹ Kraven på skiljeförfaranden i svensk rätt är dock ganska så högt ställda, vilket delvis säkerställer att allt verkligen går rätt till sett ur en rättsäkerhetsaspekt. Skiljeförfaranden får inte på något sätt äventyra rättssäkerheten eller framstå som orättvist mot endera parten, vilket delvis kan härledas ur EKMR art. 6 om "Fair trial" som Sverige har ratificerat och som ger uttryck för de principer den demokratiska rättsstaten vilar på.¹⁴⁰

Självklart så måste parterna, så som von Post påpekar ha avtalat om ett skiljeförfarande för att det skall få äga rum LSF 1 §.¹⁴¹ Detta kan ske på två sätt, antingen innan tvisten uppkommit vilket är brukligt eller efter redan uppkommen tvist.¹⁴² Dock måste man precisera vidare vilken typ av rättsförhållande avtalet gäller (1 § 1 st. 3: e meningen). Genom att t ex infoga en skiljeklausul i ett avtal bör detta krav anses uppfyllt. Om man endast avtalat om skiljeförfarande men inte närmare reglerat själva förfarandet med val av skiljenämnd så får man söka ledning i LSF (12 §). En skiljedom kan som von Post konstaterar, vidare endast angripas på formell grund, vilket i regel gör att förfarandet går snabbare än prövningen i allmän domstol.¹⁴³

4.3 Skiljeförfarande som alternativ

För de flesta parter är det svårt att göra ett aktivt val vad gäller tvisteförfarande, ty skiljeklausuler är ofta en del av ett avtal och man blir därmed bunden redan innan tvisten har uppstått. De viktigaste fördelarna med skiljeförfarande är skyndsamhet, sakkunskap och sekretess. Detta får framförallt vägas mot de kostnader som är förenade med ett skiljeförfarande, vilka kan vara svårt att precisera i kr. De exempel på för- och nackdelar som jag nedan tar upp får närmare betecknas så som faktorer som spelar in vid en bedömning av skiljeklausuler. Till detta kommer givetvis aspekter som skiljer sig åt från fall till fall, men som givetvis kan vara av stor betydelse vid en bedömning. Inte desto mindre är det svårt att konkretisera dem närmare i ett slags allmängiltig formel och därför lämnas de tills vidare därhän. Sammanfattningsvis så kan man konstatera att det

¹³⁸ Se även Carlsson, Annelie, Lindquist, Björn, s. 112-116 där några av dessa omständigheter behandlas

¹³⁹ Prop. 1998/99: 35 s. 1

¹⁴⁰ Viklund, Lars, "Skiljedomsförfarande inom idrottstvister", *SvJIF* 2001 s. 211

¹⁴¹ von Post, Claes-Robert, s. 234

¹⁴² SOU 1974: 83 s. 188

¹⁴³ von Post, Claes-Robert, s. 234-235

både finns för- och nackdelar med skiljeförfarande och att man i det enskilda fallet får väga dem emot varandra för att komma fram till vad som är det bästa sättet. Vad som synes vara det bästa alternativet i en typ av tvist behöver dock nödvändigtvis inte vara det i en annan.¹⁴⁴ Det absolut vanligaste sättet att lösa en tvist är emellertid genom förlikning, vare sig det sker i ett skiljeförfarande, vid en allmän domstolstvist eller innan någondera av dessa blir aktuella.¹⁴⁵ Att slita tvisten inför en domstol torde vara den sista utvägen om man inte innan dess kan nå en överenskommelse. Om man drar tvisten inför en domstol kan det göra en redan frostig relation än mer besvärande vilket inte är till gagn för någon av parterna.¹⁴⁶

4.4 Fördelar med skiljeförfarande

I det här avsnittet har jag tänkt belysa några av de fördelar som finns med ett skiljeförfarande. De fördelar jag har tänkt ta upp får anses vara mer allmänna sådana och kanske inte direkt idrottsspecifika. Inte desto mindre är de även gångbara inom idrotten såklart. Det finns ju en baksida med allt och så även vad gäller skiljeförfaranden. Många av det saker som kan anses vara negativa med ett skiljeförfarande kan sett ur ett annat perspektiv vara en fördel. Så vissa kan både fungera som för- respektive nackdelar lite beroende på hur man väljer att se det. Därför kommer några av fördelarna även att tas upp i nästa avsnitt såsom nackdelar.

De fördelar som brukar sättas i samband med ett skiljeförfarande är skyndsamhet, flexibilitet, specialkunskap och sekretess.¹⁴⁷ Jag tänkte nu kort beröra var och en av fördelarna för att i nästa avsnitt ta upp några av de nackdelar som också finns.

Vad gäller skyndsamhet så finns det en del regler i LSF som säkerhetsställer att så sker på bästa möjliga sätt. Detta får nog även anses vara den största fördelen med ett skiljeförfarande. Man får t e x ej överklaga en skiljedom för att man anser att skiljemännen avgjort målet på ett felaktigt sätt utan endast på formell grund (LSF 33 §). M a o är skiljedomen slutgiltig i ett eninstansförfarande om inte skiljemännen skulle ha gått utanför sin befogenhet eller gjort sig skyldiga till ett formellt fel i handläggningen. Vidare kan en felaktig sammansättning i skiljenämnden eller en jävig skiljeman leda till att domen ogiltigförklaras (LSF 34 §).¹⁴⁸ Risken får dock inte anses som alltför överhängande att något sådant sker även om det ej går att utesluta helt.¹⁴⁹ I jämförelse med en prövning i allmän domstol torde handläggningstiden dock vara avsevärt kortare även om det är svårt att precisera det mer exakt. Skiljemännen har heller inte samma spelregler att följa som vid en prövning i allmän domstol.¹⁵⁰ Det finns även möjlighet att

---

¹⁴⁴ Kwart, Johan, Olsson, Bengt, s. 35-37

¹⁴⁵ Ibid s. 29

¹⁴⁶ Ibid s. 32

¹⁴⁷ Ramberg, Jan, *Affärstvister och konfliktlösning*, s. 51

¹⁴⁸ Ibid s. 51-52

¹⁴⁹ Heuman, Lars, s. 28

¹⁵⁰ Kwart, Johan, Olsson, Bengt, s. 32

välja ett förenklat skiljeförfarande samt att tvisten begränsas till att endast omfatta vissa värden, vilket både kan spara tid och pengar (LSF 12 §). Som förebild kan man t ex använda sig av de regler som tagits fram av Stockholms Handelskammarens skiljedomsinstitut.¹⁵¹ Dock skall det erinras om att samma möjlighet finns i de allmänna domstolarna på så sätt att man kan begränsa tvisten till att endast prövas i en instans. Dock har man ej möjlighet att själv utse ledamöterna och förfarandet blir dessutom offentligt.¹⁵² Processreglerna om koncentration, muntlighet och omedelbarhet gäller ej på samma sätt vilket kortar handläggningstiden ytterligare. Det räcker t e x med att en omständighet tagits upp en gång vid ett skiljeförfarande för att det skall ha ansetts såsom ett återopande av part (LSF 23 §). Man kan även välja att använda sig av vittnesintyg (LSF 26 §) istället för muntlig bevisning vilket ytterligare sparar tid. Som part kan man därför lättare överblicka tvistens längd då man med största säkerhet undgår ytterligare en prövning.¹⁵³ Jag kommer längre fram i min framställning (kap. 5.3) ge exempel på när *idrotten* är i stort behov av en snabb handläggning vid tävlingar etc. Vidare har man vissa interna regler att följa så som regler vid spelarövergångar varvid man kan anta att intresset av att lösa en förestående tvist är stort. Parterna kan ha ett intresse av att snabbt få till stånd en lösning så att deras förhållande kan fortgå utan några störande moment.¹⁵⁴

Om man jämför med handläggningstiden i de allmänna domstolarna så kan en stor tidsbesparing göras genom att man väljer ett skiljeförfarande framför en prövning i allmän domstol.¹⁵⁵ Denna tidsbesparing kan också beroende på omständigheterna i det enskilda fallet leda till att man gör en ekonomisk vinst.¹⁵⁶

Ytterligare en stor fördel med skiljeförfarande är att man som part i målet har möjlighet att själv påverka skiljenämndens sammansättning genom utseende av skiljeman (LSF 12 §). Detta leder till att man väljer någon som man har förtroende för och som man vet besitter just den kunskap som efterfrågas i den specifika tvisten. För idrottens vidkommande kan detta vara oerhört värdefullt då man kan se till att skiljemännen har den idrottskompetens som efterfrågas. Detta kan också påverka de ovan nämnda fördelarna genom att processen kan gå snabbare och därför minska kostnaderna något.¹⁵⁷ Att man som part själv kan påverka tvistens form kan ha en negativ påverkan på handläggningen då det kan finnas en risk för obstruktion. Man kan t ex klandra skiljeavtalets tillämplighet och omfattning. Vidare kan man angripa tvistens handläggning eller nämndens sammansättning (LSF 34 §). Detta kan då fördröja tvisten ytterligare, något som inte förekommer vid en prövning i allmän domstol.¹⁵⁸

---

¹⁵¹ Ibid s. 77, Se även Jan Ramberg s. 57

¹⁵² Ibid s. 35

¹⁵³ Ibid s. 32

¹⁵⁴ Ibid s. 32

¹⁵⁵ Heuman, Lars, s. 28

¹⁵⁶ Svårigheterna med att göra en sådan beräkning hänger ihop med att det är vanskligt att förutse om en överklagan hade gått igenom och i hur många instanser en prövning i sådana fall hade skett, se Ramberg, Jan, s. 52

¹⁵⁷ Kvarn, Johan, Olsson, Bengt, s. 32

¹⁵⁸ Ramberg, Jan, s. 52

Både förfarandet och domen blir till motsats till prövningen i de allmänna domstolarna ej offentliga. Detta kan vara till godo för parternas relation då man slipper yttre påtryckningar som kan påfresta situationen ytterligare. Risken för att affärshemligheter och en parts ekonomiska situation skall läcka ut reduceras i frånvaron av offentlighetens ljus. För att vara på den säkra sidan måste dock parterna träffa en överenskommelse om tystnadsplikt. Annars står det part fritt att berätta om tvisten.¹⁵⁹ Många gånger kanske parterna t o m förlikas redan innan processen kommer igång, vilket gör att de alltjämt kan upprätthålla sina förbindelser utan större störningar. Detta till skillnad från om de låtit tvisten avgöras i en allmän domstol vilket kanske givit ytterligare bränsle till konflikten.¹⁶⁰

En annan fördel som kanske inte direkt har så mycket med svenska förhållanden att göra men som ändå tål att ta upp är skiljeförfarandets funktion i internationella sammanhang. Detta kanske är inte helt oädel då svensk fotboll faktiskt styrs av vissa internationella organ. Vidare leder idrottens kommersialisering till en ökad internationalisering, vilket gör att andra regler än de nationella får inflytande på oss. Jag tänker t ex på EG-rätten och de konsekvenser den medfört. Genom skiljeförfarande ökar valfriheten att välja plats och språk för tvisten (LSF 22 §). Eftersom det står parterna fritt att göra dessa val kan man i internationella sammanhang välja en skiljenämnd som man tycker är neutral nog för att slita tvisten mellan parterna. Skiljedomar kan vidare verkställas i en stor omfattning, t.o.m. i högre grad än i fallet med de allmänna domstolarnas domar (LSF 53 §).¹⁶¹ Om man skulle låta de allmänna domstolarna få ta över för mycket av den dömande verksamheten skulle man riskera att urholka spelreglernas efterlevnad, eftersom det skulle bli svårare att uppnå en uniform tillämpning av reglerna med respektive lands nationella rätt.¹⁶² Alla dessa saker som jag ovan tagit upp under de fördelar som finns med ett skiljeförfarande i jämförelse med en prövning hos de allmänna domstolarna skulle kunna gå under den sammanfattande beteckningen flexibilitet.¹⁶³

4.5 Nackdelar med skiljeförfarande

En skiljedom kan som bekant ej överklagas på materiell grund utan endast på en formell sådan (LSF 34 §). Detta kan både ses som en för- och nackdel beroende på hur man ser det. Det är att betrakta som en nackdel såtillvida att man inte på samma sätt kan garantera en doms materiella riktighet vid ett skiljeförfarande så som vid en prövning i allmän domstol. Detta eftersom man vid en prövning i allmän domstol får möjligheten att läka en sådan brist vid en prövning i högre instans. Å andra sidan går processen vid ett skiljeförfarande i regel mycket snabbare och man kan garantera dess skyndsamhet på ett annat sätt jämfört med förfarandet i allmän domstol som

---

¹⁵⁹ Kvarn, Johan, Olsson, Bengt, s. 32

¹⁶⁰ Ibid s. 29, 32

¹⁶¹ Ibid, s. 33

¹⁶² Lauri Tarastis artikel "Idrottens normsystem – etik och juridik" från Förhandlingarna vid det 34:e Nordiska Juristmötet, s. 89

¹⁶³ Ramberg, Jan, s. 51

ej är lika lätt att överblicka.¹⁶⁴ Det går inte att i ett skiljeförfarande garantera att skiljemännen besitter samma juridiska kompetens som domarna hos de allmänna domstolarna. Detta beror givetvis på att kraven vid utnämningen av dem ser helt olika ut.¹⁶⁵ Risken för en oriktig dom och den minskade rättssäkerhetsgarantin får vägas mot fördelen av att snabbt komma fram till ett avgörande.¹⁶⁶

Som en konsekvens av att förekomsten av skiljeklausuler ökat inom t ex idrottsrörelsen så blir fler avtal även standardiserade. Att en bestämmelse är vanligt förekommande säger egentligen ingenting om dess användning i det konkreta fallet. Det är därför inte sällan som man invaggas i ett slags falsk trygghet när en klausul är vanligt förekommande inom en bransch, utan att för den sakens skull på ett objektivt och sätt kritiskt granska dess funktionsduglighet. Att man många gånger tar med en bestämmelse utan närmare eftertanke, kan vara en av förklaringarna till varför man inom stora organisationer och sammanslutningar kan finna bestämmelser intagna i kontrakt som har uppenbara brister. Några av dessa återkommer jag till i kap. 6.

Den till synes största nackdelen som brukar sättas i samband med skiljeförfaranden är kostnaderna.¹⁶⁷ Visserligen kommer de egna ombudskostnaderna endast att behöva betalas för en prövning i en instans. Men därutöver tillkommer även ersättningen till skiljemännen. Vidare är det långt ifrån alla skiljemän som har en på förhand fastställd taxa och ersättningen får istället beräknas fram så som skälig (LSF 37 §). Om ena parten dessutom är i ekonomiskt trångmål riskerar motparten dessutom att få stå för hela ersättningen till skiljemännen som en följd av parternas solidariska kostnadsansvar.¹⁶⁸

Andra nackdelar med skiljeförfarande är avsaknaden av möjligheten att meddela tredskodom (LSF 27 §) och de små möjligheterna till att slå samman olika förfaranden. Vidare så har skiljemännen inte samma befogenheter vad gäller möjligheter till sanktioner vid kallelse av vittnen, beslut om kvarstad, bevisupptagning med sanningsförsäkran och framskaffande av bevis (LSF 25 §).¹⁶⁹

4.6 Skiljeklausuler och 36 § AvtL

Avtalsrätten omfattar en rad olika rättshandlingar på civilrättens område, däribland rätten att avtala om skiljeförfarande under vissa i LSF angivna förutsättningar.¹⁷⁰ LSF är dispositiv till sin karaktär, vilket öppnar möjligheten för parterna att träffa egna avtal om hur tvisten bäst skall lösas. Denna avtalsfrihet har dock sina gränser. För det första finns det vissa lagar

---

¹⁶⁴ Kvant, Johan, Olsson, Bengt, s. 33

¹⁶⁵ Heuman, Lars, s. 224-226

¹⁶⁶ Kvant, Johan, Olsson, Bengt, s. 33

¹⁶⁷ Ramberg, Jan, s. 53

¹⁶⁸ Kvant, Johan, Olsson, Bengt, s. 33

¹⁶⁹ Ibid, s. 34-35

¹⁷⁰ Adlercreutz, Axel, s. 32

som direkt inskränker dess tillämpningsområde och en klausul som strider mot detta kan angripas ex officio. Exempel på detta är 1 kap. 3 § i lagen om rättegången i arbetstvister och MBL 31 §. För sådana tvister som berör tvister rörande ett kollektivavtals giltighet eller befrielse från sådana avtal får ej skiljeavtal träffas överhuvudtaget. Träffar man ett avtal i strid mot tvingande rätt blir avtalet utan rättsverkan.¹⁷¹ Sedan kan man även tänka sig att man med hjälp av 36 § AvtL gör en skälighetsbedömning av t ex ett skiljeförfarande. Detta kan göras alldeles oberoende av om själva skiljeavtalet som parterna träffat är ogiltigt eller ej med stöd av t ex LSF .

Generalklausulen är följaktligen bl.a. tänkt att användas för att pröva skäligheten av skiljeklausuler, m a o är förbuden i LSF ej uttömmande. Skiljeklausuler är normalt att anse såsom tyngande när de förekommer i ett avtal med en underlägsen part även om frågan är omdiskuterad.¹⁷² Man kan tänka sig en skälighetsprövning vad gäller skiljeförfarande på en rad olika grunder, detta trots att ett giltigt skiljeavtal slutits som ej direkt träffas utav någon av ogiltighetsgrunderna i LSF (33-34 §§). Om t ex rätten till domstolsprövning inskränkts eller en skiljeklausul införlivats på ett tveksamt sätt kan detta ge upphov till en prövning enl. 36 § AvtL. Vidare kan en skiljeklausul finnas oskälig om skiljenämndens sammansättning kan ifrågasättas eller ifall sättet på vilket skiljenämnden utses inger några betänkligheter. Detta kan medföra att rättssäkerheten äventyras. Jag kommer närmare att redogöra för några av dessa grunder under nästa rubrik samt ge ytterligare hänvisningar till aktuell praxis. Den i särklass vanligaste grunden som kan sättas i samband med en parts underlägsenhet, och som sedan kan göra att man från domstolens sida väljer att jämka en skiljeklausul, är precis som Jan Ramberg påpekar, de ökade kostnader som ett skiljeförfarande innebär.¹⁷³

Enligt 36 § avtalslagen kan ett avtalsvillkor jämkas eller lämnas utan avseende om villkoret är oskäligt med hänsyn till avtalets innehåll, omständigheterna vid avtalets tillkomst, senare inträffade förhållanden och omständigheterna i övrigt. När generalklausulen antogs år 1976 kom detta att delvis förändra rättsläget vad gäller t ex skiljeklausuler.¹⁷⁴ Bestämmelsen anses av många inom doktrin vara det mest betydelsefulla lagrummet inom hela avtalsrätten.¹⁷⁵ Det viktigaste rekviritet i 36 § AvtL är ”Oskälighet” som skall relateras till något, antingen till en abstrakt eller konkret bedömning.¹⁷⁶ Generalklausulen syftar i första hand till att skydda en konsument. Dock finns det inga hinder mot att bestämmelsen även används i en tvist mellan två kommersiella parter vilket också uttryckligen framgår av lagrummet. M a o är det också tänkt att regeln även skall användas i en tvist mellan t ex en arbetstagare och en arbetsgivare, om den ene parten intar

---

¹⁷¹ Kvarn, Johan, Olsson, Bengt, s. 48-49

¹⁷² SOU 1974: 83 s. 188-190

¹⁷³ Ramberg, Jan, s. 52

¹⁷⁴ Adlercreutz, Axel, s. 298

¹⁷⁵ Ibid s. 218-221

¹⁷⁶ Grönfors, Kurt, s.223-224

en underlägsen ställning likt en konsument¹⁷⁷, d v s avgörande är ej parternas status utan dominansrelationen.¹⁷⁸

För skiljeklausulers vidkommande har 36 § AvtL tillkomst haft en stor betydelse i svensk rätt även om det råder ett visst mått av osäkerhet kring lagrummets tillämpning.¹⁷⁹ Tidigare ställdes högre krav för att en skiljeklausul skulle anses införlivad i ett avtal.¹⁸⁰ Men med den ökade möjligheten att i efterhand angripa en skiljeklausul med stöd av 36 § AvtL har kravet på skiljeklausulers inkorporering luckrats upp betydligt.¹⁸¹ Numera sker en mer individuell prövning¹⁸² vilket delvis gjort att det råder en viss prejudikattorka¹⁸³ samt att rättsläget är att beteckna som något oklart vad gäller godkännandet av skiljeklausuler. Dock har man från domstolens sida övergått mer till en öppen domstolskontroll vilket snarare får ses som ett framsteg vad gäller parternas ökade möjligheter till insyn.¹⁸⁴ Sammanfattningsvis kan man konstatera att generalklausulens tillämpning på skiljeklausuler både har sina för- och nackdelar.

Frågan om verkan av en skiljeklausul i ett idrottsavtal har som tidigare påpekats inte i någon större utsträckning varit föremål för domstolsprövning. Inte heller har man ägnat frågan särskilt stor uppmärksamhet i litteraturen. Ett fall som kan nämnas är dock AD 1996 Nr 161. Fallet handlade om en amerikansk baskettränare W som var anställd av Luleå Basketklubb för perioden 1994-04-15 till 1997-04-30. W skulle främst ansvara för damlagets representationslag, men även vara delaktig i föreningen ungdomsverksamhet. Vid en första anblick kunde det tyckas att W: s arbete var att anse så som ett heltidsarbete med tanke på dess vida omfattning men ej att döma av den ersättning han uppbar. W blev sedermera avskedad och väckte därvid talan mot arbetsgivaren och ansåg att skiljeklausulen i hans avtal var oskälig med hänvisning till parternas ekonomiska styrkeförhållanden. Som stöd för sitt påstående åberopade han 36 § AvtL och ville få sin situation likställd med den som uppstår mellan konsument näringsidkare. I W: s anställningsavtal fanns en skiljeklausul intagen varvid arbetsgivaren gjorde en foruminvändning som både AD och TR godtog.

Av vikt i bedömningen av skiljeklausulers tillämplighet var vilken placering den hade i avtalet och dess formulering. Från AD: s sida ansåg man att klausuler av ifrågavarande slag var vanligt förekommande i branschen och att detta inte var helt obekant för W. Att W p.g.a. vissa språkbrister inte förstått avtalets innebörd är inget som klubben kunde läggas till last för. Vidare kunde W: s dåliga ekonomi (som i sin tur skulle konstituera en underlägsen ställning i förhållande till klubben) ej medföra att skiljeklausulen ansågs oskälig. Ett sådant förhållande i sig är inte tillräckligt

---

¹⁷⁷ Ibid s. 219-240

¹⁷⁸ Sigeman, Tore, "36 § avtalslagen och arbetsrätten", *Festskrift till Jan Hellner 1984*, s. 594

¹⁷⁹ Ruotsi, Mikael, "Kan skiljeklausuler i kommersiella förhållanden vara oskäliga?", *Juridisk Tidskrift nr 1 2007/08*, s. 167-168

¹⁸⁰ Se t ex HD: s resonemang i NJA 1980 s. 46

¹⁸¹ Lehrberg, Bert, *Avtalstolkning*, 68, 137

¹⁸² Grönfors, Kurt, s. 221

¹⁸³ von Post, s. 247

¹⁸⁴ Grönfors, Kurt, 242, 244, 253

för att en skiljeklausul skall anses vara oskäligen enl. 36 § AvtL. Om ett anställningsförhållande som i förevarande fall är av mer individualiserad karaktär innehållande relativt kvalificerade arbetsuppgifter med visst inslag av förtroendeställning gentemot arbetsgivaren talade detta för att klausulen var bindande.¹⁸⁵

4.7 Egna kommentarer och en sammanfattande överblick över rättsläget av skiljeklausulers giltighet

Vad arbetstvister beträffar så är det LRA som reglerar parternas inbördes förhållanden. Huvudregeln vad gäller skiljeklausulers giltighet i ett anställningsavtal torde vara att de står sig om båda parter är att anse som någorlunda jämställda vilket allt som oftast är fallet mellan en arbetsgivare och en arbetstagare. Särskilt eftersom de flesta anställningsavtal enligt Tore Sigeman hämtar den största delen av sitt innehåll från kollektivavtal där viss återhållsamhet råder vad gäller domstolarnas möjlighet att jämka ett sådant avtal, d v s när man frångår semidispositiv lag genom avtal, t ex kollektivavtal.¹⁸⁶ M a o är viss restriktivitet att föredra vad gäller 36 § AvtL tillämpning på skiljeklausuler i kollektivavtal och skiljeklausulen utgör således ett rättegångshinder JmL RB 10:17 a och skall följdaktigt avvisas av domstolen. Åtminstone är det bl.a. den slutsatsen man kan dra av AD: s praxis om ej reservationslöst.¹⁸⁷ Det skall enl. betänkandet av utredningen till generalklausulen till mycket speciella omständigheter om en sådan prövning skall aktualiseras överhuvudtaget.¹⁸⁸ De saker som talar för ett skiljeförfarande är skyndsamt och sekretess¹⁸⁹ vilket kan vara av stor vikt i vissa situationer t ex inom arbetsrätten. Trots ovan sagda är det ändå tänkt att 36 § AvtL skall kunna användas även inom arbetsrätten eftersom dess tillämpning är vidsträckt.

Domstolarnas inställning mot skiljeklausuler beror mycket på partskonstellationen. Typiskt sett finns det tre olika partskonstellationer att hålla reda på vad gäller skiljeklausuler. Den första är den mellan en konsument och en näringsidkare¹⁹⁰, den andra är den mellan två näringsidkare och den tredje är den mellan en anställd och dennes arbetsgivare. De två första är varandras motsatser medan den sista har vissa drag av de båda andra och på så sätt intar en viss särställning. En förklaring till detta är att parternas mellanhavanden oftast regleras i ett kollektivavtal, ett avtal som många gånger kommit till stånd i samförstånd mellan parternas organisationer. På så sätt har man tillvaratagit även den typiskt sett svagare arbetstagarens rätt och avtalet kan inte anses helt obekant.¹⁹¹

¹⁸⁵ Se AD 1987 Nr 165

¹⁸⁶ Sigeman, Tore, s. 615, 628

¹⁸⁷ Se t ex följande domar från AD 1978:83, 1987:165, 1996:161 och 2009:29

¹⁸⁸ SOU 1974: 83 s. 190

¹⁸⁹ AD: s domskäl i AD 1994: 120 1987: 165 är exempel på när domstolen anser att detta är av betydelse för bedömningen av skiljeklausulers tillämplighet

¹⁹⁰ Skiljeavtal som träffas mellan en konsument och en näringsidkare är uttryckligen förbjudet enl. lag (LSF 6 §) såvida en sådan överenskommelse inte träffas först efter det att tvisten uppstått.

¹⁹¹ Ruotsi, Mikael, s. 169-170 med bl. a. Hovrättens domskäl samt nämnda författarens egna kommentarer

Om oenighet råder kring ifall en skiljedomsklausul har blivit en del av avtalet eller ej kan följande saker få betydelse för bedömningen om klausulen skall lämnas utan avseende eller inte; huruvida hänvisningen är tydlig eller ej och vilken plats i avtalet klausulen har och om avtalet är lättförståeligt eller inte.¹⁹² Vad gäller omständigheter kopplade till parternas agerande är saker så som vem det är som författat avtalet¹⁹³, om villkoret varit uppe för diskussion mellan parterna¹⁹⁴, om det hållits tillgängligt, om det tillställts motparten¹⁹⁵ samt vilken erfarenhet parterna kan tänkas besitta av förevarande situationer.¹⁹⁶ Det är alltid den part som påstår att ett giltigt skiljeavtal är för handen som har bevisbördan härför¹⁹⁷ och eftersom skiljeklausuler är att anse såsom betungande torde särskilda krav ställas på tydlighet.¹⁹⁸ Helst skall man tillställa en part villkoren om man vill försäkra sig om att de skall bli en del av avtalet även om rättsläget ändrats något i och med ett mer frekvent användande av standardvillkor.¹⁹⁹ Även om skiljeklausuler normalt sett står sig mellan näringsidkare så finns det med utgångspunkt i vilken typ av form man bedriver sin verksamhet i en möjlighet att jämka eller lämna en skiljeklausul utan avseende. För en näringsidkare som bedriver viss del av sin verksamhet i juridisk person torde tvisteförfarande i form av skiljeförfaranden ligga inom det normala verksamhetsområdet medan det motsatta gäller för en näringsidkare som bedriver sin verksamhet i en enskild firma eller liknande.²⁰⁰

Vidare kan en skiljeklausul undanröjas om man inte kan garantera rättssäkerheten och rätten till en rättvis prövning.²⁰¹ Det skulle t ex kunna röra sig om att det föreligger en viss intresseidentitet mellan skiljenämnden och en av parterna eller att någon av parterna givits ensam beslutanderätt²⁰² i valet av tvisteförfarande. Detta är exempel på enstaka rekvisit som skulle kunna tala för en jämkning, men utan att ytterligare omständigheter läggs därtill är risken stor för att skiljeklausulen alltså kommer att stå sig.

Sist men inte minst kan det bli aktuellt att jämka allt. lämna en skiljeklausul utan avseende ifall man ej inkorporerat den på ett godtagbart sätt.²⁰³ Här gäller delvis olika regler beroende på om det rör sig om en bestämmelse i ett kollektivavtal eller inte. För bestämmelser intagna i kollektivavtal gäller delvis andra regler vid inkorporeringen.²⁰⁴

Sammanfattningsvis kan man följaktligen konstatera att möjligheterna att jämka en skiljeklausul i ett anställningsförhållande där arbetstagaren är fackligt ansluten är ganska så små. Ett sådant resonemang vinner stöd i bl.a.

---

¹⁹² Se RH 1989:1

¹⁹³ Se AD 2005: 59 där en otydlighet i avtalet slog tillbaka mot författaren av detsamma

¹⁹⁴ Se domskälen i AD 1994:120 samt NJA 1979 s 666

¹⁹⁵ Dessa omständigheter har varit uppe för diskussion i AD i följande fall men endast varit utslagsgivande i ett utav dem; AD 1 1994:120. Se vidare AD 1987: 165, 1996:161, 2002:72 samt 2005:79

¹⁹⁶ ¹⁹⁶ Se t ex NJA 1987 s. 639 och RH 1989:1

¹⁹⁷ Se AD 2005: 79

¹⁹⁸ Se Arbetsdomstolens resonemang i AD 2005:79

¹⁹⁹ Se HD: s domskäl i NJA 1980 s. 46

²⁰⁰ Stöd för detta finner man t ex i HD: s resonemang i NJA 1979 s. 666 samt NJA 1987 s. 639

²⁰¹ Se t ex NJA 1982 s. 853 och AD 1997: 104

²⁰² Se NJA 1979 s.666

²⁰³ NJA 1980 s. 46

²⁰⁴ Se 26 § i MBL

de principer som kan utläsas i praxis från AD som det också hänvisats till i den föregående löpande texten. Detta beror främst på att de olika villkoren varit uppe för individuella överläggningar och att man därför tillvaratagit bägge parternas intressen vilket kan ses som den springande punkten. Detta även fast skiljeklausuler normalt är att beteckna som betungande, om än i olika grad beroende på partskonstellationen. Stöd för ett sådant påstående finner man t ex i HD: s domskäl i NJA 1987 s. 885, men även departementschefens uttalanden i propositionen till Avtalslagen talar i samma riktning, nämligen att generalklausulens tillämpning på kollektivavtal är mycket begränsad. Det vanligaste sättet att angripa en skiljeklausuls skälighet på i en arbetstvist torde vara den kostnadsfördyring som ett skiljeförfarande normalt sett innebär. Där kan det spela in att en anställd normalt sett inte har rätt till rättshjälp, vilket stärker ett sådant påstående. Detta får vägas mot vilken typ av anställning arbetstagaren innehar. För att man som överlägsen part skall undanröja eventuella hot om en jämkning eller åsidosättande av en skiljeklausul, kan man tillgodose att en underlägsen part kompenseras på ett eller annat sätt. Det kan t ex röra sig om att man förvissar motparten att man vid en prövning åtar sig att betala en betydande del eller kanske t o m hela kostnaden för tvisten. På så sätt har man trots rådande obalans mellan parterna tillvaratagit den underlägsna partens intressen på ett godtagbart sätt, vilket medför att man bättre svarar mot kraven på en rättvis prövning. Detta var fallet i NJA 1983 s. 510 där man från domstolen sida godkände en på förhand träffad överenskommelse mellan konsument och en näringsidkare om ett skiljeförfarande. Dock fanns det vid tidpunkten för målets avgörande ej någon regel motsvarande dagens 6 § i LSF som uttryckligen ogiltigförklarar avtal innehållande skiljeklausuler mellan en konsument och en näringsidkare.

4.8 Begreppet arbetstagare

Vi har tidigare sett att kommersialiseringen inom idrotten även lett till att juridiken också har fått en mer framträdande roll. Även de inblandade aktörerna har fått nya beteckningar, detta särskilt synligt inom elitidrotten. Föreningarna är i vissa fall även att beteckna som arbetsgivare liksom de aktiva blir att se så som anställda. Detta till skillnad från när idrotten bedrevs helt på ideell basis i föreningarna och de aktiva var motionärer som endast var medlemmar i föreningen och utan att uppbära någon form av betalning. Den nya utvecklingen gör också att parterna omfattas av den arbetsrättsliga lagstiftning som finns på området. Av störst intresse för arbetsrätten är kanske LAS (Lagen om anställningsskydd 2006:440) även om det finns fler lagar att ta hänsyn till.²⁰⁵ Vad gäller skiljeklausuler inom arbetsrätten så är LRA 1:3 av intresse där det sägs att skiljeklausuler är tillämpliga på arbetsrättens område. Jag kommer dock inte i den här framställningen att vidare utveckla arbetsrättens relation till idrotten utan nöjer mig med att kort omnämna den samt att förklara begreppen arbetstagare och arbetsgivare lite närmare.

---

²⁰⁵ Backman, Jyri, *Idrottsjuridik- en introduktion*, s. 53-54

Som en följd av arbetsrättens intåg inom idrotten har nya branschorganisationer också vuxit fram för de olika intressegrupperna. För fotbollens vidkommande är det spelaravtalet som utgör dess kollektivavtal med därtill knutna rättigheter och skyldigheter. Branschorganisationerna är SFS (Spelarförbundet i Sverige) och SEF (Svensk Elitspelarförbundet) vilka å ena sidan företräder alla de spelare som är att betrakta som professionella respektive deras arbetsgivare, d v s föreningarna.²⁰⁶

En arbetstagare är alltid en fysisk person medan arbetsgivare är en juridisk person av mera skiftande slag. Det kan t ex vara ett bolag eller en förening av något slag. Bland de största arbetsgivarna i Sverige finner vi stat och kommun.²⁰⁷ Dock finns det ingen klar gemensam vedertagen definition av vad som kännetecknar en arbetstagare utan begreppet förekommer i en rad olika lagar²⁰⁸ så som LAS 1 § och MBL 1 §. Detta trots att begreppet har en så pass central betydelse för arbetsrätten. Från lagstiftarens sida ansåg man att begreppet fick anses vara allmänt känt och inte närmare behövde regleras i lag.²⁰⁹ Inte desto mindre har det gjorts en del försök att definiera vad som är en arbetstagare. EG- domstolen kom i de två tidigare nämnda avgörandena (Bosman och Walrave och Koch) bl. a. fram till att idrottsorganisationer lyder under EG- rätten om de utgör en ekonomisk verksamhet enl. art. 2 i RomF samt att idrottsutövare är att betrakta som arbetstagare om de är hel- eller halvprofessionella och erhåller ett vederlag för sin prestation som inte är försumbar. Vilka fotbollsspelare som i Sverige är att betrakta så som professionella beskriver jag under nästa rubrik. I svensk rätt är en idrottsman att betrakta som en arbetstagare om han eller hon uppfyller vissa kriterier som återfinns i kommentarerna till förarbetena till MBL. Där listas tio olika omständigheter upp. Bl. a. skall parternas inbördes relationer regleras av ett slags anställningsavtal. Vidare skall arbetstagaren stå under arbetsgivarens kontroll och arbetsledning samt ställa sin arbetskraft till förfogande och få någon slags ersättning. Relationen måste också vara något så när varaktig. Om man trots en viss igenkännandefaktor vad beträffar nyss nämnda kriterier fortfarande ej är riktigt säker på klassificeringen så kan man närmare undersöka de villkor parterna avtalat om. Slutligen kan man göra ett slags helhetsbedömning för att se åt vilket håll det lutar mest åt.

4.9 Professionella och icke professionella spelare

Med idrottsrörelsen som kan betecknas som Sveriges största folkrörelse vågar jag med säkerhet säga att fotbollsfamiljen som en del därav definitivt tillhör en av de större idrotterna.²¹⁰ Som bekant är det SvFF som administrerar fotbollen i Sverige sedan dess bildande 1904. Dess

---

²⁰⁶ Ibid s. 65

²⁰⁷ Ibid s.53

²⁰⁸ SOU 1975: 1, s.932-933

²⁰⁹ Backman, Jyri, *Idrottsjuridik- en introduktion*, s. 53

²¹⁰ Ibid s. 17

medlemmar i form av spelare uppgår till ca 1 miljon och av dessa är ca hälften aktiva spelare.²¹¹ När man som spelare uppnått en ålder av 15 år erhåller man en s.k. spelarlicens. Denna licens måste alla spelare ha som deltar i något eller några av de arrangemang som SvFF anordnar. Detta för att man t ex skall täckas av en försäkring och denna licens är obligatorisk.²¹²

Av dessa spelare kan en viss åtskillnad göras mellan å ena sidan professionella och icke professionella spelare. Distinktionen är avgörande för huruvida man är att anse som arbetstagare eller ej, eftersom den förra i egenskap av professionell och sedermera anställd, erhåller visst stöd från sitt fackförbund och är att anse som mer jämställd med en förening till skillnad från om så ej var fallet. Vidare är det just för denna kategori av spelare som tvister uppstår. Det tål att kort omnämnas att ett fåtal spelare, särskilt bland den yttersta eliten kan vara anställda via bolag och således ej blir att betrakta som anställda direkt under arbetsgivaren. Men i svensk fotboll är denna konstruktion ej lika vanlig, åtminstone inte för en övervägande majoritet av spelarna. Därför behandlas inte detta något ytterligare i uppsatsen utan författaren nöjer sig med att kort omnämna det här för att göra läsaren uppmärksam på problemet. För svenska spelares vidkommande så är det SFS (Spelarföreningen fotboll i Sverige) som är det ifrågavarande fackförbundet. Att man erhåller visst stöd från sin fackförening kan i sin tur slutligen påverka utfallet om frågan rörande en skiljeklausuls giltighet kommer upp till prövning i en allmän domstol.²¹³ Definitionen av en professionell spelare finns i SvFF: s stadga om tävlingsbestämmelser i 1.6.2. Som professionell spelare räknas den som tjänar mer än 3000 kr per kalenderår och man blir automatiskt medlem i SFS.²¹⁴ Alla spelare som erhåller statusen professionell skriver ett spelaravtal med den förening de tillhör. I detta spelaravtal återfinns gällande kollektivavtalsbestämmelser, innehållande bl. a. en skiljeklausul som vid uppkommen tvist stadgar att en sådan skall hänskjutas till Svenska Fotbollförbundets skiljenämnd och handläggas enl. förbundets bestämmelser. Denna skiljeklausul har sin förebild inom de svenska kollektivavtalsbestämmelserna på arbetsrättens område. Därmed hänskjuts de flesta tvister som har sin grund i spelaravtalet till SvFF: s skiljenämnd som prövar alla tvister som ej är att hänföra till tävlingsärenden. Detta har sin grund inom arbetsrätten, för enl. 26 § MBL så är de avtal som träffas mellan arbetsgivar- eller arbetstagarorganisation även bindande för medlem i organisationen. Detta får till följd att alla spelare som är professionella och som tillhör en förening som är ansluten till Svenska Fotbollförbundet, vilket torde innebära i princip de flesta föreningar, per automatik också blir bundna av kollektivavtalets bestämmelser innehållande bl.a. val av tvisteförfarande . Resterande del, d v s de som är professionella men som tillhör en förening som ej är ansluten till Svenska Fotbollförbundet är förmodligen att se som nästan obefintliga, om än av mindre akademisk betydelse. Detta eftersom man som icke medlem i förbundet ej kan delta i de

²¹¹ Internet: SvFF: s hemsida, <http://svenskfotboll.se/svensk-fotboll/om-svff/> 2009.09.01

²¹² Internet: SvFF: s hemsida, <http://www.svenskfotboll.se/files/{4CECF608-8F81-4A90-B0FD-9A56443C8254}.pdf>, 1 kap. 6,7 §§, 2009.01.10

²¹³ Se t ex utgången i AD 2008 Nr 29

²¹⁴ Internet: SvFF: s hemsida <http://www.svenskfotboll.se/files/{4CECF608-8F81-4A90-B0FD-9A56443C8254}.pdf>, 2009.01.10

olika arrangemang som anordnas, t ex seriespel eller cuper och som utgör en klart övervägande majoritet av all professionellt organiserad verksamhet inom fotbollen.

5 Fotbollens tvistelösning

5.1 Inledning

Kanske vore det en dröm om idrottens regler baserades enbart med utgångspunkt i begreppet ”fair play” som synes vara ett centralt etiskt begrepp inom idrotten. Dock är verkligheten mer komplex än så även inom idrottsrörelsen.²¹⁵ Idrottsrörelsen har av tradition löst de flesta konflikter med de interna regelverken och eller genom skiljeförfarande inom ramen för svensk rätt. Fotbollsfamiljen har nästan ett slags ensamrätt att lösa tvister samtidigt som man är mån om att värna om sina demokratiska värderingar och sin öppenhet, vilket kan tyckas lite egendomligt och motsägelsefullt. Efter en översiktlig genomgång i de tidigare kapitlen har jag kommit fram till att idrottsrörelsens suveränitet sträcker sig ganska så långt både nationellt och internationellt, däri inbegripet fotbollsfamiljen. Det är först när en tvist är kommersiellt betingad eller när ett beslut skapat en rättslig förpliktelse som domstolen tvingas ingripa för att upprätthålla laga ordning. Vidare kan man även angripa en skiljeklausuls giltighet om diskrepansen är alltför stor jämfört med LSF, d v s ifall klausulen skiljer sig för mycket åt i jämförelse med de dispositiva bestämmelser som finns i lagen. En skiljeklausul kan också, som framgått, angripas med hjälp av 36 § AvtL. Jag tänkte i det här kapitlet beskriva strukturen inom svensk idrott och framförallt svensk fotboll. Vidare tänkte jag titta närmare på hur man löser tvister med utgångspunkt från de skiljeklausuler som finns intagna i Svenska Fotbollförbundets stadga och de regler som förbundet i sin tur är skyldiga att följa och som också tillämpas för övriga idrotter. Att man inom idrottsrörelsen använder sig av ett skiljeförfarande är en naturlig följd av den självständighet som man eftersträvar och som är ett av idrottens huvudändamål. Denna självbestämmanderätt har kommit till uttryck i t ex RF: s stadga ett flertal gånger och får anses spegla viljan hos de andra förbunden knutna till RF, där inbegripet SvFF.

5.2 Fotbollens organisation

Högst upp i fotbollsfamiljens pyramid återfinns FIFA, en organisation som samlar alla landsförbund som blivit erkända av densamma. Dessutom har varje kontinent var för sig grundat en konfederation som är erkänd och som står direkt under FIFA: s kontroll. För svenskt och sedermera europeiskt vidkommande är det UEFA som är vårt konfederationsförbund. FIFA har överlåtit en del av sitt inflytande till de olika konfederationerna. FIFA och dess olika medlemmar har som mål att verka för fotbollens bästa sett ur en rad olika aspekter. Det kan t ex handla om att marknadsföra spelet, fortbilda folk inom och utom fotbollsrörelsen, utveckla spelet, organisera tävlingar, upprätta regler för spelet samt se till att de efterlevs på bästa möjliga sätt. Sist men inte minst skall man se till att skydda fotbollens integritet så att ett

---

²¹⁵ Förhandlingarna vid det 34: e Nordiska Juristmötet, s 83

otillbörligt utnyttjande ej sker. Man tänker då främst på kommersiella aspekter som t ex varumärken och olika slags rättigheter knutna till fotbollen, vilket har beskrivits i tidigare kapitel.²¹⁶ Som medlem i FIFA skall man dessutom se till att man efterlever CAS avgöranden som är en internationell domstol för alla idrottsspecifika tvister.²¹⁷

För svenskt vidkommande är det främst Svenska Fotbollförbundets (SvFF) stadgar som är av betydelse. SvFF är i sin tur i egenskap av SF (specialidrottsförbund) anslutet till Riksidrottsförbundet (RF) där den svenska idrottsrörelsen funnits samlad och organiserad sedan 1903. SvFF består i sin tur av alla de distriktsförbund och föreningar som upptagits som medlemmar och dessa i sin tur består av alla de spelare, funktionärer, anhängare, personal etc. som är medlemmar i förbunden/föreningen. Denna typ av paraplyorganisation är vanlig inom svensk idrott. I avsaknad av någon idrottsspecifik lag blir föreningsjuridik och avtalsrättsliga regler av betydelse inom fotbollsfamiljen. Rättsförhållandena mellan de olika aktörerna inom fotbollen grundas på de olika avtal som finns. Dessa är i de flesta fall de olika stadgar som finns att tillgå.²¹⁸ RF: s stadga skulle kunna liknas vid ett slags idrottens grundlag.²¹⁹ Exempel på skiljeklausuler finns nedan i avsnitt 5.4.

5.3 Skiljeförfarande inom idrotten

Inom svensk idrott och svensk fotboll finns möjligheten att lösa tvister genom skiljeförfarande. Detta är ett allmänt accepterat tvisteförfarande så länge man följer LSF, t ex så måste det finnas en bestämmelse härom intagen i antingen föreningsstadgan för de passiva medlemmarna, eller för aktiva medlemmars vidkommande i ett spelar/tränaravtal där gällande kollektivavtalsbestämmelser infogats.²²⁰ Om en skiljeklausul finns intagen i någon av de i t ex 5.4 nämnda paragraferna och inget i övrigt finns att invända mot dess existens så fungerar skiljeklausulen som ett rättegångshinder i allmän domstol och tvisten skall istället slitas inför en skiljenämnd (RB 10:17 a). Detta kan härledas ur den avtalsfrihet och valmöjlighet som parterna har beträffande skiljeförfarande och som även gäller t ex val av skiljemän och antal skiljemän. Med ovan nämnda dispositionsmöjlighet har många organisationer, däribland SvFF utsett en permanent skiljenämnd som avgör tvister inom fotbollsfamiljen.²²¹ Följaktligen skall domstolen avvisa en begäran av part att få sin talan prövad i allmän domstol i enl. med RB 10:17 och inom fotbollsfamiljen kan man alltjämt hävda sin särart.

Inom idrottsrörelsen torde många av kraven på en rättvis prövning vara en självklarhet då dess egna regelsystem bygger demokratiska rättsprinciper.²²²

²¹⁶ Backman, Jyri, *Svensk Idrottsforskning*, s. 60

²¹⁷ Ibid, s. 60-61

²¹⁸ Ibid s. 61

²¹⁹ Malmsten, Krister, "Konfliktlösning inom idrottsrörelsen", *SvJT 1995 häfte 5*, s. 498

²²⁰ Malmsten, Krister, Pallin, Christer, s. 202-203

²²¹ SOU 1974: 83 s. 188

²²² Malmsten, Krister, *SvJT*, s 497

Inom idrottsrörelsen är ju som bekant en av de mest centrala etiska normerna ”fair play”.²²³

Konflikter inom idrottsrörelsen har ökat parallellt med utvecklingen i samhället varför ett behov av ett alternativt tvisteförfarande finns.²²⁴ En förklaring till detta menar Lindquist är att många domstolsavgöranden som berör idrotten numera ligger väldigt nära själva tävlingsmomentet, vilket gör att man från idrottens håll är än mer angelägen om sin självbestämmanderätt.²²⁵ Som en konsekvens av detta har man därför inom idrottsrörelsen och däribland fotbollsfamiljen beslutat att civilrättsliga tvister ej skall prövas av allmän domstol utan hänskjutas till en skiljenämnd.²²⁶ Att tillämpa skiljeförfarande fungerar även som ett led i den ökade suveränitet som man eftersträvar. Självbestämmanderätten inom idrotten och fotbollen är en följd av den föreningsfrihet som påbjuds i RF 2:1 och som är grundlagsskyddad. Utan självbestämmanderätten så skulle ovan nämnda lagrum vara tandlöst. Man skulle kunna uttrycka det så som Lindquist gör, d v s att det finns en presumtion om självbestämmanderätt inom fotbollsfamiljen som bryts först när ett beslut har fattats i strid med svensk lag.²²⁷ Genom sin självständighet inom idrottsrörelsen är det är främst fyra olika typer av ärenden som man ämnar handlägga. Dessa är föreningsärenden, arbetstvister, tävlingsärenden och bestraffningsärenden där de tre första främst är av intresse här.²²⁸

En annan anledning till att man inom idrottsrörelsen är benägen att få sköta sig själv, precis som inom de andra sammanslutningar där skiljeförfarande tillämpas, stavas främst sekretess, kortare handläggningstider och sakkunskap. Detta kan även ge upphov till en del andra positiva bieffekter lite beroende på omständigheterna i det enskilda fallet. Vad gäller den första punkten finns en viss oro, om man skulle få offentlighetens ljus på sig skulle man riskera att svärta ner fotbollens rykte, vilket skulle kunna påverka allmänhetens bild av densamma. Detta skulle också rimma illa med FIFA: s och dess medlemmars mål, d v s att på bästa sätt verka för fotbollen.²²⁹ Att ha många segdragna tvister inom idrottsrörelsen skulle även kunna leda till meningsskiljaktigheter inom de olika förbunden, föreningarna och organisationerna, vilket både skulle vara kostsamt samt försämra den administrativa skötseln och slå tillbaka mot idrotten som helhet.²³⁰ Ett exempel på den skyndsamhet som efterfrågas inom idrottsrörelsen och som är ganska så särpräglad för just idrotten var när man vid OS i Atlanta 1996 hade infört en jourdomstol som skulle kunna avgöra ett ärende inom 24 timmar.²³¹ Detta illustrerar på ett bra sätt de speciella behov som finns inom idrottsrörelsen, särskilt i nära anslutning till tävlingar. På samma sätt visar det på vilka problem som skulle uppstå om man inte tilläts pröva vissa saker

²²³ Förhandlingarna vid det 34: e Nordiska Juristmötet, s 83

²²⁴ Malmsten, Krister, Pallin, Christer, s. 202-203

²²⁵ Carlsson, Annelie, Lindquist, Björn, s. 97

²²⁶ Malmsten, Krister, Pallin, Christer, s. 186

²²⁷ Carlsson, Annelie, Lindquist, Björn, s. 97

²²⁸ Malmsten, Krister, *SvJT* s. 500-501

²²⁹ Backman, Jyri, *Svensk Idrottsforskning*, s 61

²³⁰ Viklund, Lars, s. 209

²³¹ Carlsson, Annelie, Lindquist, Björn, s. 96

självständigt inom idrottsrörelsen. Hur skulle det se ut om en allmän domstol skulle pröva ett tävlingsärende först flera månader efter det att tävlingen ägt rum? Själva tvisten hade kanske dessutom uppstått i ett annat land med flera olika nationaliteter inblandade, vilket gör det hela än svårare. Det finns inget enkelt svar på frågan eller ens ett givet svar på densamma.

5.4 Idrottens skiljeklausuler

Inom idrottsrörelsen avtalar man om skiljeförfarande i de olika förbundsstadgar som finns till hands. Dessutom kompletteras dessa med individuella medlemsavtal för de aktiva medlemmarna i föreningen som också är anställda, innehållande gällande kollektivavtalsbestämmelser och därtill knutna bestämmelser om tvistelösningsmetod. Som medlem i en förening blir man automatiskt bunden av föreningens stadgar. Här inbegripet konfliktlösning genom skiljeförfarande om bestämmelser finns härom.

Inom Riksidrottsförbundet har man t ex följande skiljeklausul i sin stadga i 2:8:

Talan i tvist där parterna är enskild medlem, förening, SDF, DF, SF eller RF får inte väckas vid allmän domstol. Sådan tvist skall, utom i fall då annan särskild ordning är föreskriven i dessa stadgar eller SF: s stadgar, avgöras enligt ett av RS fastställt reglemente för idrottens skiljenämnd.

Med annan särskild föreskriven ordning menar man bl. a. de bestämmelser som finns i föreningsstadgar och olika specialidrottsförbund. I det här fallet Fotbollförbundet som har en egen skiljeklausul intagen i sina stadgar.²³² Svenska Fotbollförbundets stadgar ser ut enl. följande i 49 §

Talan i tvist där 52 § inte är tillämplig och där parterna direkt eller indirekt är medlemmar i FIFA, UEFA, Förbundet, SDF eller förening inom nämnda organisationer, får inte väckas vid allmän domstol utan skall avgöras av Förbundets skiljenämnd. Förbundsstyrelsen fastställer reglemente rörande skiljenämnden. Förening och enskild medlem har genom sitt medlemskap förbundet sig att inte väcka talan vid allmän domstol i frågor som rör tillämpningen av stadgarna

52 § berör de mer internationella organen inom idrotten och är ej av intresse här varför de lämnas därhän. En viss otydlighet som kan uppstå i skiljeklausulens räckvidd är utpekandet av indirekta medlemmar till skillnad från direkta. Dock ges viss vägledning i FIFA: s stadgar där en uttömmande exemplifiering görs på alla andra som ej är att betrakta som aktiva medlemmar eller föreningsmedlemmar.²³³ Det är dessa bestämmelser som anger skiljeavtalets omfattning, d v s vilka saker som kan komma att prövas av skiljenämnden vid en framtida tvist. Dock kan det tyckas att det ställs ganska höga krav på den enskilda medlemmen att sätta sig in i bestämmelserna.

²³² Malmsten, Krister, Pallin, Christer, s. 202-203

²³³ Backman, Jyri, *Svensk Idrottsforskning*, s. 61

Även individuella spelar- och tränaravtal kompletterar RF: s och SvFF: s skiljeklausul och man tar det säkra före det osäkra då man hellre har det inskrivet en gång för mycket än för lite. I dessa avtal har man tagit in den skiljeklausul som gäller mellan SEF och SFS, d v s de gällande kollektivavtalsbestämmelser som finns i branschen. Detta kompenserar för den brist som finns med de högt ställda kraven på medlemmen om att hålla sig informerad och själv ta fram de bestämmelser som det hänvisas till. Dock är det tveksamt om en domstol skulle godta detta till fullo. Detta främst eftersom viss osäkerhet råder om en i ett förbund intagen skiljeklausuls räckvidd.²³⁴ Ett exempel på en skiljeklausul intagen i ett spelaravtal kan vara följande klausul som finns i SvFF: s spelaravtal i 10 §:

”Tvist i anledning av detta avtal skall avgöras genom skiljeförfarande enligt ett av SvFF: s styrelse fastställt Reglemente för SvFF: s skiljenämnd.”

Backman skriver bl.a. att om man ej lever upp till de krav som ställs på ett skiljeförfarande, eller om det finns andra saker att invända mot själva skiljeklausulens giltighet, så har man tidigare sett att domstolarna kan gå in och göra en prövning i en tvist med idrottsanknytning.²³⁵

Eftersom skiljeklausuler numera finns i praktiskt taget alla tränar/spelaravtal, stadgar och övriga avtal minskar risken att de skall underkännas. Detta eftersom parternas inbördes styrkeförhållande utjämnas bl.a. p.g.a. att avtalen tagits fram gemensamt av parterna eller deras intresseorganisationer i ett kollektivavtal, vilket ökar medvetenheten hos även en svagare part. Vidare pekar Ruotsi i sin artikel på några av de skäl som domstolen anger i ett av denne referat mål²³⁶ vad gäller skiljeklausuler. Författaren skriver bl.a. att domstolen i målet fäste avgörande vikt vid att skiljeklausuler genom sin vida användning blir välkända inom branschen.²³⁷ Detta leder en till den slutsatsen att det i en förevarande situation givetvis blir svårare att styrka ett sådant påstående som att man ej kände till villkoren överhuvudtaget.

5.5 Kommentarer rörande skiljeklausulers giltighet i anställningsavtal med idrottsanknytning med hjälp av en oskälighetsbedömning enl. 36 § AvtL

Idrottsrörelsen i Sverige är ganska självständig precis som i många andra länder. Detta beror på en kombination av att man av tradition löst tvister inom idrotten internt och på den lagstadgade föreningsfriheten i RF som förordar ett sådant förfarande. Att samverkan mellan idrott och juridik har ökat frekvent på sistone är en konsekvens av kommersialiseringens intåg på

²³⁴ Carlson, Annelie, Lindquist, Björn, s. 97-98

²³⁵ Backman, Jyri, *Svensk Idrottsforskning*, s. 61

²³⁶ Mål Nr Ö 7083-05 vid Svea Hovrätt

²³⁷ Ruotsi, Mikael, s. 169

idrottsarenorna.²³⁸ Dock är detta inget man än så länge kan läsa ut ur praxis i nationell rätt då de flesta idrottsrelaterade tvister avgörs inom en sluten krets utan någon insyn för utomstående. Därför är rättsfloran alltså ganska torftig men kanske kommer ett trendbrott att ske framöver i likhet med den internationella trenden där en viss inskränkning i idrottens självbestämmanderätt har företagits.²³⁹ Detta har jag även redogjort för i avsnittet *Idrotten inom EU* i kap 3.

När det gäller skiljeklausuler inom idrottsrörelsen är det ofta 36 § AvtL tillämpning på densamma som blir aktuell. Rättsfrågan blir ifall skiljeklausulerna är bindande eller ej, eller om de kan jämkas.²⁴⁰ Är det en spelare eller tränare som påkallat en domstolsprövning så är sannolikheten högre, om ej särskilt stor, att en skiljeklausul anses som oskälig till skillnad från om det är en förening eller ett förbund som påkallat ett sådant förfarande. Detta eftersom man får utgå ifrån att en anställd spelare i regel har mindre ekonomiska resurser än motparten.²⁴¹ Dock är som sagt alla professionella spelare bundna av kollektivavtalet vilket gör att de kan få viss hjälp, om än i mindre skala av sin fackförening. Om den anställdes anställningsförhållande skulle vara av mer individualiserad karaktär, avseende relativt kvalificerande arbetsuppgifter och med ett visst inslag av förtroendeställning gentemot arbetsgivaren kan utgången dock bli en annan. Detta eftersom det jämnar ut parternas inbördes styrkeförhållande och arbetstagaren normalt sett inte är i behov av ett lika starkt skydd i en sådan situation.

Om man som arbetstagare ej skulle få ekonomiskt stöd av en facklig organisation befinner man sig normalt i en underlägsen ställning. Dock kan man inte enbart med detta som grund förklara en skiljeklausul oskälig enl. 36 § AvtL. Åtminstone var det detta som AD anförde i sina domskäl i AD 1996 nr 61 vilket får anses gälla än idag. Att det i fallet rör sig om en idrottsrelaterad tvist är heller inget man tar fasta på och väger in i bedömningen. Dock är det värt att som Lars Viklund poängterar i sin artikel, uppmärksamma att åsikterna går isär något i AD och HD vad gäller begreppet underlägsen part.²⁴² Att man inte gör någon åtskillnad mellan idrottsrelaterade tvister och andra tvister medför en stor otrygghet för många spelare. Vissa spelare är säkert jämnstarka med en förening, både ekonomiskt och erfarenhetsmässigt, medan andra intar en klart underlägsen ställning och inte alls har samma möjligheter. Dock finns det ingen klar gräns mer än den som går mellan en professionell spelare och en icke professionell. Även skillnaden mellan de spelare som är att anse som professionella varierar kraftigt från individ till individ.

---

²³⁸ Backman, Jyri, *Svensk Idrottsforskning* s. 61

²³⁹ Carlsson, Annelie, Lindquist, Björn, s. 97

²⁴⁰ Backman, Jyri, *Idrottsjuridiks rättsfallsamling – med lästips och kommentarer*, s. 64

²⁴¹ Jämför med HD: s resonemang I NJA1979 s. 666 som återges av von Post på s. 131

²⁴² Viklund, Lars, s. 210

5.6 Invändningar mot skiljeförfaranden i SvFF: s regi

Jag har här tänkt belysa några av de brister som finns med skiljeförfaranden enl. SvFF: s reglementen. Till skillnad från t ex RF: s där man vid skiljeförfaranden använder sig av LSF som förebild är det för fotbollens vidkommande andra regler som gäller vid tvistelösning.²⁴³ Detta medför givetvis att risken ökar för att vissa bestämmelser skulle underkännas vid en domstolsprövning.²⁴⁴ Kanske är det t o m så att de brister som finns med skiljeförfarande inom fotbollsfamiljen skulle kunna leda till att man underkände ett skiljeförfarande med hjälp LSF alt. jämkar eller ogiltigförklarar det med stöd av 36 § AvtL?

En av nackdelarna med skiljeförfarande inom SvFF till skillnad från LSF är kostnadsfördelningen. De inblandade parterna i en fotbollstvist svarar solidariskt för kostnaderna²⁴⁵ vilket också närmare framgår av 11 § i SFS: s kollektivavtal. Vinnande part får även till skillnad från LSF m.fl. stå för sina egna kostnader förutom hälften av skiljenämndens arvode.²⁴⁶ Detta kan t ex leda till att en ekonomisk svagare part avstår från sin rätt att driva en process, eller att man som underlägsen part godtar en mager förlikning, vilket i slutändan slår tillbaka mot rättssäkerheten. Som svagare part får man alltså alltid räkna med en viss kostnad oavsett utgång i målet.²⁴⁷ Man skulle visserligen kunna vända på resonemanget och snarare se det som en fördel att kostnaderna delas lika oavsett utgång i målet. På så sätt riskerar man aldrig att behöva betala mer än hälften av kostnaderna. Detta argument kan man dock omgående bemöta med att det ofta förhåller sig annorlunda i realiteten. Arbetsgivaren kan t ex uppmuntra en så tids- och kostnadskrävande process som möjligt för att sedan påstå sig sakna ekonomiska medel att betala förskott till skiljemännen. Som bekant kan då motparten krävas solidariskt på hela kostnaden vilket sätter arbetstagaren i en än mer prekär situation. Särskilt om denne är övertygad om att han kommer att vinna tvisten men ändå tvingas avstå med risk för att annars få stå för hela kostnaden utöver sina egna ombudskostnader.²⁴⁸ Om en skiljeklausul tillkommit som ett led i att förhindra en underlägsen part att få sin talan prövad kan det föranleda en skälighetsprövning av skiljeklausulens tillämpning. Med andra ord får man ej utnyttja en skiljeklausul som ett hinder för att motparten skall få sin talan prövad.²⁴⁹ Att bevisa att så har skett är dock inte helt lätt för en underlägsen part. Det finns dock ett sätt att råda bot på denna snedfördelning av kostnaderna. Parterna kan avtala om en annan kostnadsfördelning än den som ovan angivits, d v s att den ekonomiskt starkare parten gör några eftergifter till förmån för den svagare

²⁴³ Carlsson, Annelie, Lindquist, Björn, s. 101

²⁴⁴ Sigeman, Tore, s. 628

²⁴⁵ Backman, Jyri, *Idrottsjuridik- en introduktion*, s. 75

²⁴⁶ Jonasson, Melin, Eva, Kowal, Mikael, "Svenska Fotbollförbundets skiljenämnd- några reflektioner", *Idrottsjuridisk Skriftserie, Nr 11 2006*, s. 168

²⁴⁷ Lundmark, Märten, "Dags för en översyn av Svenska Fotbollförbundets skiljedomsreglemente", *Idrottsjuridisk Skriftserie Nr 11 2006*, s. 199-200

²⁴⁸ *Ibid* s. 201-202

²⁴⁹ von Post, Claes-Robert, s. 237

motparten. Detta för att visa på sin goda vilja vilket dock torde vara ganska ovanligt i realiteten. Att man som part tvingas avstå från sin rätt att driva en process p.g.a. ekonomiska aspekter går lite stick i stäv med vad som kan utläsas i EKMR art. 6:1. Där skall var och en garanteras rätten till en rättvis prövning.²⁵⁰

Som en vidareutveckling på ovan förda resonemang kan man som överlägsen part med fördel dra nytta av sin position och obstruera förfarandet och på så sätt mjölka sin motpart på både tid och pengar. Att fördröja och fördyra processen är visserligen en del av spelets taktik och helt okej så länge man ej går till överdrift och gör det systematiskt för att vinna fördelar. Dock rimmar det ganska illa med idrottens värderingar oavsett om man befinner sig på rätt sida lagen eller ej. Som en konsekvens av detta ökar förstås behovet av att anlita en sakkunnig, vilket gör att kostnaderna riskerar att skjuta i höjden. De flesta spelare och tränare som hamnar i konflikt med en förening känner sig nödsakade att anlita ett ombud eftersom de själva inte besitter den juridiska kunskapen som krävs. Ombudskostnaderna kan många gånger äta upp mycket av det belopp man tvistar om. Många personer inom elitidrottsföreningarnas styrelser har en koppling till näringslivet och inbegriper jurister som är väl bekanta med juridiken och således ligger steget före. Vidare kan de kostnader som klubben drar på sig vara avdragsgilla, vilket rubbar balansen ytterligare.²⁵¹ Den rättshjälp man får som spelare eller tränare av sitt fackförbund, dvs spelar- eller tränarföreningen är begränsad och som spelare så biträds man endast per automatik om man är att anse som professionell. Till kategorin professionella spelare räknas den som tjänar minst 3000 kr per kalenderår.²⁵² Övriga spelare som biträds och som ej är att anse som professionella är de som är medlemmar i spelarföreningen för att de själva valt att bli medlemmar och betalat in medlemsavgiften. Dessa torde dock vara ytterst få och i än högre grad endast ha sitt idrottande som en bisyssla till skillnad från de professionella och kan med en annan term betecknas som semiprofessionella²⁵³. På SFS: s hemsida lämnas följande något diffusa information i spelarbroschyren vad juridisk hjälp beträffar:

”Skulle ni någon gång få problem så ni behöver juridisk rådgivning eller hjälp så har ni som medlem rätt till en timmes gratis konsultation med advokat”...”Oftast kan man lösa de flesta fallen på denna timme, men om man behöver gå vidare så får ni antingen en offert på vad det kan komma att kosta eller att det kan vara ett viktigt prejudicerande fall för Svenska Fotbollsspelare och då står vi för delar eller kanske till och med hela processkostnaden.”²⁵⁴

Då informationen som lämnas är ganska så knapphändig och något oklar, är det svårt att med säkerhet säga när man som spelare kan förväntas få stöd av sin fackförening vid en förestående tvist. Detta kan givetvis påverka valet av att inleda en process mot en på förhand oftast starkare motpart, samtidigt

²⁵⁰ Lundmark, Mårten, s. 199-200, 202-203

²⁵¹ Ibid s. 200-201

²⁵² SvFF: s hemsida, Internet:<http://www.svenskfotboll.se/files/%7BAE515CBC-A141-4A14-8BF4-ABA6E95C0CA6%7D.pdf>, bestämmelse 1.6.2 2009.02.15

²⁵³ Se Malmsten, Krister, *SvJT*, s. 500 för en mer ingående förklaring av begreppet

²⁵⁴ Internet:www.Svenskaspelarforeningen.com/files/documents/Presentationmaterial_Svenska_Fotbollspelare_20070110_-_Kopia.pdf 2009.05..31

som några av de andra argumentens slagkraft och relevans är högst beroende av fackföreningens stöds vara eller icke vara vid en tvist. För spelarnas vidkommande så är kollektivavtalets verkan och den blygsamma hjälp som erbjuds av spelarföreningen snarare att se som en nackdel i vissa fall. Detta eftersom man som spelare blir att betrakta som mer jämnstark med sin förening, åtminstone från domstolens sida vilket faktiskt talar emot en jämkning. Kollektivavtalsbestämmelserna får s a s motsatt effekt och är inte alls till hjälp alla gånger för spelaren som kanske hellre hade önskat att en domstol hade jämkat avtalet.

Vidare finns det heller inget undantag vad gäller arbetstvister i SvFF: s reglemente även om man inom t ex FIFA har en sådan bestämmelse.²⁵⁵ Att folk i än högre grad idag jämfört med för bara ett par år sedan är att anse som professionella och således till stor del försörjer sig på sitt idrottande gör inte det hela mindre problematiskt.²⁵⁶ I SvFF: s tävlingsbestämmelser § 47 d finns en bestämmelse angående tvisteförfarande gällande spelaravtal. Där stadgas att tvister skall slitas inför skiljenämnden. Även spelaravtalets regler för skiljeförfaranden stämmer väl överens med ovan nämnda bestämmelse. Vid en närmare granskning av skiljenämndens reglemente, närmare bestämt 1 § 2 st. står dock följande att läsa:

”Tvist rörande förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare (arbetstvist) får prövas av skiljenämnden endast om parterna är ense härom.”.

Skulle parterna ej vara ense rörande tvistens handläggning torde det ligga närmast till hands att hänskjuta tvisten till en allmän domstols prövning. Åtminstone av ovan nämnda regel att döma, vilket dock inte får anses spegla den gemensamma partsviljan. Regeln får betecknas som något oklar. Om en tvist har sin grund i ett spelaravtal är det allt som oftast en arbetstvist. I spelaravtalet liksom i tävlingsbestämmelserna saknas däremot inskränkningen gällande arbetstvister. Viss tveksamhet kan uppstå om vad som skall anses gälla vid uppkommen tvist. Vilket avtal skall ha företräde framför det andra?²⁵⁷ Carl Hemström menar att om oklarhet råder om en bestämmelse i stadgarna så skall den tolkas till fördel för medlemmen i en tvist mellan denne och föreningen.²⁵⁸

Att överhuvudtaget driva en process gentemot sin arbetsgivare kan vara nog så känsligt. Om man som spelare dessutom riskerar att ställas åt sidan som en konsekvens av pågående tvist gör att man blir än mera utsatt. Man hamnar s a s lätt i en beroendeställning gentemot sin arbetsgivare eftersom en arbetsgivare inom idrottsrörelsen kan påverka och utnyttja sin position över arbetstagarens fortsatta karriär. Visserligen finns det regler inom t ex avtalsrätten som sätter stopp för ett sådant otillbörligt utnyttjande av sin förhandlingsposition. Men det är ofta svårt att bevisa att något sådant verkligen har skett. Därför är det ganska naturligt att man ofta noga överväger om man överhuvudtaget skall inleda en process gentemot

²⁵⁵ Jonasson,- Melin, Eva, Kowal, Mikael, s. 167,172

²⁵⁶ Viklund, Lars, s. 209

²⁵⁷ Carlsson, Annelie, Lindquist, Björn, s. 101-102

²⁵⁸ Ibid s. 97

arbetsgivaren. Även om man tycker sig ha rätten på sin sida så kan priset man betalar vara alldeles för högt.²⁵⁹

Det finns en del saker man kan invända mot vad gäller sammansättningen i SvFF: s skiljenämnd. En skiljenämnd skall enl. LSF vara helt frikopplad från parterna och därigenom skall man kunna garantera dess opartiskhet och saklighet. När man skall utse en skiljeman enl. SvFF: s stadga är det förbundets sak att peka ut denna ledamot i en enmansskiljenämnd. Även när man skall utse en ordförande i en tremannaskiljenämnd är det förbundets uppgift. Om det nu skulle vara så att förbundet är part i målet är det istället RF: s sak att utse ledamoten respektive ordföranden. Mot detta förfarande kan dock riktas viss kritik eftersom det finns en risk att RF och SvFF delar vissa värderingar. Detta eftersom SvFF i egenskap av underordnat förbund lyder direkt under RF: s stadga. Detta kan konstituera ett slags jävsituation då den utsedde ledamoten inte kanske kan anses som helt opartisk och ej garanterar en objektiv prövning.²⁶⁰ Detta skulle onekligen kunna falla in under LSF: s 8 § 1 st. ”En skiljeman skall på yrkande av en part skiljas från sitt uppdrag, om det finns någon omständighet som kan rubba förtroendet för skiljemannens opartiskhet”.²⁶¹ Stöd för en sådan uppfattning finns även i betänkandet till LSF, vilket skulle kunna föranleda en prövning med hjälp av t ex 36 § AvtL.²⁶² Helt klart är att SvFF: s skiljenämnds sammansättning onekligen inger en del betänkligheter som t o m kan leda till att man underkänner en skiljeklausul med hänvisning till nyss nämnda lagrum.

Det finns även en del övrigt att önska vad gäller ersättningen till skiljemännen. I SvFF: s stadga § 12 stadgas att vardera parten står för sina kostnader och den skiljeman han utsett. Vidare delar man lika på ordförandens och sekreterarens kostnader och svarar solidariskt för dessa. Det är svårt att närmare precisera hur ofta spelarföreningen faktiskt är part i en tvist. Istället är man hänvisad till en bestämmelse som handlar om ”Juridisk hjälp” och som återfinns i SFS: s informationsbroschyr. Denna bestämmelse har även tidigare tagits upp i detta avsnitt, d v s en timmes rådgivning, alternativt att spelarföreningen står för delar eller hela kostnaden om fallet kan anses vara av prejudicerande värde, är det stöd som man som medlem erbjuds från sin fackförenings sida. Av detta torde man ganska enkelt kunna dra den slutsatsen att de gånger som spelarföreningen är part snarare tillhör undantagen. Dessutom sägs det i spelaravtalets 10 § 2 st. att varje part står för sina och sin skiljemans kostnader. Detta kan ej anses på ett helt korrekt sätt garantera skiljemannens opartiskhet enl. LSF 39 § vad gäller skiljemans ersättning. Det är lätt att som Lindquist påpekar, få den uppfattningen att skiljemannen företräder den part han blivit utsedd av, även fast så inte är fallet. Om man väljer att se det på det viset skulle det kunna konstitueras som jäv i LSF 8 §.²⁶³

---

²⁵⁹ Lundmark, Mårten, s. 202

²⁶⁰ Viklund, Lars s. 211, SOU 1974: 83 s. 190

²⁶¹ Carlsson, Annelie, Lindquist, Björn, s. 113

²⁶² von Post, Claes-Robert, s. 237

²⁶³ Carlsson, Annelie, Lindquist, Björn, s. 112-113

Den skiljeklausul som man använder sig av i SvFF: s stadga är något otydlig i utpekandet av indirekta medlemmar. För att söka svar på vilka dessa kan tänkas vara får man gå till FIFA: s stadga där en uppräknings sker.²⁶⁴ Om man som enskild medlem önskar information om stadgans omfattning får man alltså söka den på annat håll än i själva medlemsavtalet. Detta ställer onekligen ganska stora krav på den enskilde medlemmen, vilket kan välla vissa bekymmer vad gäller klausulens omfattning. Detta kan ligga en förening och eller ett förbund i fatet vid en eventuell uppkommen tvist då man inte med tillräcklig säkerhet kan peka ut vad som skall anses ha blivit en del av avtalet eller ej. Samma sak gäller även för sättet på vilket skiljenämnden skall utses. För att få reda på det så måste man ha tillgång till reglementet för skiljenämnden. Med nuvarande regleringar så finns det en uppenbar risk att man från en domstols sida väljer att se det som att de bestämmelser som ej direkt tillställts motparten ej blivit en del av avtalet.

5.7 Egna kommentarer, De lege ferenda:

Några av de saker som jag tagit upp här förtjänar att närmare studeras för att se ifall de svarar helt mot de krav som ställs i LSF eller om de på något annat sätt kan komma i onåd hos rättvisan. Kanske kan några av aspekterna även angripas med hjälp av t ex 36 § AvtL. Som med mycket annan dispositiv lagstiftning där mycket av ansvaret läggs över på parterna själva, finns det utrymme för konstruktioner, som kanske inte alltid tillvaratar alla intressen på bästa möjliga sätt. Detta är särskilt tydligt vad gäller relationer mellan näringsidkare och eller den mellan en arbetsgivare och en anställd, där man lutar mycket till parternas egen förmåga och omdöme. Gränsen mellan det som är godtagbart ur lagens synvinkel och det som riskerar att underkännas av detsamma är inte alltid helt skarp. Därför skulle en ännu tydligare reglering vara önskvärd för att på så sätt minska utrymmet för mer eller mindre lyckade lösningar som balanserar på gränsen till det lagstridiga.

Kanske är detta att tänka på nästa gång man gör om lagen om skiljeförfarande så att den bättre motsvarar de krav som finns i samhället. Jag tänker särskilt på idrottsrörelsen som är en del av samhället och fyller en viktig funktion sett ur många aspekter. Självklart är detta säkert något som lagstiftaren vissa gånger tänkt på, men därmed inte sagt att det inte finns utrymme för vissa omprövningar. Juridiken är som mycket annat föränderlig och tål att omprövas då och då när nya frågeställningar dyker upp. Dessa förändringar kan självklart inte ske över en natt, men gradvis kan små förändringar och förbättringar ske.

Även de olika förbunden som berörs bör fundera på att omformulera sina regler så att de bättre svarar mot de krav som numera finns 2009. En sådan förändring är givetvis lättare att genomföra än ändringar i lagstiftningen, men kanske finns inte riktigt viljan att förändra. De stora förlorarna vad gäller otydliga regelverk är oftast spelarna, vilket delvis förklarar varför ingenting har gjorts, trots att viss kritik har riktats tidigare mot t ex SvFF.

---

²⁶⁴ Backman, Jyri, *Svensk Idrottsforskning*, s. 61

Ingenting är sällan så bra att man inte kan göra vissa ytterligare förbättringar.

En arbetstagare synonymt med en spelare har i normalfallet ej ett lika starkt skydd som en konsument vad gäller t ex de kostnadsrisker som kan vara förenade med ett skiljeförfarande. Därmed inte sagt att man många gånger inte är i stort behov av hjälp och kan tvingas avstå från att göra sin rätt gällande p.g.a. ekonomiska aspekter.²⁶⁵ Ibland är kraven kanske lite väl högt ställda vad gäller fotbollsspelares kunskap om att sätta sig in i avtalen och vara väl bekant med juridiken. Deras främsta uppgift är ju att prestera på plan och man kan inte förvänta sig att de skulle ha något slags vana av affärslivet eller juridiken.

Följande saker bör ses över som ett led att rätta till några av de brister som finns:

Kostnadsfördelningen i SvFF: s stadgar bör kanske göras om så att den t ex motsvarar den i LSF istället. Att en part tvingas avstå sin rätt till prövning p.g.a. ekonomiska överväganden rimmar illa med rättssäkerheten och kan i värsta fall leda till att man jämkar alternativt åsidosätter ett kostnadsfördyrande skiljeförfarande. Det går heller inte särskilt väl ihop med idrottsandan med ”fair play” som ett centralt begrepp. Istället borde man kanske införa ett tak på vad den enskilda spelaren kan få betala som mest, så att man lättare kan överblicka tvistens värde. Eventuellt kan man göra som i LSF att förlorande part får betala vinnande parts rättegångskostnader så att man inte trots ett bra utgångsläge tvingas att avstå sin rätt att få saken prövad enbart p.g.a. att man saknar resurser att driva en process mot en ekonomisk starkare part. Det skall vara andra saker som i sådana fall styr valet att inte driva en process, såsom att ens möjligheter att vinna målet anses små. Att förändra kostnadsfördelningen skulle definitivt vara till fördel för den svagare parten, ofta synonymt med den anställde då det skulle jämna ut ett på förhand många gånger ojämnt partförhållande. Eventuellt så skulle man också kunna göra en åtskillnad mellan de mest välbetalda spelarna och de som inte enbart kan leva på sitt idrottande, men som likväl klassas som professionella. För den förra gruppen är skyddsbehovet av förklarliga skäl inte lika starkt, medan det för den senare kan anses väl motiverat vissa gånger att vara extra skyddsvärd. Sigeman konstaterar att som det ser ut idag så går skiljelinjen nu mellan de som är kollektivavtalsbundna respektive icke fackligt anslutna, vilket inte är en helt lyckad lösning då förhandlingspositionen kan variera kraftigt från fall till fall.²⁶⁶ Inom näringslivet har det på senare tid blivit allt vanligare att arbetsgivaren står för en merpart eller t o m hela kostanden vid ett skiljeförfarande. Detta kunde också vara en tänkbar modell inom fotbollsfamiljen även om jag har svårt att direkt finna några incitament som skulle göra att en arbetsgivare inom idrotten frivilligt skulle gå med på detta. Argumentet att det förmodligen skulle resultera i färre ingripanden från rättväsendets sida, som en följd av den kostnad som arbetsgivaren tar på sig

²⁶⁵ Ruotsi, Mikael, s. 167-168, Se kärandes argument för ett åsidosättande av skiljeklausulen

²⁶⁶ Sigeman, Tore, s. 618

tror jag inte i dagsläget väger tillräckligt tungt för föreningarna. Därmed inte sagt att det skulle vara helt uteslutet med en sådan ordning i en inte alltför avlägsen framtid. Näringslivet har tidigare fungerat som en förebild för idrottsrörelsen inom flera olika områden, inte minst tvistelösningsförfarandet.

Vidare kunde man t ex i SvFF: s stadga undanta arbetstvister helt och på så sätt stärka skyddet för den enskilda spelaren som många gånger befinner sig i ett slags underlägsen ställning. Med arbetstvist avses i detta fall främst tvister som har sitt ursprung i själva anställningsavtalet. I alla fall är en ökad tydlighet önskvärd för reglerna kring vad som är att beteckna som en arbetstvist eller inte i förbundets egen stadga. En tydligare reglering skulle också svara bättre mot den utveckling som skett inom elitidrotten där fler och fler idrottare är att anse som professionella idag jämfört med tidigare. Att låta en allmän domstol pröva tvisten skulle säkerligen i många fall bli ett billigare alternativ för den enskilda spelaren, även om förfarandet riskerar att ta lite längre tid. Om bägge parter dessutom anser att ärendet är av så pass brådskande karaktär att det inte kan vänta, finns ju alltid möjligheten att man som i konsumentfall gemensamt kan besluta sig för att inleda ett skiljeförfarande. Om de allmänna domstolarnas behörighet utökades skulle dessutom möjligheten för klubbarna att använda skiljeförfarande som ett påtryckningsmedel i olika förhandlingssituationer försvinna. Skulle skyddet dessutom stärkas för den enskilda spelaren i förhållande till sin förening eller sitt förbund skulle dessutom risken minska att de allmänna domstolarna lägger sig i en tvist och t e x underkänner en skiljeklausul så som oskälig med bl. a. det argumentet att balansen i parternas styrkeförhållande har rubbats. Då bidrar man samtidigt till ett ökat självstyre som är sanktionerat av staten och ej på samma sätt riskerar att underkännas.

Vissa reformer borde göras avseende ersättningen till skiljemännen så att man bättre garanterar deras opartiskhet. Att en skiljeman riskerar att få sin partiskhet ifrågasatt kan bli problematiskt och föranleda att man underkänner en skiljeklausul som i t ex NJA 1982 s. 853. Därför borde också reglerna ändras vad gäller valet av skiljemän och skiljenämndens ordförande i en tvist där förbundet själv är part. Att behålla nuvarande formulering är direkt olämpligt, särskilt med tanke på vad som tidigare påpekats. Det finns åtskilliga lösningar som är bättre än nuvarande tvistelösningsform även om man bortser från LSF. Lauri Tarasti skriver t e x att det inom området finns ett flertal internationella konventioner som också kan fungera som modell förutom vår egna LSF.²⁶⁷ Man borde från idrottsrörelsen sida och även för fotbollens vidkommande införa en opartisk domstol fristående från några partsintressen. Vardera parten borde få utse sin skiljeman och dessa två tillsammans borde utse den tredje i likhet med t ex LSF. Om man dessutom lyckades att få denna ordning godkänd i ett internationellt perspektiv skulle prövningens handläggning och verkställighet underlättas väsentligt.²⁶⁸

---

²⁶⁷ Förhandlingarna vid det 34: e Nordiska Juristmötet, s. 91-92

²⁶⁸ Ibid s. 100

En viss samordning mellan alla olika avtal borde göras så att de bättre korresponderar mot varandra. Detta gör det betydligt lättare för alla parter att sätta sig in i vad som egentligen gäller och bringa klarhet i saken. En ottydlighet riskerar dessutom att tolkas till nackdel för författaren i en uppkommen tvist, varför en ökad tydlighet är till allas fördel.

Tidigare har man från lagstiftarens sida uppmärksammat problemet med resurssvaga parter och varit inne på vissa beloppsbegränsningar liknande de i Lagen om rättegången i tvistemål om mindre värden. Dock nöjde man sig i LSF med ett uttryckligt förbud mot skiljeförfaranden mellan näringsidkare och konsumenter.²⁶⁹ Tyvärr faller inte en anställd in under detta begrepp och en spelare har därför alltså inte alltid ett tillräckligt bra skydd vid en uppkommen tvist. Vidare tas ingen hänsyn från domstolarnas sida till om det rör sig om en idrottstvist med speciella karaktärsdrag som präglar idrotten. Kanske kunde man i LSF återuppta tanken vad gäller tvister om mindre belopp och införa ett slags gräns. På så sätt skulle man kunna motverka problemet att man lämnar saken därhän till den starkare parten att bestämma ifall man skall inleda ett skiljeförfarande eller inte, vilket kan göra att den svagare parten går med på en förlikning endast eftersom han ser sig tvungen till detta med risk för ett ekonomiskt bakslag.

Partskonstellationen bör ses över så att skyddet för den enskilde spelaren stärks i en tvist mot en förening. Denna situation kan man bättre ta fasta på i LSF i form av t ex ett ökat skydd för en svagare part, även om denna som anställd i normala fall ej är lika skyddsvärd som den normalt sett svagare konsumenten.

Sist men inte minst kanske man borde fundera över att ta in en bestämmelse för att stävja en viss del av obstruktion, d v s den mest extrema varianten där man enbart är ute efter att missbruka sin rätt och på så sätt försvåra för motparten ekonomiskt, tidsmässigt och praktiskt. En liknande bestämmelse finns i RB 18: 7, vilken försöker motverka de mera uppenbara fallen av domstolsmissbruk.

Dessa förslag till förändringar är några av dem som för mig synes mest relevanta och som kan göra störst skillnad för prövningen av idrottstvister i en skiljenämnd. Säkerligen finns det fler saker man kan förändra men de kanske inte är lika akuta som ovan nämnda. Att genomföra vissa förändringar i t ex förbunden är till fördel för alla inblandade parter. Samtidigt som skyddet stärks för den många gånger utsatta aktive medlemmen borde idrottens autonomi stärkas genom att det allmänna rättsväsendet lägger sig i mindre i idrottens angelägenheter. Detta borde också ge en ökad respekt för idrottens självbestämmanderätt och dess värderingar från allmänhetens håll. Att man även från lagstiftarens sida ser över vissa bestämmelser vad gäller t ex idrottstvister och ett utökat skydd för aktiva medlemmar borde rimligtvis även vara positivt för de allmänna domstolarna då arbetsbördan kan minskas något för en redan hårt belastad myndighet.

---

²⁶⁹ Se SOU 1974: 83 s. 188-189

6 Analys/Sammanfattning

Fotboll är inte bara en av de mest anrika och populära sporterna i världen, utan fotbollen är även en föregångare inom många områden såsom kodifiering av regler avsedda dels för själva utövandet men också vad gäller sportens organisatoriska delar. Ej att förglömma är även den kommersialisering inom fotbollen som ganska tidigt går att urskilja. En del av de saker som vi ser idag visar på att historien har en tendens att upprepa sig själv och återkomma fast i en modernare tappning. Idrottens betydelse bland världens medborgare är otvivelaktig, vilket inte minst dess suveränitet visar på.

Idrotten har idag blivit mer kommersiellt inriktad, vilket man inte minst kan se genom närmandet till näringslivet och juridiken. Ett exempel på detta är immateriella rättigheter som har fått en ökad betydelse inom idrotten. Av tradition har man hanterat de flesta konflikter på egen hand, vilket även i mångt och mycket sker än idag. Dock kan man ana att en viss förändring är på gång i attityden från domstolarnas sida gentemot idrottsrörelsens självbestämmanderätt. Detta går att utläsa i den tilltagande rättsfloran inom området "idrottsjuridik". Att idrottsrörelsen är självständig bygger delvis på devisen att dess verksamhet är ideell och amatörmässig, vilket inte alltid är fallet i dagens samhälle, särskilt inte inom elitidrotten. När ett föreningsbeslut är kommersiellt betingat ökar risken för att en allmän domstol skall överpröva ett föreningsbeslut.

Med idrottens kommersialisering i minnet kanske det inte längre är rimligt att upprätthålla en sådan ordning inom svensk elitidrott 2009. Idrottsjuridiken har utvecklats ganska snabbt vilket försvårar uppgiften att få en bra överblick av systemet. Jag tror helt enkelt inte man har hängt med i takten från lagstiftarens sida, men inte heller inom idrottsrörelsen. Många regleringar har blivit eftersatta, vilket visar sig nu då fler fall med idrottsanknytning kommer upp till prövning i de allmänna domstolarna och fler förmodligen är att vänta. Komplexiteten i frågan, kan förutom den snabba utvecklingen också förklaras med alla de olika rättsområden som idrotten tangerar. Kanske behöver det därför bättre klargöra vad som hör exklusivt till idrotten och vad som är förbehållen rätten till prövning i allmän domstol, eftersom viss tveksamhet och förvirring råder. Att ha dubbla prövningar, dels i skiljenämnder och dels i de allmänna domstolarna är ingen lyckad lösning. Därför behöver en tydligare gränsdragning göras för att klarlägga vad som är förbehållet allmän domstols prövning och vad som är att klassa som idrottens interna angelägenheter. Skiljeklausuler förhindrar delvis att man ställer frågan på sin spets om hur långt idrottens självständighet verkligen sträcker sig.

Skiljeklausuler med en möjlighet till en alternativ tvistelösning har samtidigt en viktig roll att fylla. Denna tvistelösningsmetod är en väl beprövad sådan och kan spåras långt tillbaka i historien. Dess omfattning är av naturliga skäl

något osäker och går inte att närmre precisera. Tillämplig lag är LSF som till vissa delar är dispositiv om än med vissa tvingande bestämmelser. Som med mycket annat finns det både för- och nackdelar med skiljeförfarande. Dessa får vägas mot varandra för att man skall komma fram till vad som synes vara mest lämpligt i en viss situation.

36 § AvtL har fått en stor betydelse för skiljeklausulers vidkommande. Detta eftersom det gavs en ökad möjlighet att i efterhand angripa en skiljeklausul som ansågs oskälig. Var gränsen går för en sådan tillämpning är dock mera osäker och praxis är inte särskilt rikhaltig. De principer man kan läsa ut ur praxis är att en skiljeklausul allt som oftast står sig i ett avtal mellan kommersiella parter, medan motsatsen gäller mellan en konsument och en näringsidkare. När det gäller jämkning av skiljeklausuler mellan arbetsgivare och anställd har en restriktiv hållning iakttagits, särskilt när det är fråga om kollektivavtal.

Inom idrotten kan man se att skiljeförfaranden fyller en viktig funktion. Inom idrottsrörelsen har man därför byggt upp egna domstolar med större idrottskompetens, men dock med vissa brister vad gäller de juridiska kunskaperna. Idrotten är i sin dömande verksamhet i stort behov av sakkunskap och viss skyndsamhet, vilket inte alltid det allmänna rättsväsendet kan erbjuda. Dock finns det vissa saker att invända mot sättet på vilket prövningen sker. Rättssäkerheten får ibland stå tillbaka för andra saker, vilket gör att domstolarna även tvingas ingripa inom denna tvistelösningsform. Därför är en översyn av reglerna som finns inom idrottsrörelsen påkallad så att de bättre svarar mot de krav som faktiskt ställs i lagen.

Att idrotten har en viss självbestämmanderätt skapar oftast inga problem då idrottsrörelsens regler för det mesta stämmer ganska bra överens med det övriga samhällets regler. Detta kan delvis förklaras av att idrottsrörelsen är en del av samhället och således delar samma värderingar.

Som en konsekvens av detta kanske elitidrotten som är mer kommersiellt inriktad och snarare påminner om näringslivet också borde accepteras att bli behandlad därefter. Likheterna är förmodligen större än olikheterna i detta fall. Att ha samma spelregler som för näringslivet kanske är mer "fair play" då det bättre speglar dess konstruktion. Varför skall idrottsföreningar med kommersiell verksamhet särbehandlas jämfört med andra ekonomiska organisationers verksamhet? Man kan bara ana att man inte är helt nöjd från EU: s håll med den nuvarande ordningen, eftersom den inte står helt i samklang med t e x konkurrensrätten. En uppdelning mellan den ideella verksamheten respektive den kommersiella kanske är nödvändig i framtiden. Att ställa vissa krav på Sveriges största folkrörelse är i sig ganska naturligt, särskilt då den samtidigt är sanktionerad av både stat och kommun. Detta ter sig än mer självklart när man tänker på vilka ideal idrotten själv gärna vill förmedla, framhäva och förknippas med; nämligen demokrati, fostran och "fair play".

Om några av de brister som tidigare pekats ut i uppsatsen reviderades kanske man även uppnår ett ökat självstyre vilket är ett av idrottsrörelsens stora självändamål. Så småningom kanske man kan upprätta en egen idrottsdomstol som är sanktionerad och erkänd av det övriga rättsväsendet. Detta skulle vara till gagn för alla inblandade parter och om det genomförs inom ramen för vad lagen föreskriver ser jag inga hinder att idrottsrörelsen även i fortsättningen får handlägga vissa på förhand bestämda tvister. Denna rätt skulle även kunna utökas till att bli än mer omfattande än vad den är idag. Några av de förändringar som i sådana fall måste göras innan något sådant kan bli aktuellt har jag redan nämnt tidigare och återkommer till strax. Dessa förslag är på något sätt inte uttömmande, men pekar i alla fall på några av de mest akuta saker som behöver förändras.

För fotbollens vidkommande är det svårt att med hjälp av gällande rätt dra några generella slutsatser av gällande rätt. Detta eftersom parternas status ser så olika ut från fall till fall, vilket gör det omöjligt att säga vad som gäller mer än att det är omständigheterna i det enskilda fallet som får en avgörande betydelse för utgången i fallet. Eftersom fotbollsfamiljen i Sverige är en centralstyrd organisation ser man i största möjliga mån till att alla bestämmelser vad gäller t ex skiljeklausuler blir en del av det individuella avtalet, samt att man klargör detta för motparten.

Som beskrivits i tidigare avsnitt finns det både för- och nackdelar med skiljeförfarande inom såväl fotbollsfamiljen som inom övriga områden. Nuvarande regler har självklart inte utformats så att man medvetet skall kunna utnyttja de brister som faktiskt finns. Därmed inte sagt att man inte bör se över vissa saker och reformera och modernisera vissa bestämmelser. Idrottsrörelsens suveränitet på det rättsliga planet sträcker sig ganska långt. Dock riskerar man att hamna i klammer med rättvisan om man inte lever upp till alla de krav som t e x ställs på ett skiljeförfarande eller om man inom en sammanslutning fattar ett beslut som är juridiskt angripbart. Detta visar också på de brister som finns med idrottens tvistelösning och i utövandet av den dömande verksamheten. Detta hänger många gånger ihop med att man saknar särskild juridisk kunskap i de olika föreningarna och förbunden och att man inte riktigt hängt med i den nya utvecklingen så att man bättre kan möta de nya krav som ställs. Säkerligen ligger en del av förklaringen i att man inriktat sig mer på det sportsliga och driften av själva verksamheten som de facto är idrottens grund. Andra saker som tidigare nämnts och som kan sättas i samband med de brister som finns inom idrottsrörelsen är självklart den snabba utvecklingen inom disciplinen idrottsjuridik och ämnets greppbarhet.

Många sammanslutningar inom idrottsrörelsen drivs många gånger som ett företag med hjälp av ideella insatser, vilket inte alltid fungerar i praktiken. Föreningar har gått från att vara ideella till att bli ekonomiska sådana. Likaså har spelarnas status ändrats då man från att ha haft idrotten som en bisyssla nu försörjer sig helt och hållet på idrottandet och även blir att anse som en anställd. Givetvis är man även i fortsättningen mån om att inom idrottsrörelsen kunna få ha kvar det privilegiet att i största möjliga mån få

sköta sina egna angelägenheter med minsta möjliga inblandning från det allmännas sida. Men innan något sådant kan bli verklighet så har man onekligen en del saker som man bör se över. Att fotbollsfamiljen och idrottsrörelsen som helhet även i fortsättningen skall få handlägga sina egna tvister inför sina egna domstolar är nog till gagn för de flesta inblandade parterna, särskilt med tanke på den sakkunskap och skyndsamhet som finns att vinna med ett sådant förfarande. Men då måste en översyn ske av hur prövningen skall gå till så man än bättre kan möta alla parterns önskemål och behov. En sådan sanering är fullt genomförbar och högst nödvändig och ökar dessutom allmänhetens förtroende. Man kan dra paralleller till näringslivet och säkerligen finns en del värdefulla tips och råd att hämta från ett sådant håll. Den största utmaningen ligger så klart i att möta den enskilde medlemmens behov i en större utsträckning än tidigare och tillvarata dennes intressen på ett bättre sätt. M. a. o. behöver skyddet utökas och stärkas i likhet med t ex konsumentlagstiftningen. Fotbollens rättsliga ställning får inte utökas och fortsätta att existera fritt på bekostnad av resurssvaga medlemmar vilket äventyrar rättssäkerheten. Om en förändring gjordes skulle det säkert föra med sig en rad positiva effekter. Förutsebarheten och klarheten skulle öka inom hela organisationen. Tvisterna inom densamma skulle säkert minska, vilket skulle vara alla till gagn då ingen tjänar på att vara involverade i en segdragen tvist. Tvister tar en massa onödiga resurser i anspråk såsom tid och pengar, något som skulle kunna läggas på andra betydligare viktigare saker. Som en följd av att tvisterna skulle minska skulle även de allmänna domstolarnas iblandning komma att minska vilket är idrottsrörelsen mål, detta som ett led i ett ökat självstyre.

Fotbollsfamiljen är idag en gammal anrik sektion med många år på nacken. Man har ofta legat i framkant med regler och organisation jämfört med många andra sporter. Att fotbollen liksom många andra sporter går en ny era till mötes i och med den ökade kommersialiseringen ställer givetvis nya krav, däri inbegripet att antalet tvister kommer att öka i framtiden. Jag föreslår därför att följande förändringar görs så att man bättre tillgodoser de behov som finns. Man bör t ex införa ett slags kostnadstak så att ingen p.g.a. av ekonomiska skäl tvingas avstå från att driva en process. Detta fungerar som ett led i att stärka skyddet för den enskilde medlemmen och sedermera spelaren, vilken ofta även är liktydig med den underlägsna parten. En ökad tydlighet i regelverket vad gäller t ex arbetstvister är ett annat exempel. Vilka tvister skall räknas som arbetstvister och vilka skall inte? Vidare borde mer resurser läggas på den enskilda spelaren än vad man gör idag då partförhållandet redan från början är ojämnt. Kanske skulle man även kunna göra en viss åtskillnad mellan den yttersta eliten som i egenskap av resursstarkare grupp bättre kan tillvarata sina egna intressen genom visst fackligt stöd och de mindre välbeställda idrottarna. Att ställa högre krav på idrottsrörelsen är inget konstigt i sig, särskilt då man inom idrottsrörelsen värnar om och framhåller saker såsom demokrati och "fair play". Vidare behöver en viss reformering ske av reglerna som styr skiljeförfarandet. Bl. a. behöver man se över reglerna om ersättningen till skiljemännen och skiljenämndens sammansättning så att man inte riskerar att hamna i konflikt med reglerna om jäv och att reglerna bättre svarar mot LSF. Slutligen

kanske man i regelverket som styr skiljenämnden borde få med en skälighetsbedömning likt den som finns i 36 § AvtL, d v s att man har ett slags självsanering och på så sätt ökar sin trovärdighet och i gengäld får ett ökat självstyre och respekt från resten av samhället.

Om en övervägande del av dessa förändringar genomfördes så anser jag att skälen för att idrottsrörelsen även i fortsättningen skall få handlägga sina egna tvister är starka. Fördelarna skulle då onekligen övervinna nackdelarna, även om man inte kan förvänta sig att allt blir helt perfekt. Men det är bättre att försöka förändra till det bättre än att låta skiljeförfarandet kvarstå i nuvarande form. Kanske skulle man även kunna tänka sig att det inom en överskådlig tid finns möjlighet att upprätta en egen idrottsdomstol.

Förhoppningsvis har du som läsare fått en bättre bild av hur idrottsrörelsen ser ut och fungerar och vilka brister och fördelar som finns inom en så stor och viktig organisation. Kanske har du till och med hunnit bilda dig en egen uppfattning i frågan.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

- SFS Lag (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område
- SFS Rättegångsbalken (1942: 740)
- SFS Föräldrabalken (1949:381)
- SFS Varumärkeslagen (1960:644)
- SFS Regeringsformen (1974:152)
- SFS Lag (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet
- SFS Lagen (1982:80) om anställningsskydd
- SFS Lagen (1999:116) om skiljeförfarande
- SFS Aktiebolagslagen (2005:551)
- Romfördraget
- SOU 1974:83 Generalklausulen i förmögenhetsrätten
- SOU 1975:1 Demokrati på arbetsplatsen – Förslag till ny lagstiftning om förhandlingsrätt och kollektivavtal
- SOU 1994:81 NY LAG OM SKILJEFÖRFARANDE
- Proposition 1998/99:35 Ny lag om skiljeförfarande
- EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS KOMMISSION, VITBOK, VITBOK OM IDROTT
- Europarådets konvention om mänskliga rättigheter

Litteratur

Adlercreutz, Axel, *Avtalsrätt I*, 10: e uppl., Juristförlaget i Lund 1995

Andersson, Torbjörn, *Kung Fotboll - Den svenska fotbollens kulturhistoria från 1800- talets slut till 1950*, Brutus Östling Bokförlag Symposium, Stockholm/Stehag 2002

Backman, Jyri, *Idrottsjuridisk rättsfallssamling - med kommentarer och lästips*, KFS, Lund 2006

Backman, Jyri, *Idrottsjuridik- en introduktion*, Bokförlaget Idrottsforum Malmö 2007

Carlsson, Anneli, Lindquist, Björn, *Artiklar i idrottsjuridik*, Studentlitteratur AB Lund 1999

Dotevall, Rolf, m.fl., *Avtalslagen 90 år*, Nordstedts Juridik AB, Stockholm 2005

Eriksson, Jens, Svensson, Ulf, *Idrottsföreningar, Föreningsbok om skatt, ekonomi och juridik*, Mediaprint, Uddevalla 2005

Grönfors, Kurt, *Avtalslagen*, CE Fritzes AB, Göteborg 1995

Heuman, Lars, *Skiljemannarätt*, Nordstedts Juridik AB, Stockholm 1999

Jönsson, Kutte, *Idrottsfilosofiska introduktioner*, Brombergs Stockholm 2007

Jönsson, Åke, *Fotboll - Hur världens största sport växte fram*, Historisk Media, Lund 2006

Kvart, Johan, Olsson, Bengt, *Lagen om skiljeförfarande, En kommentar*, Nordstedts Juridik AB 2000

Lehrberg, Bert, *Avtalstolkning*, Universitetstryckeriet, Uppsala 2003

Malmsten, Krister, Pallin, Christer, *Idrottens föreningsrätt*, Nordstedts Juridik AB 2005

Murray, Bill, *Football, A history of the world game*, Scholar press, Aldershot 1994

Ramberg, Jan, Ramberg, Christina, *Allmän avtalsrätt*, Nordstedts Juridik AB, Stockholm 2007

Ramberg, Jan, *Affärstvister och konfliktlösning*, 08 Tryck, Bromma 2006

Rodhe, Knut, *Aktiebolagsrätt*, Nordstedts Juridik AB, Stockholm 2002

von Post, Claes-Robert, *Studier kring 36 § avtalslagen med inriktning på rent kommersiella förhållanden*, Nordstedts Juridik AB, Stockholm 1999

Artiklar

Backman, Jyri, "Fotbollsfamiljens struktur och dess tvistelösning, och frågan om demokrati och monopol", *Svensk Idrottsforskning Nr 3-2005*

Hemström, Carl, "Uteslutning ur ideell förening – en kommentar till ett par HD – avgöranden", *Juridisk Tidskrift nr 4 1998/99*

Jansson, Tobias, "Miljonvinst för rikaste förbundet", *Göteborgs Posten 2009-02-04*

Jonasson- Melin, Eva, Kowal, Mikael, "Svenska Fotbollförbundets skiljenämnd- några reflektioner", *Idrottsjuridisk Skriftserie Nr 11 2006*

Larsson, Annika, "Idrotten har ett eget rättssystem", *Apropå, Häfte 4 2004*

Larsson, Martin, "Expertbeskattning av utländska idrottare", *Idrottsjuridisk Skriftserie Nr 6 2001*

Lindh, Ove, "Några tankar om prövning av idrottsbeslut i allmän domstol och om idrottens skiljeklausuler", *Idrottsjuridisk Skriftserie Nr 3 1998*

Lundmark, Mårten, "Dags för en översyn av Svenska Fotbollförbundets skiljedomreglemente", *Idrottsjuridisk Skriftserie Nr 11 2006*

Malmsten, Krister, "Filmförbud och andra besöksvillkor vid idrotsevenemang", *Idrottsjuridisk Skriftserie Nr 2 1997*

Malmsten, Krister, "Konfliktlösning inom idrottsrörelsen", *Svensk Juristtidning, Häfte 3 1995*

Olinder, Kristina, "Kan dopingkontroller genomföras på gym?", *Idrottsjuridisk Skriftserie Nr 11 2006*

Ruotsi, Mikael, "Kan skiljeklausuler i kommersiella förhållanden vara oskäliga?", *Juridisk Tidskrift nr 1 2007/08*

Sigeman, Tore, "36 § avtalslagen och arbetsrätten", *Festskrift till Jan Hellner, 1984*

Söderlund, Ann-Charlotte, "Varumärken i fotbollsvärlden", *Idrottsjuridisk Skriftserie Nr 7 2002*

Tarasti, Lauri, ”Idrottens normsystem- Etik och juridik”, *Förhandlingarna vid det 34: e nordiska juristmötet i Stockholm 21-23 augusti 1996*

Ullevibladet, OFFICIELLT MATCHPROGRAM FÖR GAIS, Mediakonsult 2008

Viklund, Lars, ”Skiljedomsförfarande inom idrottstvister”, *Svensk Idrottsjuridisk Förening 2001*

Internet

<http://www.aik.se/fotboll/index.html> 2009-02-04

<http://www.elfsborg.se/default.aspx?fromflash=yes> 2009-05-01

http://europa.eu/abc/treaties/index_sv.htm 2009-01-14

www.fifa.com 2009-01-28

http://www.maq.s.se/legal_areas/?id=20 2009-04-12

<http://www.ois.se/Default.aspx?sID=3&oID=1127&tID=1> 2009-05-04

<http://www2.rf.se/t8.asp?p=14903> 2009-01-28

http://www.rf.se/templates/Pages/InformationPage____389.aspx 2009-01-28

<http://www.svenskfotboll.se/files/%7BAE515CBC-A141-4A14-8BF4-ABA6E95C0CA6%7D.pdf> 2009-01-10

<http://svenskaspel.se/p4.aspx?pageid=3#pinfo=731> 2009-02-04

<http://sv.wikipedia.org/wiki/FIFA#Medlemsorganisationer> 2009-01-28

<http://sv.wikipedia.org/wiki/Friidrott> 2009-01-28

Rättsfallsförteckning

Rättsfall från EG- domstolen

Walrave & Koch mot Association Union Cycliste Internationale (1974) ECR 1405

97

Mål C-415/93 Union Royal Belge des Sociétés de Football Association ASBL mot Jean-Marc Bosman (1995) REG s I-4921.

Mål C- 51/96 Christelle Deliége mot Ligue francophone de judo et disciplines associées ASBL, Ligue belge de judo ASBL, Union européenne de judo (C- 51/96) och Francois Pacquée (C- 191/97) (2000) REG s. I-2549

Mål C-265/03 Igor Simuntenkov mot Ministerio de Educación y Cultura och Real Federación Espanola de Fútbol (2005) REG I-2579

Rättsfall från HD

NJA 1906 s. 317

NJA 1931 s. 604

NJA 1945 s. 290

NJA 1946 s. 83

NJA 1958 s. 654

NJA 1964 s. 80

NJA 1970 s. 394

NJA 1977 s. 129

NJA 1979 s. 666

NJA 1980 s. 46

NJA 1982 s. 853

NJA 1983 s. 510

NJA 1987 s. 639

NJA 1987 s. 885

NJA 1990 s. 687

NJA 1998 s. 293

NJA 2001 s. 511

Rättsfall från AD

AD 1987 Nr 165

AD 1978 Nr 83

AD 1994 Nr 120

AD 1996 Nr 161

AD 1997 Nr 104

AD 2002 Nr 72

AD 2005 Nr 59

AD 2005 Nr 79

AD 2008 Nr 29

Rättsfall från Hovrätten

RH 1989:1

Utländska domar

Court OF APPEAL, ENGLAND AND WALES

Mål C-206/01, Arsenal Football Club mot Matthew Reed